

**MUTVĀRDU VĒSTURE:
DIALOGS AR SABIEDRĪBU**

Rīgā, 2012. gada 29.-30. martā
Latvijas Universitātē

PROGRAMMA UN TĒZES

**ORAL HISTORY:
DIALOG WITH SOCIETY**

Riga, March 29-30, 2012
University of Latvia

PROGRAMME AND ABSTRACTS

**MUTVĀRDU VĒSTURE:
DIALOGS AR SABIEDRĪBU**

Rīgā, 2012. gada 29.-30. martā
Latvijas Universitātē

PROGRAMMA UN TĒZES

**ORAL HISTORY:
DIALOG WITH SOCIETY**

Riga, March 29-30, 2012
University of Latvia

PROGRAMME AND ABSTRACTS

Rīkotāji / Organizers

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte / Faculty of History and Philosophy, University of Latvia

Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts / Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia

Stokholmas Universitātes Vēstures nodaļa / Department of History, Stockholm University

Latvijas Mutvārdu vēstures pētnieku asociācija „Dzīvesstāsts” / Latvian Oral History researchers association „Life Story”

Konferences organizācijas komiteja / Conference Organizational Committee

Maija Kūle, Dr.habil.phil., Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte / Faculty of History and Philosophy, University of Latvia

Baiba Bela, Dr.sc.soc., LU Filozofijas un socioloģijas institūts / Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia

Vieda Skultāne, PhD, Socioloģijas nodaļa, Bristoles Universitāte, Anglija / Department of Sociology, University of Bristol, England

Inta Gāle Kārpentere, PhD, Folkloristikas un etnomuzikoloģijas nodaļa, Indiānas Universitāte Blūmingtonā, ASV / Department of Folklore and Ethnomusicology Indiana University, Bloomington, USA

Maija Runcis, PhD, Vēstures nodaļa, Stokholmas Universitāte, Zviedrija / Department of History, Stockholm University, Sweden

Maija Hinkle, PhD, Amerikas Latviešu Apvienības mutvārdu vēstures (ALA-MV) projekts, m u z e j s „Latvieši pasaulē”, ASV / American Latvian Oral History Project and „Latvians Abroad” museum, USA

Tomass Loers, PhD, Dortmundes Tehniskā Universitāte, Vācija / Technische Universität Dortmund, Germany

Ieva Garda-Rozenberga, Dr.philol., LU Filozofijas un socioloģijas institūts / Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia

Maija Krūmiņa, Mg.hist., LU Filozofijas un socioloģijas institūts / Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia

Māra Zirnīte, LU Filozofijas un socioloģijas institūts / Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia

Vallija Rone, LU Filozofijas un socioloģijas institūts / Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia

Konferences atbalstītāji / The Conference is supported by

© LU Filozofijas un socioloģijas institūts, 2012

© Latvijas Mutvārdu vēstures pētnieku asociācija „Dzīvesstāsts”, 2012

ISBN 978-9984-624-95-2

Aprīl 20 gadi Nacionālās mutvārdu vēstures (NMV) pētījumam un dzīvesstāstu krājumam LU Filozofijas un socioloģijas institūtā.

NMV saistīta ar filozofa *Augusta Milta* vārdu – viņa vadībā veidota pētnieciskā pieeja, kurā galvenais – pietāte pret cilvēku un viņa dzīvesstāstu kā vērtību par sevi un saturā piesātinātu avotu pētījumiem. Augusta Milta pēctece pētījuma zinātniskajā virzībā ir viņa studente *Baiba Bela*, pirmā, kas Latvijā aizstāvēja sociālo zinātņu doktores grādu ar mutvārdu vēstures metodei veltītu zinātnisko darbu (2004).

NMV top sadarbībā ar pasaules latviešiem un ārzemju speciālistiem, no kuriem šodien mūsu vidū: *Inta Gāle Kārpentere*, *Maija Hinkle*, *Vieda Skultāne*, *Anita Timane Kalna*, *Maija Runce*, igauņu pētnieces *Rūta Hinrikusa*, *Tiu Jāgo*, Norvēģu emigrācijas muzeja direktors *Knuts Djupedāls*.

NMV pētniecisko modeli veido dzīvesstāstu ekspedīcijas Latvijā un ārvalstīs. Savukārt ekspedīciju pieredzi un metodi pārņem LU folkloristikas nozare, kuru konferencē pārstāv jaunie filoloģijas zinātņu doktori *Ieva Garda-Rozenberga*, *Sanita Reinsone*, *Aigars Lielbārdis* un profesore *Janina Kursīte*.

Šodien NMV dzīvesstāstu krājumā ir vairāk nekā 3 500 ierunātu atmiņu stāstu. Deviņi pastāvīgie līdzstrādnieki veic mutvārdu vēstures pētījumus tādos virzienos, kā: nacionālā, etniskā, reģionālā identitāte; vērtības; tradīciju pārnesums; pašreferences; kultūras mantojums; sociālās pārmaiņas, kolektīvā atmiņa; kultūras minoritātes; ikdienas vēsture; migrācija; sociālisma pieredze; sievietes un vīriešu identitāte; personība; ģimene un dzimta; dzīvesstāstu valoda; naratīvā identitāte. Sarīkotas 3 starptautiskas konferences, publicētas 10 grāmatas, radītas 12 video filmas.

Sabiedrisko iesaisti nodrošina Latvijas Mutvārdu vēstures pētnieku asociācija *Dzīvesstāsts*, kas Baltijas un Ziemeļvalstu sadarbībā patlaban piedalās *Nordplus* pieaugušo izglītošanas programmā. Skatīt vēl: www.dzivesstasts.lv

The National Oral History (NOH) research and life story collection has now been at the Institute of Philosophy and Sociology at the University of Latvia for twenty years.

NOH has always been associated with the philosopher *Augusts Milts*. Milts' student *Baiba Bela* has become his successor in terms of scientific method and in directing the project. Bela is the first student in Latvia to have defended a doctoral thesis in the social sciences concerning the oral history method of research (2004).

NOH operates in conjunction with many Latvians and specialists abroad. Several of these people are among us today: *Inta Gāle Carpenter*, *Maija Hinkle*, *Vieda Skultāne*, *Anita Timane Kalna*, *Maija Runce*, the Estonian researchers *Rutt Hinrikus* and *Tiu Jaago*, and the director of the Norwegian Emigrant Museum *Knud Djupedal*.

The NOH research model is based on field work to record life stories both in Latvia and abroad. The method of NOH field work has now been adopted also by the folkloristics branch at the University of Latvia, which is represented at this conference by the young philology PhDs *Ieva Garda-Rozenberga*, *Sanita Reinsone*, and *Aigars Lielbārdis* as well as Professor *Janina Kursīte*.

The NOH archive now contains over 3500 recorded life stories. Nine permanent researchers use the oral history sources to study national, ethnic, and regional identity; values; transmission of traditions; self-references; cultural heritage; social changes; collective memory; culture minorities, the daily life; migration; the experience of socialism; female and male identity; individualities; family and kinship; the language of life stories; and narrative identity. The results available to the general public are three international conferences, ten books, and twelve video films.

The involvement of the public is ensured by the Latvian Oral History researchers association *Life Story*, which is currently participating in the Nordplus Framework adult education programme in cooperation with the Baltic-Nordic network. For more information visit www.dzivesstasts.lv

PROGRAMMA

2012. gada 29. martā

Latvijas Universitātes Lielajā Aulā

- 9.00 Dalībnieku registrācija
10.00 Konferences atklāšana

Prof. **Indriķa Muižnieka** (Latvijas Universitātes Zinātņu prorektors) ievadvārds
Prof. **Maijas Kūles** (Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte) ievadvārds
Asoc. prof. **Baibas Belas** (Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts) ievadvārds

*****

PLENĀRSĒDE

Lielā Aula, Raiņa bulvārī 19
Angļu valodā ar tulkojumu

Vada: Baiba Bela

- 10.20 **Roberts Millers** (Kvīnsas Universitāte, Īrija). *Pieejas evolūcija dialogā ar respondentiem un apkārtējo vidi: ģimenes vēstures izmantošana pētījumos par nabadzību jaunattīstības valstī*
11.20 **Vieda Skultāne** (Bristoles Universitāte, Anglija). *Kāda nozīme vēstures un dzīves vēstures radīšanā ir „būt tajā”?*
12.20 Muzeja „Latvieši pasaulē” izstādes *Bēgļu ceļi: stāsti un priekšmeti* atklāšana (LU Vēstures muzejā, Raiņa bulvārī 19)
Pusdienu pārtraukums

*****

MUTVĀRDU VĒSTURES DAUDZVEIDĪBA

Lielā Aula, Raiņa bulvārī 19
Angļu un latviešu valodā ar tulkojumu

Vada: Tīu Jāgo

- 13.30 **Anne Heimo** (Somijas Akadēmija, Turku Universitāte, Somija). *Atmiņas par migrāciju interneta vidē*
14.00 **Tomass Loers** (Dortmundes Tehniskā Universitāte, Vācija). *Dzīvesstāsts, metode un prakse – sociālo zinātņu datu žanrs starp zinātniskās domas attīstību un praktiskajām iespējām un kā objektīvā hermeneitika var kalpot abiem*
14.30 **Anete Brunovskis** (Fafo Lietišķo starptautisko studiju institūts, Norvēģija). *Jūtīgu un stigmatisku dzīvesstāstu pieejamība un to interpretācija*
15.00 **Liene Ozoliņa** (Londonas Ekonomikas un politisko zinātņu skola, Anglija). *Darbs, indivīds un valsts: liberālisma gramatika dzīvesstāstos*
15.30 **Dagmāra Beitnere-Le Galla** (Latvijas Universitāte). *Dialogs, dzīvesstāsts un „trešā balss”*
16.00 Kafijas pārtraukums (5. auditorija)

DIALOGS AR KOPIENU

1. auditorija, Raiņa bulvārī 19
Angļu valodā

Vada: Anne Heimo

- 16.20 **Stefans Dudeks** (Laplandes Universitāte, Somija). *Impērijas Arktikas vecākās paaudzes iedzīvotāju mutvārdu vēsturē: kopīga vēsture, kopīga ekonomika, kopīgas valodas saknes un dažādas prakses četrās Arktikas pamatiedzīvotāju grupās*
- 16.40 **Arbnora Duši** (Albanoloģijas institūts, Priština, Kosova). *Dialogs ar smeldzīgo pagātni: Kosovas albāņu vecākās paaudzes personiskie stāstījumi*
- 17.00 **Helēna Jermana** (Helsinki Universitāte, Somija). *Dialogi sociālos kontekstos: piederība vai atsvešinātība viņpus Somijas-Krievijas robežai*
- 17.20 **Kendisa Laua** (Apvienotā Karaliste). *Pieskaroties igauņu atmiņām: izstāde „Aizgājušās atmiņas”*
- 17.40 **Malina Tūra Turebija** (Malmes Universitāte, Zviedrija). *Stāsti par ebreju minoritāti Zviedrijā jeb stāsts par Zviedriju?*

*****

MUTVĀRDU VĒSTURE: INTERPRETĀCIJA, ANALĪZE UN POĒTIKA

42. auditorija, Raiņa bulvārī 19
Angļu valodā

Vada: Inta Gāle-Kārpentere

- 16.20 **Paulīna Latvala** (Helsinki Universitāte, Somija). *Varas pozicionēšana: mutvārdu vēstures intervijas ar Parlamenta veterānu locekļiem*
- 16.40 **Ieva Garda-Rozenberga** (Latvijas Universitāte). *Dzīvesstāsts un folkloras žanru dialektika*
- 17.00 **Anu Korba** (Igaunijas Folkloras arhīvs, Igaunija). *Izstāstītās personiskās vēstures un to atveidojums*
- 17.20 **Sanita Reinsone** (Latviešu folkloras krātuve). *Atjaunojot saikni starp ģimenēm: dzīvesstāsta intervijas ar nacionālajiem partizāniem un viņu ģimenes locekļiem*
- 17.40 **Ruta Hinrikusa** (Igaunijas Literatūras muzejs, Igaunija). *Trauma un klusums*

*****

DIALOGS STARP STĀSTĪTĀJU, PĒTNIĒKU UN ARHĪVIEM

43. auditorija, Raiņa bulvārī 19
Angļu valodā

Vada: Maija Runce

- 16.20 **Jirki Poisa** (Somu literatūras biedrība, Joensu Folkloras arhīvs, Somija). *Mutvārdu vēstures intervijas kā dialogs starp „mums un viņiem”*
- 16.40 **Irēne Saleniece, Zigrida Rusiņa** (Daugavpils Universitāte). *Mutvārdu vēstures dialogiskā daba: daži aspekti*
- 17.00 **Tiu Jāgo** (Tartu Universitāte, Igaunija). *Vēstures atveides dinamika: stāstītāji, arhivi un pētnieki*
- 17.20 **Mārja Merivo-Paro** (Tallinas Universitāte, Igaunija). *Mutvārdu vēsture kā avoti un metodoloģija: daudzvirzienu komunikācijas aspekti*
- 17.40 **Marta Kurkovska-Budzana** (Jagelonas Universitāte, Polija). *Jūtīgie jautājumi, konfliktējošie diskursi: mutvārdu vēsture un situatīvā analīze*

2012. gada 30. martā

Latvijas Universitātes Mazajā Aulā

9.00 Dalībnieku reģistrācija

*****

PLENĀRSĒDE

Mazā Aula, Raiņa bulvārī 19
Angļu un latviešu valodā ar tulkojumu

Vada: Vieda Skultāne

- 9.30 **Inta Gāle Kārpentere** (Indiānas Universitāte, ASV). *Metodoloģiskās komforta zonas: kāpēc Brazīlija ir tāds klupšanas akmens?*
- 10.30 **Baiba Bela** (Latvijas Universitāte). *Atmiņa un identitāte dzīvesstāstu pētījumos Latvijā*
- 11.30 Kafijas pārtraukums (240. telpa)

*****

STĀSTS, MIGRĀCIJA UN MUZEJS

Mazā Aula, Raiņa bulvārī 19
Angļu valodā ar tulkojumu

Vada: Knuts Djupedāls

- 12.00 **Knuts Djupedāls** (Norvēģu emigrācijas muzejs, Norvēģija), **Kirstena Linde** (Akerhūsas muzejs, Norvēģija), **Matias Nilsons** (Zviedru amerikāņu centrs, Zviedrija). *Jaunienācēji Iekšskandināvijā*
- 13.30 **Maija Hinkle** (Amerikas Latviešu Apvienības mutvārdu vēstures (ALA-MV) projekts, muzejs „Latvieši pasaulē”, ASV). *Izceļotāju pieredzes atpakaļceļš uz Latviju ar mutvārdu vēstures palīdzību*
- 14.00 Pusdienu pārtraukums

*****

AVOTU RADĪŠANA UN ATKLĀSMES

2. auditorija, Raiņa bulvārī 19
Latviešu valodā

Vada: Ieva Garda-Rozenberga

- 15.00 **Janīna Kursīte** (Latvijas Universitāte). *Baltkrievija: diasporas latviešu un vietējo baltkrievu stāsti par Otro pasaules karu*
- 15.20 **Dace K. Bormane** (Latvijas Universitāte). *Dzīvesstāsts kā dzīvesmākslas valoda*
- 15.40 **Kristīne Rubina** (Asociācija „Dzīvesstāsts”). *Vecvecāku un mazbēmu attiecību aspekti dzīvesstāstos*
- 16.00 **Agrita Ozola** (Tukuma muzejs). *Pazudinātās paaudzes stāsti*
- 16.20 **Māra Zirnīte** (Latvijas Universitāte). *Dzīvesstāstu interviju un ekspedīciju pieredze NIMV pētījuma 20 gados*
- 16.40 Kafijas pārtraukums (1. auditorija)

DIALOGS AR PADOMJU TELPU

1. auditorija, Raiņa bulvārī 19
Angļu valodā

Vada: Dagmāra Beitnere-Le Galla

- 15.00 **Aili Ārelaيدا-Tarta** (Tallinas Universitāte, Igaunija). *Manu kursabiedru kā pēckara paaudzes pārstāvju portrets*
- 15.20 **Maruta Pranka** (Latvijas Universitāte). *Biogrāfiskais lūzums un tā komunikācija padomju publiskajā telpā*
- 15.40 **Aida Hačaturjana** (Tallinas Universitāte, Igaunija). *Padomju laika realitātes krieviski runājošo jauno intelektuāļu biogrāfiskajās intervijās*
- 16.00 **Maija Runce** (Stokholmas Universitāte, Zviedrija). *Privātīpašumu nacionalizācija Padomju Latvijā*
- 16.20 **Edmunds Šūpulis** (Latvijas Universitāte). *Lielie vēstures naratīvi un atmiņas decentralizācija mutvārdu vēsturē*
- 1.40 Kafijas pārtraukums (1. auditorija)

*****

KOPIENA: MIGRĀCIJA UN ATMIŅA

42. auditorija, Raiņa bulvārī 19
Angļu valodā

Vada: Paulīna Latvala

- 15.00 **Ulla Savolainen** (Helsinki Universitāte, Somija). *Ceļojums, mājas un prombūtne – evakuēto karēju stāsti*
- 15.20 **Aivars Jirgensons** (Tallinas Universitāte, Igaunija). *Zaudētās saiknes ar mājām: Argentīnas igauņu atmiņas par bēgšanu uz Rietumiem un dzīvi bēgļu nometnēs*
- 15.40 **Marījama Adžama** (Sēderternas Universitātes koledža, Zviedrija). *Atmiņas telpa*
- 16.00 **Maija Krūmiņa** (Latvijas Universitāte). *Latvijas iedzīvotāju bēgļu gaitas 1944.-1945. gadā: bēgļu un palicēju pieredze dzīvesstāstos*
- 16.20 **Viktorija Kudela-Švjateka** (Jagelonas Universitāte, Polija). *Aizmirstie poļi. Mūsdienu Kazahstānas repatriantu stāstījumi par poliskumu pagātnē un tagadnē*
- 16.40 Kafijas pārtraukums (1. auditorija)

*****

17.00 Noslēguma diskusija

1. auditorija, Raiņa bulvārī 19

PROGRAMME

March 29, 2012

University of Latvia, Liela Aula

- 9.00 Registration
10.00 Opening words

Prof. **Indriks Muiznieks** (Vice-rector for Research of University of Latvia)
Prof. **Maija Kule** (Faculty of History and Philosophy, University of Latvia)
Asoc. prof. **Baiba Bela** (Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia)

*****

KEYNOTE LECTURES

Raina blvd. 19, Liela Aula

Chair: Baiba Bela

- 10.20 **Robert Miller** (Queens University, United Kingdom). *The Evolution of an Approach through 'Dialogue' with Respondents and Locality: Using Family Histories to Study Exits from and Descents into Poverty in a Developing Country*
- 11.20 **Vieda Skultans** (University of Bristol, England) *What Difference Does "Being There" Make to the Production of History and Life Histories?*
- 12.20 Lunch and welcome to "Latvians Abroad – museum and research centre" exhibition *Pathways: refugee stories and objects* (Raina blvd. 19, The Museum of History of the University of Latvia)

*****

VARIETY OF ORAL HISTORY

Raina blvd. 19, Liela Aula

Chair: Tiiu Jaago

- 13.30 **Anne Heimo** (Academy of Finland, University of Turku, Finland). *Online Memories of Migration*
- 14.00 **Thomas Loer** (Technische Universität Dortmund, Germany). *Dzīvesstāsts, Method and Praxis – A Genre of Social Science Data between Advances of Scientific Knowledge and Practical Empowerment, and How Objective Hermeneutics Can Serve Both*
- 14.30 **Anette Brunovskis** (Fafo Institute for applied international studies, Norway). *Accessing and Interpreting Sensitive and Stigmatizing Life Stories*
- 15.00 **Liene Ozolina** (London School of Economics and Political Science, United Kingdom). *Work, Self, and The State: The Grammar of Liberalism in Life-Stories of Contemporary Latvians*
- 15.30 **Dagmara Beitnere-Le Galla** (University of Latvia, Latvia). *Dialogue, Life Story, and the "Third Voice"*
- 16.00 Coffee break (Auditorium 5)

DIALOG WITH COMMUNITY

Raina blvd. 19, Auditorium 1

Chair: Anne Heimo

- 16.20 **Stephan Dudeck** (University of Lapland, Finland). *Oral History of Empires by Elders in the Arctic (ORHELIA): A Common History, a Common Economy, Common Language Roots, and Different Practices among Four Arctic Indigenous Peoples*
- 16.40 **Arbnora Dushi** (Institute of Albanology, Prishtina, Kosovo). *Dialogue with Our Painful Past: Personal Narratives of Kosovar-Albanian Elders*
- 17.00 **Helena Jerman** (University of Helsinki, Finland). *Dialogues in Social Contexts: Belonging or Otherness beyond the Finnish-Russian Border*
- 17.20 **Candice Lau** (United Kingdom). *Accessing Estonian Memories: the "Memories Passed" Exhibition*
- 17.40 **Malin Thor Tureby** (Malmö University, Sweden). *Narratives about the Jewish Minority in Sweden or a Narrative about Sweden?*

*****

ORAL HISTORY: INTERPRETATION, ANALYSIS AND POETICS

Raina blvd. 19, Auditorium 42

Chair: Inta Gale-Carpenter

- 16.20 **Pauliina Latvala** (University of Helsinki, Finland). *Positioning Power: The Veteran Members of Parliament's Oral History Interviews*
- 16.40 **Ieva Garda-Rozenberga** (University of Latvia, Latvia). *Life Story and Dialectics of Folklore Genre*
- 17.00 **Anu Korb** (Estonian Folklore Archives, Estonia). *Narrated Personal Histories and Their Rendition*
- 17.20 **Sanita Reinsone** (Archives of Latvian Folklore, Latvia). *Rebuilding the Bridge between Families: Life Story Interviews with Latvian National Partisans and their Family Members*
- 17.40 **Rutt Hinrikuss** (Estonian Literary Museum, Estonia). *Trauma and Silence*

*****

DIALOG BETWEEN NARRATOR, RESEARCHER, AND ARCHIVES

Raina blvd. 19, Auditorium 43

Chair: Maija Runcis

- 16.20 **Jyrki Pöisä** (The Finnish Literature Society, Folklore Archives in Joensuu, Finland). *Oral History Interview as a Dialogue between "Us and Them"*
- 16.40 **Irene Saleniece, Zigrīda Rusina** (University of Daugavpils, Latvia). *Oral History as a Dialog: Some Aspects*
- 17.00 **Tiiu Jaago** (University of Tartu, Estonia). *Dynamics in the Images of History: Narrators, Archives, and Researchers*
- 17.20 **Maarja Merivoo-Parro** (University of Tallinn, Estonia). *Oral History as Source and Methodology: Aspects of Multidirectional Communication*
- 17.40 **Marta Kurkowska-Budzan** (Jagiellonian University, Poland). *Sensitive Issues, Conflicting Discourses: Oral History and Situational Analysis at Work*

Riga, 30 March 2012

University of Latvia, Maza Aula

9.00 Registration

*****

KEYNOTE LECTURES

Raina blvd. 19, Maza Aula

Chair: Vieda Skultans

9.30 **Inta Gale Carpenter** (Indiana University, USA). *Methodological Comfort Zones: Why is Brazil Such a Stumbling Block?*

10.30 **Baiba Bela** (University of Latvia, Latvia). *Memory and Identity: Life story Research in Latvia*

11.40 Coffee break (Auditorium 240)

*****

NARRATIVE, MIGRATION AND MUSEUM

Raina blvd. 19, Maza Aula

Chair: Knut Djupedal

12.00 **Knut Djupedal** (Norwegian Emigrant Museum, Norway), **Kirsten Linde** (Akershusmuseet, Norway), **Mathias Nilsson** (Sverige Amerika Centret, Sweden). *New in Inner Scandinavia*

13.30 **Maija Hinkle** (American Oral History Project, "Latvians Abroad" museum, USA). *Returning an Emigre Narrative to its Country of Origin through Oral History*

14.00 Lunch

*****

CREATION AND INSPIRATION OF SOURCES

Raina blvd. 19, Auditorium 2

Chair: Ieva Garda-Rozenberga

15.00 **Janina Kursite** (University of Latvia). *Belarus: Stories of the Latvian Diaspora and Local Belarusians about World War II*

15.20 **Dace K. Bormane** (University of Latvia). *Life Story as a Language of the Art of Life*

15.40 **Kristine Rubina** (Association „Life Story”). *Aspects of the Relationship between Grandparents and Grandchildren as Revealed in Life Stories*

16.00 **Agrita Ozola** (Tukuma museum, Latvia). *Stories of the Lost Generation*

16.20 **Mara Zirnite** (University of Latvia). *Twenty Years of Life Story Interview and Field Work Experience for the National Oral History Research Study*

16.40 Coffee break (Auditorium 1)

DIALOG WITH SOVIET SPACE

Raina blvd. 19, Auditorium 1

Chair: Dagmāra Beitnere-Le Galla

- 15.00 **Aili Aareleid-Tart** (University of Tallinn, Estonia). *The Portrait of My Course Mates as the Members of After-War Generations*
- 15.20 **Maruta Pranka** (University of Latvia, Latvia). *Break in the Life Trajectory and its Communication in the Soviet Space*
- 15.40 **Aida Hatšaturjan** (University of Tallinn, Estonia). *Reflections on Soviet Realities in Biographical Narratives of Russian-Speaking Youth Intellectuals*
- 16.00 **Maija Runcis** (Stockholm University, Sweden). *The Nationalization of Private Housing in Soviet Latvia*
- 16.20 **Edmunds Supulis** (University of Latvia, Latvia). *Grand Historical Narrative and Decentralization of Memory in Oral History Practice*
- 16:40 Coffee break (Auditorium 1)

*****

COMMUNITY: MIGRATION AND MEMORY

Raina blvd. 19, Auditorium 42

Chair: Pauliina Latvala

- 15.00 **Ulla Savolainen** (University of Helsinki, Finland). *Journey, Home and Absence – the Narratives of Migrant Karelians*
- 15.20 **Aivar Jürgenson** (University of Tallinn, Estonia). *Broken Connections to the Home: Escape to the West and Refugee Camp Memoirs of Estonians in Argentina*
- 15.40 **Maryam Adjam** (Södertörn University College, Sweden). *The Space of Memory*
- 16.00 **Maija Krumina** (University of Latvia, Latvia). *Refugees from Latvia in 1944-1945: the Experiences of Exiles and those who Stayed behind as Reflected in Life Stories*
- 16.20 **Wiktoria Kudela-Świątek** (Jagiellonian University, Poland). *Forgotten Poles. The Narratives of Modern Repatriates from Kazakhstan about their Past and Present Polishness*
- 16.40 Coffee break (Auditorium 1)

*****

17. 00 Conference closing discussion

Raina blvd. 19, Auditorium 1

TĒZES

ATMIŅU TELPA

ADŽAMA, Marijama

Sēderternas Universitātes koledža, Zviedrija

Pievēršoties 1944.–45. gadā uz Zviedriju pārceļojušo igauņu bēgļu dzīves stāstījumiem, mēģinu analizēt atmiņas un vēstures konceptu trimdas ietvarā. Otrā pasaules kara beigās liels skaits baltiešu devās bēgļu gaitās uz citām zemēm, tai skaitā uz Zviedriju. Te igauņu diaspora kļuva aizvien spēcīgāka. Tikmēr Zviedrijas divkosīgā neitralitātes politika kara laikā un attiecībā ar PSRS bēgļu vidū radīja nemieru.

Izmantojot vēsturi, telpu un laiku kā analītiskus līdzekļus, vēlos aplūkot igauņu trimdinieku atmiņu izteiksmes veidus. Kāda veida telpu un vēsturi veido šis atmiņas? Vai drīzāk – kā šīm atmiņām un to telpai tuvoties?

Trimdas atmiņu analīze, sevišķi to, kas radušās pēc traumatiskiem notikumiem dzimtenē, tiecas izcelt atšķirīgo atmiņu atspoguļojumā. Parasti atmiņas tiek skatītas, salīdzinot ar faktiskajiem notikumiem vai sekojošo vēsturisko procesu, dialogā ar dažādiem diskursiem, kā arī no patieso/nepatieso liecību viedokļa. Ar fenomenoloģiskās analīzes palīdzību vēlos šo izpētes fokusu mainīt un parādīt, kā iemiesotās atmiņas veido pašas savu vēstures un telpas definīciju. Atmiņas drīzāk ir sajaukušās. To telpu ne vienmēr nosaka lielie naratīvi un identitātes pozīcijas; drīzāk tā ir meklējoša telpa, kas nemitīgi mainās, tai pašā laikā saglabājot noteiktu kontinuitāti un savas iezīmes.

Lai tuvotos mainīgajam atmiņas konceptam, kā metode izmantojama sensorā etnogrāfija (*sensory ethnography*), kuras centrā ir nevis notikumi, bet gan, kā tos saprot un uztver teicējs. Nozīme tiek piešķirta sajūtām un tam, kā tās veido stāstu. Tā vietā, lai atmiņās meklētu noteiktu notikumu, var ļaut atmiņām pašām pārvērsties par notikumu. Sensorā etnogrāfija ietver sevi dažādas līdzdalības izpētes tehnikas, ar kuru palīdzību veikt intervijas un savākt materiālu. Līdzās citām esmu izmantojusi *pastaigu* (*walk-around*) intervijas, kuru laikā tika apmeklētas teicējiem nozīmīgas vietas Zviedrijā un Igaunijā, ļaujot viņiem pastaigu laikā atkārtot stāstus. Staigājot un meklējot pēdas, atmiņu telpa tiek konfrontēta ar vietu, tās laiku un vēsturi, tādējādi veidojot atmiņu telpas ģeogrāfisko karti. Līdz ar to atmiņas iekļauj telpas un laika plūdumu, savij kopā vietu un tās praksi, izdzēšot pagātni un nākotni kā homogēnas kategorijas. Rezultātā šī metode ļauj mums būt klāt brīdī, kurā atmiņa veido pati savu vēsturi.

MANU KURSABIEDRU KĀ PĒCKARA PAAUDZES PĀRSTĀVJU PORTRETS

ĀRELAIDA-TARTA, Aili

Tallinas Universitāte, Igaunija

- Divdesmit divu, ar kursa biedriem veikto, biogrāfisko interviju apraksts:
  - respondenti kā savu vecāku bērni 1945.-1950. gados (tēvi – kareivji pretējās armijās, mātes – mājsaimnieces; ģimenes apstākļi u.c.)
  - pēckara mentalitātes atmiņu ietekme uz respondentu dzīves skatījumu: dubultu mentālo standartu veidošanās.
- Kā dažādos veidos mani kursabiedri aprakstīja kopīgos universitātes gadus un cik uzticami ir šie apraksti.
1972. gadā universitāti beigušo darba karjera vēļajā padomju periodā un pēc Igaunijas Republikas atjaunošanas 1991. gadā. Kāpēc respondenti sevi aprakstīja kā ļoti sekmīgas karjeras veidotājus?
- Dzīves gaitu vērtējums 40 gadus vēlāk – pirmspensijas vecumā: vai pēckara paaudze vēstures virpulī bija uzvarētāji vai zaudētāji?

DIALOGS, DZĪVESSTĀSTS UN „TREŠĀ BALSS”

BEITNERE-LE GALLA, *Dagmāra*
Latvijas Universitāte

Mūsdienu ekonomiskais klimats un globalizācija aktualizē jautājumus par vērtībām un identitāti. Saskaņā ar D. Makloskijas (*Deirdre N. McCloskey*) pieeju, kultūra ir stāstu stāstīšana – stāsti atgādina un saskaņo sabiedrības izpratni par sevi, vai arī ienes noklusējumu un parāda izmaiņas.

Ko sniedz dzīvesstāsts? Vai tas ir tikai humanitārs resurss, kuru sabiedrība uzkrāj kā arhīvu par sevi? Kādus aspektus varam ieraudzīt dzīvesstāsta nozīmīgumā sabiedrībai?

Niklass Lūmans (*Niklas Luhmann*) pamato komunikācijas lomu sabiedrībā. Ar komunikācijas palīdzību tā pašraksturojumam var iegūt redzējumu par sevi, dodot iespēju attīstīt savu pašreferenci, kas savukārt sekmē sabiedrības pašatjaunošanos. N. Lūmana pieejā sabiedrība ir tā, kas tā ir, un arī tā, ko tā par sevi vēl nav ieraudzījusi. Sabiedrības priekšstatu pašai par sevi veido kā vēsture, kultūras stāsti, tai skaitā literatūra, tā arī ikdienas cilvēku redzējums par savu dzīvi.

Akadēmiskā vēsture aptver sabiedrības vēsturi faktu interpretācijā. Literatūra attēlo rakstnieku portretēto sabiedrību, kas postmodernisma vēstījuma iespaidā ne vienmēr sabiedrības pašsaprātnēi dod pareizos orientierus. Tāpēc pēdējās desmitgadēs pieaugusi interese par biogrāfisko žanru, tai skaitā dzīvesstāstu. Dokumentālā žanra autoritātes pieaugums liecina par sabiedrības vēlmi iedzīļināties pēc iespējas vairāku sabiedrības grupu un slāņu pieredzē, lai meklētu to, ko par sevi tekstuālā sabiedrība vēl nav uzzinājusi.

Komunikācija ir dialogs starp intervētāju un dzīvesstāsta autoru. Dzīvesstāstā cilvēks pārstāv ne tikai sevi, netiešā ceļā tas ir dialogs ar savu sabiedrību un laiku, kurā aizvadīta dzīve. Humanitārās un sociālās zinātnes apkopo šo daudzbalstīgo dialogu un interpretē reprezentācijas. Kā iegūt šo kopīgo balsi, kuru Barbara Meierhofs dēvēja par „trešo – sadarbības balsi”. Pētot sabiedrību un kultūru, pie kuras pieder paši pētnieki, mums jāiegūst skatījums, kuru N. Lūmans apraksta kā *otrā līmeņa novērotāju*. Šī priekšlasījuma uzdevums ir rast atbildi uz jautājumu, kāda ir dzīvesstāstu pētnieka pieeja un atbildība šajā dialogā.

ATMIŅA UN IDENTITĀTE DZĪVESSTĀSTU PĒTĪJUMOS LATVIJĀ

BELA, *Baiba*
Latvijas Universitāte

Referāts ir veltīts LU FSI Nacionālā mutvārdu vēstures projekta pastāvēšanas 20 gadiem. Vispirms tiks aplūkoti atmiņas un identitātes pētījumi, pievēršot uzmanību nozīmīgākajiem pētījumu rezultātiem. Pēc tam tiks skatīts pētnieka dialogs ar dzīvesstāstiem un pētnieka identitātes pārmaiņas pētījuma procesā, analīzi balstot personiskās pieredzes auto etnogrāfiskā vērojumā.

Mutvārdu vēstures pētījums Latvijā ir radies kā atbilde sabiedrības dialogam pašai ar sevi. 1990. gadu sākums Latvijā tiek raksturots kā dzīvesstāstu stāstīšanas laiks, kad tie skanēja radio, tika drukāti presē un grāmatās, cilvēkiem bija aktuāli dalīties pieredzē, par kuru padomju varas gados bija spiesti klusēt. NMV pētījums tika radīts, lai fiksētu izzūdošās atmiņas un stāstus, kas 20. gadsimta Latvijas vēsturi parāda no cilvēka ikdienas dzīves perspektīvas. Vēl vairāk – tā kā stāsti nevis vienkārši atspoguļo kādu patiesību, bet rada to, stāstīšana tiek uzlūkota arī kā būtisks instruments identitātes veidošanā. 1990. gadu pārmaiņu laikos tieši stāsti palīdzēja cilvēkiem meklēt atbildes uz jautājumu „kas es tagad esmu”, un kolektīvā mērogā – „kas mēs tagad esam”. NMV pētījums dzīvesstāstus fiksēja un pētīja gan kā atmiņu liecības, gan kā identitātes zīmes. Referātā tiks aplūkoti būtiskākie rezultāti atmiņu un identitātes jautājumu izpētē, pievēršoties gan savam, gan kolēģu veikumam.

Mutvārdu vēsturē bieži tiek runāts par to, kādu iespaidu uz pētījuma rezultātiem atstāj mijiedarbība starp pētnieku un pētījuma dalībniekiem datu iegūšanas posmā. Tiek aplūkoti dialoga jautājumi – pētnieka un pētījuma dalībnieku dialogs pētījuma procesā, pētnieka dialogs ar tekstu, teksta dialogs ar lasītāju, mutvārdu vēstures dialogs ar kopienī. Retāk tiek skatīts, kā un kādu iespaidu pētījums atstājis uz pašu pētnieku. Šis jautājums vairāk cilāts sociālās un

kultūras antropoloģijas pētījumos, kur pētnieka pašrefleksivitāte ilgstoši ir bijusi būtiska pētījuma daļa. Piemēram, amerikāņu antropoloģe Barbara Meierhofa savu pētījumu par novecošanas ebreju kopienā aplūko kā daļu no personiskiem pašidentitātes meklējumiem, un vienlaicīgi risina jautājumu par to, kā stāstu uzklauššana maina pētnieku, kā arī – vai ir nozīme uzklaut stāstus, ja klausītājā no tā nekas nemainās. Šķīta svarīgi pētīt un dalīties pieredzē, kā stāstu uzklauššana ir mainījusi mani, manu skatījumu pašai uz sevi un savu pieredzi latviešu tautai un Latvijas kultūrtelpai.

DZĪVESSTĀSTS KĀ DZĪVESMĀKSLAS VALODA

BORMANE, Dace K.

Latvijas Universitāte

Atsaucoties uz dzīvesstāsta „radniecību” ar dzīvesmākslu vai pieņemot šo kvalitāšu iedabas nosacīto līdzību, iezīmēju vienu no skatpunktiem, lai runātu par cilvēka esības izpausmēm, uzrādot dzīvesmākslas strukturālos dotumus un to raksturības. Līdz ar to tiek gūtas zināšanas gan par noteiktu cilvēku kopību, gan par cilvēku kopībā, veidojoties komunikatīvai videi/atmosfērai. Jo īpaši pragmatisks šis skatpunkts kļūst sabiedrībā, kurā cilvēkam kā tādām praktiski vērtības nav, izcilība nav slavējama kvalitāte – un sabiedrībai, kurai raksturīgs monoloģisms (neieklausīties, nediskutēt). Šajā kontekstā dzīvesstāsts kā avots un resurss ieinteresē ne tikai sakarā ar tā autoru, bet arī ar to, kā tas tiek publiski skatīts kā akadēmiski, tā sabiedrībā kopumā, respektējot pieredzes saskaņošanu vai balansa komunikatīvā potenciāla lomu. *Būt pašam un būt komunikācijā ir nešķirami* (K. Jaspers).

Stāstījuma elements kultūrā ir subjekta vara. Dzīvesstāsts ir runājama lieta: no pieredzes dzīvošanā līdz māķai to izstāstīt citam, kad top domas telpa, kurā var jautāt par dzīvi, nodrošinot vidi ētiskai refleksijai. Ētiskais parādās kā pašizpratnes veids un tematizācija – *kā varu vadīt savu dzīvi?*, atklājot cilvēka *dzīves personisko formu, eksistences stilu*, pašinscenējumu. Tātad – savā ziņā arī dzīvesmākslu. Tas ir skats uz dzīvesstāsta ne tikai fizikālo saturu, bet uz tā *metafiziku*, līdz ar to ietekmējot redukcionismu socialitātes nojēgumos, veicinot kompleksitāti un atverot domāšanas avotus, tai skaitā uzturot arī dinamisku vēstures skatījumu un interpretējamību, kad spēkā ir princips: *atmiņas visu redz*.

Dzīvesstāstā rodami strukturālie dotumi *var noteikt kādu noteiktu laiku un tajā iespējamās pieredzes* (V. Šmits). Skatījums uz dzīvesstāstu kā dzīvesmākslas valodu diezin vai var ko mainīt sabiedrībā, bet ar to/caur to var aptvert, lai saprastu: *kā cilvēkam Būt*, kā domāt par attiecībām, kas attiecas uz viņu un citiem, kad svarīgas ir ne tikai ziņas, bet domas. *Būt* spēj tikai katrs pats.

JŪTĪGU UN STIGMATISKU DZĪVESSTĀSTU PIEEJAMĪBA UN TO INTERPRETĀCIJA

BRUNOVSKIS, Anete

Fafo Lietišķo starptautisko studiju institūts, Norvēģija

Šajā referātā es diskutēju par izaicinājumiem, kas saistīti ar jūtīgu un stigmatisku tēmu izpēti, ko esmu pieredzējusi, pētot cilvēku seksuālās tirdzniecības upurus Balkānos.

Viens no mūsu izpētes pamatjautājumiem ir: „Kas patiesībā notika?” Lai arī mēs saprotam, ka tas, ko mēs iekļenas valodā interpretējam kā „realitāti”, ir sarežģīta konstrukcija, kas laika gaitā ir mainīga un atkarīga no skatu punkta, cīņa starp to „kas notika” vai „kurš ir visticamākais notikušā apraksts” ir klātesoša daudzās jomās, tai skaitā nelegālās cilvēku tirdzniecības izpētē – vieni to uzskata par mūsdienu verdzību un par vienu no pasaules cilvēktiesību lielākajiem izaicinājumiem, savukārt citi tās eksistenci apšaubā.

Nemot vērā cilvēku nelegālās tirdzniecības nopietnību, tāpat arī to, ka tirdzniecību apkarojošā politika bieži vien ir saistīta ar ierobežojumiem, tai skaitā migrācijas kontroli, tās izpētei ir svarīga loma, skatot un analizējot „realitātes” uztveres. Vienlaikus ievērojamas grūtības izpētē rada tas, ka gandrīz visiem iesaistītajiem dalībniekiem var būt savas intereses noteikta tēla radīšanā. Personiskā līmenī upuri, baidoties, ka tiks stigmatizēti vai pat pazaudēs jēlkādas tiesības uz

palīdzību un aizsardzību, var citu acīs mazināt savu izvēles brīvību vai pat noliegt, ka viņi iepriekš būtu zinājuši, ka tiks iesaistīti seksa industrijā. Organizācijas, kas strādā ar upuriem, bieži vien ir kā durvju sargi pieejai informantiem, bet savu idejisko mērķu un finansējuma piesaisti nepieciešamo augsto sasniegumu rādītāju dēļ var izrādīt visai lielu interesi par pētnieku iegūtajiem datiem un to interpretācijām. Savukārt valstiskā līmenī sastopama vēlme demonstrēt zemu cilvēku tirdzniecības līmeni, kas sasniegts veiksmīgas politiskās darbības rezultātā. Tas nepieciešams kā līdzeklis, lai kontrolētu valsts tēlu un demonstrētu sekmīgas starptautiskās politikas īstenošanu.

Šīs problēmas nav unikālas cilvēku tirdzniecības izpētē. Tāpēc šajā referātā es diskutēšu par stigmatisku tematu izpētes izaicinājumiem un piedāvāšu piemērus no intervijām gan ar cilvēku tirdzniecības upuriem, gan ar tiem, kas strādā tās apkaršanas sektorā.

Retrospektīvā intervija un tas, kā tiek interpretēti temati, kuros cilvēkiem ir grūti samierināties ar savu paštēlu vai dzīves attēlojumu, ir nozīmīgs izpētes aspekts. Līdzās tam būtisks arī citu pētniecības procesā iesaistīto un noteikta tēla radīšanā ieinteresēto dalībnieku un institūciju sociālais konteksts.

JAUNIENĀCĒJI IEKŠSKANDINĀVIJĀ

DJUPEDĀLS, Knuts

Norvēģu emigrācijas muzejs, Norvēģija

LINDE, Kirstena

Akerhūsas muzejs, Norvēģija

NILSONS, Matiass

Zviedru amerikāņu centrs, Zviedrija

Šodien Skandināvijas iedzīvotāji ir arī imigranti no visiem pasaules nostūriem. Vienlaikus teritorija, ko dēvē par Iekšskandināviju, tas ir, blakusesošā Hedmārka Norvēģijā un Vērmlande Zviedrijā, pieredz iedzīvotāju skaita samazināšanos un speciālistu aizplūšanu uz vairāk apdzīvotajām pilsētām. Ir svarīgi šo tendenci vērst pretējā virzienā, jo īpaši attiecībā uz augsti izglītotiem speciālistiem.

Kā viens no līdzekļiem šī mērķa sasniegšanai ir Zviedru amerikāņu centra Karlstadē, Zviedrijā, un Norvēģu Emigrācijas muzeja Otestadē, Norvēģijā uzsāktais projekts „Jaunienācēji Iekšskandināvijā“. Projekts paredzēts, lai palīdzētu šo reģionu izveidot pievilcīgāku dzīvošanai. Atbilstoši šim nodomam projektam ir divi mērķi. Pirmkārt, savākt materiālus par iebrucējiem reģionā, veidojot izpētes datubāzi. Otrkārt, izmantot savāktos materiālu divu izstāžu veidošanai – Zviedrijā un Norvēģijā. Tās atspoguļos informāciju par dažādajiem šajā reģionā dzīvojošajiem imigrantiem gan pamatiedzīvotāju, gan pašu imigrantu vidū.

Priekšlasījumā vispirms iepazīstināsim ar vispārēju projekta aprakstu, mērķiem, finansējumu un citiem jautājumiem, kas saistīti ar Eiropas Savienības projektu pieteikumiem. Pēc tam aplūkosim: 1) intervijas ar zviedriem Norvēģijā; 2) mutvārdu interviju izmantošanu muzeju ekspozīcijās un 3) sadarbību ar citām institūcijām.

IMPĒRIJAS ARKTIKAS VECĀKĀS PAAUDZES IEDZĪVOTĀJU MUTVĀRDU VĒSTURĒ: KOPIĢA VĒSTURE, KOPIĢA EKONOMIKA, KOPIĢAS VALODAS SAKNES UN DAŽĀDAS PRAKSES ČETRĀS ARKTIKAS PAMATIEDZĪVOTĀJU GRUPĀS

DUDEKS, Stefans

Laplandes Universitāte, Somija

Priekšlasījumā vēlamies atspoguļot Ziemeļu mutvārdu vēstures projekta pirmā posma rezultātus. Projektu finansē Somijas Akadēmijas Sabiedrības un kultūras pētniecības padome. Projektā iekļauti arī Rovaniemi Universitātes Arktikas centra antropologu pētījumi, kas veikti sadarbībā ar četrām ziemeļu reģionu iedzīvotāju kopienām. Salīdzinošās vēstures pētījums vēlīts Arktikas pamatiedzīvotāju attiecībām starp attāli dzīvojošiem cilvēkiem un valstīm, izmantojot

kompleksu metodiku, kas ietver mutvārdu vēstures lauka pētījumu, dzīves vēstures analīzi un antropologu ietvertās novērošanas metodi. Tādējādi projekts sniedz ieguldījumu arī Eiropas urāliešu valodās runājošo ziemeļu minoritāšu nemateriālās kultūras mantojuma saglabāšanā un nodošanā nākamajām paaudzēm.

20. gadsimtā pasaulē risinājās lielas pārmaiņas, kuras izraisīja industriālā attīstība, kā arī impēriju un koloniālo valstu, piemēram, Padomju Savienības, rašanās un sabrukums. 21. gadsimta sākumā šos notikumus varam analizēt nevis kā momentuzņēmumus, bet gan kā ilglaicīgus procesus ar sākumu un beigām, piemēram, impērijas rašanos un sabrukumu vai cilvēku pārvietošanu. Padomju Savienības 70 un vairāk gadu ilgā pastāvēšana aptuveni atbilst viena cilvēka dzīves ilgumam. Mūsu izpētē cilvēka dzīvesgājums tiek izmantots kā metodoloģisks *laika logs*, lai pasaulē nozīmīgos procesus analizētu no ziemeļu – Arktikas vecākās paaudzes skata punkta. Veids, kādā visu dzīvi ziemeļos dzīvojošie cilvēki pieredzēja un ietekmēja šos procesus, sniegs jaunu ieskatu attiecību raksturojumā starp valstīm un to attālajiem iedzīvotājiem.

Referātā tiks pievērsta uzmanība vairākiem projekta pirmajam posmam nozīmīgiem aspektiem. Pirmkārt, attīstīsim salīdzināmo tematisko lauku kopējo ietvaru, kur tiks iekļauta visu četru izpētē iesaistīto kopienu – Skoltas sāmu, Kolas sāmu, Eiropas ņencu un Jamalas ņencu – līdzīgā pieredze attiecībā uz valsts, piemēram, politiskās un ekonomiskās restrukturizācijas, izglītības vai pārvietošanas politiku.

Otrkārt, projekta mērķis ir attīstīt sadarbību ne tikai starp pamatiedzīvotāju kopienām un izpētes institūcijām, bet arī pašu kopienu starpā. Tāpēc starppaaudžu un starpreģionālās pieredzes un zināšanu nodošana, izmantojot mutvārdu vēsturi, kā arī pētījumu rezultātu izplatīšana kopienās ir svarīgi izpētes aspekti.

Treškārt, saskaņā ar pētījuma ētiku mēģināsim rast risinājumu dilemmai, – ko no uzzinātā par vēsturiskajiem notikumiem, teicējiem un viņu personiskajiem vērtējumiem ir svarīgi darīt plašākai sabiedrībai zināmu, kas mazāk svarīgi un kam būtu jāpaliek privātam vai anonīmam.

Ceturtkārt, diskutēsim arī par mutvārdu stāstījumu formas un konteksta attiecībām, cik liela nozīme, lai izprastu mutvārdu vēstures avotus, ir to izpildījumam, stāstīšanas sociālajam kontekstam un klausītājiem kā stāstu līdzautoriem.

DIALOGS AR SMELDZĪGO PAGĀTNI: KOSOVAS ALBĀŅU VECĀKĀS PAAUDZES PERSONISKIE STĀSTĪJUMI

DUŠI, Arbnora

Albanoloģijas institūts, Priština, Kosova

Priekšlasījums veltīts mutvārdu personiskajiem stāstījumiem, kas ir klātesoši ikdienas kultūras dzīvē. Lai dokumentētu šo stāstījumu žanru, esmu savākusi vecākās paaudzes personiskos stāstījumus, kuros viņi atminas savu bērnību. Stāstu pamatā ir vēsturisks notikums, kas ietekmējis viņu personiskās dzīves, tas ir, Dienvidslāvijas un Albānijas robežas izveide, kā rezultātā albānieši 40 gadus bija sadalīti un spiesti dzīvot divās valstīs. Šis politiskais dalījums bija sāpīgs un izpostīja daudzas individuālās un ģimeņu dzīves.

Referātā analizēta pētījumā lietotā metodoloģija, jūtīgās tēmas saikne ar vēsturisko notikumu, kā arī izvērtēta sabiedrības reakcija pēc pētījuma publicēšanas.

DZĪVESSTĀSTS UN FOLKLORAS ŽANRU DIALEKTIKA

GARDA-ROZENBERGA, Ieva

Latvijas Universitāte

Aizvien biežāk humanitārajos un sociālajos pētījumos par tautas kolektīvo atmiņu, latvisko dzīvesziņu, kultūrvēsturi un identitātes pašreferencēm, kā viena no izziņas formām tiek izmantota biogrāfiskā pieeja, kas paredz uzklaut individuālu stāstījumu par sevi, savu dzīvi, respektīvi – dzīvesstāstu. Cilvēka stāstījums par dzīvi un pieredzēto ir sarežģīts, intriģējošs un saistošs process

gan pašam stāstītājam, gan klausītājam, jo līdz pētnieka atnākšanai stāstījums par pieredzēto dzīvesstāsta formā visticamāk iepriekš nav stāstīts.

Sociālā saskarsme starp izpildītāju un klausītāju ir nozīmīgs stāsta jaunrades aspekts, jo intervijas laikā uzdotie jautājumi, reakcija uz dzirdēto ietekmē gan dzīvesstāsta saturu, gan veidu, kā tas tiks izpildīts (Harring 1972; Clements 1980, Briggs 1986). Tomēr dzīvesstāsts ir kas vairāk, kā divu cilvēku saruna. Biogrāfiskā intervija ir komunikatīvs notikums, ko lielā mērā strukturē klausītāja un stāstītāja piederība konkrētām kultūras tradīcijām, kuru klātbūtne nosaka gan stāstījuma notikuma gaitu, gan iespaido stāstījuma valodu un stāstījumā iekļauto notikumu atlasī (Bela 2004). Proti, lai radītu personisko stāstu, teicējs nereti izmanto kultūrā jau atpazīstamus modeļus, tekstus, stratēģijas, pat žanrus, kā rezultātā aizvien lielāka loma piešķirama mutvārdu stāstījuma intertekstuālās iedabas izpētei.

Priekšlasījumā piedāvāts iepazīties ar vienu no Nacionālā mutvārdu vēstures arhīva kolekcijas teicējiem – Annu Eciņu (dz. 1914.g.), galveno uzmanību pievēršot tam, kā teicēja, pārveidojot savu pieredzi stāstā, izmanto kultūrā atpazīstamus stāstījumu modeļus. Annas Eciņas stāstā dzirdami gan personiskās pieredzes stāsti un memorāti, gan nostāsti, turklāt teicēja lietojusi gan „uz kontekstualizāciju vērstu izpildījuma stratēģiju, kad ir skaidri noprotamas žanriskās robežas, gan uz kontekstualizāciju vērstu pieeju” (Bula 2011, 261). Proti, tradīcijā atpazīstamās folkloras vienības teicēja iekļāva stāstā gan, iepriekš brīdinot klausītājus par to, ka tiks stāstīts personiskās pieredzes stāsts vai nostāsts, gan, ļaujot atsevišķus notikumus pašiem klausītājiem atpazīt un interpretēt kā folklorai piederīgus. Šajos gadījumos būtiska loma ir teicēja un klausītāja piederībai kopīgai kultūras tradīcijai, jo klausītājs stāstā atpazīst gan „personisko atsauču ietvarus, kas ļauj klausītājam saprast stāstījuma saturu”, gan „žanriskās vienošanās, tēmas un folkloriskās alūzijas” (Dolby 2008, xvii). Kopumā Anna Eciņa, lai izveidotu stāstu par dzīves laikā pieredzēto, izmanto kā stāstus par personiski pieredzētiem notikumiem, tā folklorā atpazīstamus stāstījumu žanrus.

PADOMJU LAIKA REALITĀTES KRIEVISKI RUNĀJOŠO JAUNO INTELEKTUĀĻU BIOGRĀFISKAJĀS INTERVIJĀS

HĀĀTURJANA, Aida

Tallinas Universitāte, Igaunija

Referāts balstīts uz biogrāfiskajām intervijām ar Igaunijas jaunatnes brīvprātīgo organizāciju krieviski runājošajiem līderiem un dalībniekiem – starp tām ir gan mūziķu, dzejnieku un rakstnieku asociācijas, gan neatkarīgas sociālo uzņēmēju organizācijas, kuru aktivitātes ir vērstas uz sociālo problēmu risināšanu vai samazināšanu, lai vairotu sociālo ietekmi un pozitīvi iespaidotu sabiedrību kopumā.

Izpētes instruments ir daļēji strukturētas biogrāfiskās intervijas, kas tiek skatītas kā dzīves notikumu atspoguļojums vēsturiskā un hronoloģiskā secībā, ņemot vērā respondenta skata punkta mainīgumu dzīves vēstures stāstīšanas laikā (Miller 2000). Izpētes pamatā ir 26 biogrāfiskās intervijas ar respondentiem, kas dzimuši laika posmā no 1975. līdz 1989. gadam un kuru kultūras izcelsme saistīta ar krievu valodu. Intervijas tapušas vairākās Igaunijas pilsētās no 2007. līdz 2010. gadam.

Biogrāfiskie stāstījumi atspoguļo intervēto adaptāciju mainīgajos sociokulturālajos apstākļos, piemērošanās stratēģijas un paraugu personisko biogrāfiju konstruēšanas procesā. Vienlaikus dzīvesstāsti atspoguļo dažādās attieksmes pagātnes materiālajiem un simboliskajiem atribūtiem un nozīmīgiem sociāli politiskiem notikumiem. Referātā galvenā uzmanība pievērsta jautājumam, ko (kā un vai) intervētie atceras un stāsta par padomju laiku. Dažos gadījumos padomju laika realitātes stāstījumos tiek atspoguļotas ne tikai kā respondentu personiskās, bet bieži vien arī kā viņu vecāku atmiņas (iepriekš dzirdētie stāsti), ko var interpretēt kā (ģimenes, dzimtas, paaudzes) atmiņu pēctecību vai nepārtrauktību, jo nereti jaunais stāstītājs padomju laika realitātes personiski nav pieredzējis.

ATMIŅAS PAR MIGRĀCIJU INTERNETA VIDĒ

HEIMO, Anne

Somijas Akadēmija, Turku Universitāte, Somija

Kopš 1990. gadiem Somijā, tāpat kā citur Rietumu pasaulē, ir uzplaukusi ģeoloģijas un lokālo, ciemu un ģimeņu vēstures publicēšana grāmatu formā vai interneta vidē. Šī bezprecedenta interese par ģimenes mantojumu ir tikusi skaidrota dažādos veidos. Nekad nav bijis tik viegli piekļūt vēstures liecībām arhīvos gan materiālā, gan digitālā veidā; veidot (virtuālus) ģimenes kokus sociālo tīklu, ģeoloģijai veltītās mājas lapās vai arī apspriest savu kopīgo mantojumu ar tikai virtuālajā vidē sastaptiem cilvēkiem no visas pasaules. Aizvien vairāk cilvēku internetā publicē arī mutvārdu vēstures un autobiogrāfijas, piemēram, interneta vietnēs www.memoro.org vai vuosikerta.fi. Tiek arī uzskatīts, ka līdzās informācijas un sociālo tīklu tehnoloģiju attīstībai un popularitātei šī interese par savām saknēm radusies no nepieciešamības personalizēt vēsturi.

Mutvārdu vēsturnieks Elisters Tomsons (*Alistair Thomson*) jau 2007. gadā norādīja, ka pašreiz atrodamies ceturtajā mutvārdu vēstures paradigmā, ko viņš dēvē par *digitālo revolūciju*. Ģimenes mantojuma industrija ir nozīmīga šīs jaunās fāzes daļa. Neskaitāmas asociācijas, muzeji, arhīvi, memoriāli, mediji un interneta projekti aktīvi piedalās ģimenes vēstures un atmiņu vākšanā, lai šo mantojumu saglabātu nākamajām paaudzēm. Daudzi no šiem projektiem ir īpaši veltīti migrantiem, piemēram, Austrālijas Nacionālā jūras muzeja *Laipni, lūgti!* siena, Ziemeļu muzeja *Atceroties migrāciju* projekts Zviedrijā vai Somijas lielākā laikraksta *Helsingin Sanomat* vietne *Apsveikumi no visas pasaules*, kur pasaules kartē ikviens somis var ievietot apsvēkuma e-kartiņu vai dzīvesstāstu.

Referātā aplūkošu uz Austrāliju emigrējušo somu migrācijas atmiņas interneta vidē, kā arī veidus, kā viņu privātās un publiskās atmiņas savijas un tiek dalītas, neskatoties uz atmiņu autoru atrašanās vietu. Kā visas stāstītās atmiņas, arī uz Austrāliju emigrējušo somu atmiņas tiek veidotas saskaņā ar folkloru, vispārizplatītiem stāstiem un sabiedrisko vēsturi, kas tiek izplatīta dažādos veidos. Referāta atziņas ir saistītas ar Somijas Akadēmijas atbalstīto projektu (2011-2014) par starptautisko ģimenes mantojumu interneta tīklā un ārpus tā.

IZCEĻOTĀJU PIEREDZES ATPAĻĀJUMS UN LATVIJU AR MUTVĀRDU VĒSTURES PALĪDZĪBU

HINKLE, Maija

Amerikas Latviešu Apvienības mutvārdu vēstures (ALA-MV) projekts, muzejs „Latvieši pasaulē”, ASV

Priekšlasījumā raksturošu un izvērtēšu Amerikas latviešu ieceļotāju kopienas centienus, lai: 1) izmantojot mutvārdu vēstures metodi, formulētu kopienas vēstures un pieredzes kolektīvo stāstu un 2) izmantojot muzeja izstādes, kā arī publikācijas zinātniskos un populārzinātniskos izdevumos, integrētu tās vēsturi un pieredzi izcelsmes zemes – Latvijas – vēsturē un sociālajā atmiņā.

Referātā sniegšu ieskatu lielākoties brīvprātīgā, kopienas atbalstītā un finansētā mutvārdu vēstures projekta attīstībā, izvērtējot priekšnoteikumus un pieejas – kas ir un kas nav izdevies un kā esam risinājuši dažādas problēmas. Aplūkošu, kā ar paveikto iepazīstināta Latvijas sabiedrība – galvenokārt izveidojot diasporas muzeja organizāciju Latvijā 2007. gadā. Muzeja ietvaros tiek vākti materiālas kultūras priekšmeti līdzās mutvārdu vēstures intervijām, veidotas izstādes un piedāvāti savākie avoti, ekspertīze un informācija izglītības institūcijām Latvijā.

Vairums projektā iesaistīto latviešu Amerikā ieceļojuši kā Otrā pasaules kara bēgļi no Pārvietoto personu nometnēm Vācijā, izveidojot joprojām aktīvas starptautiskas, nacionālas un vietējas kopienas. Šīs kopienas vieno kopīga vēsture, tradīcijas, kultūra un valoda, nevis ģeogrāfiskā telpa, kā arī kopīgie mērķi – atgādināt pasaulei par Latvijas okupāciju un saglabāt pirmskara Latvijas tradīcijas un valodu.

Padomju Savienības sabrukums un Latvijas neatkarības atjaunošana 1991. gadā izraisīja ne tikai lielu eiforiju latviešu ieceļotāju kopienās Rietumos, bet arī etniskās identitātes krīzi daļai kopienas locekļu. Pēc palīdzības sniegšanas Latvijai pirmajos gados pēc neatkarības atgūšanas

kopienas locekļi bija gatavi uzsākt savas vēstures un pieredzes dokumentēšanu, vēloties dalīties tajā arī ar cilvēkiem Latvijā.

1996. gadā Amerikas Latviešu Apvienība (ALA) atbalstīja uz brīvprātības principiem veidotu mutvārdu vēstures projektu. Septiņu gadu laikā ierakstīti, apstrādāti un digitalizēti ap 320 dzīvesstāstu, kā arī 67 stundu garas grupas intervijas ar vairāk kā 200 dalībniekiem. Ieraksti nodoti glabāšanā Latvijas Nacionālā mutvārdu vēstures projekta krājumā, kā arī drīzumā papildinās Minesotas Universitātes Imigrācijas vēstures pētniecības centra (IHRC – *Immigration History Research Center*) digitālo bibliotēku ASV.

Lai sekmētu diasporas stāstu un vēstures pieejamību Latvijā, entuziastu grupa no ASV, Kanādas un Latvijas nodibināja diasporas muzeja organizāciju 2007. gadā Latvijā. Tās mērķis ir izveidot muzeju, kurā tiks krāta, pēfīta, interpretēta un izplatīta informācija par diasporas kopienu, tādējādi pasaules migrācijas stāstam pievienojot arī Latvijas pieredzi. Muzejam, kura finansējumu veido gan starptautiski, latviešu diasporas un Latvijas valsts piešķirtie līdzekļi, gan privātie ziedojumi, Rīgā ir neliels birojs ar dažiem algotiem darbiniekiem, kā arī aktīva valde ar locekļiem ASV un Latvijā. Šobrīd darbinieki un valdes locekļi koncentrējas uz kolekcijas papildināšanu, izstāžu veidošanu, ilgtermiņa izstāžu un krājuma vadlīniju izstrādi, kā arī uz finansējuma un patstāvīgas mājvietas meklējumiem. Plašāka informācija par muzeju lasāma www.diasporamuseum.lv, savukārt jaunākā e-izstāde apskatāma latviešu un angļu valodā mājas lapā www.pedas.lapamuzejs.lv.

TRAUMA UN KLUSUMS

HINRIKUSA, Ruta

Igaunijas Literatūras muzejs, Igaunija

Igaunju diaspora Zviedrijā ir ģeogrāfiski vistuvākā kopiena Igaunijai, kas izskaidro tur veikto lielo pētījumu skaitu. Šajā priekšlasījumā tiks analizētas tās problēmas, kas saistītas ar mutvārdu vēstures kolekciju un rakstītajām atmiņām.

2010. gadā, viesojoties Londonā, LM kundze, Zviedrijā dzīvojoša trimdas igauņiete, atrada trimdas pedagoģes Salmes Prūdenas arhīvu un nokopēja Prūdenas manuskripta fragmentu par bēgšanu no Igaunijas 1944. gada rudenī. Vēlāk LM kundze iesniedza šo tekstu publicēšanai, bet pēc tā rediģēšanas apvainoja redaktoru *padomju cenzūras* lietošanā, lai gan no manuskripta bija svītroti tikai daži nepabeigti teikumi. Acīmredzot Prūdenas atmiņas rosināja LM kundzi atcerēties pašas pieredzēto par došanaso trimdā, tādējādi no jauna uzjundot jau sadzijušo traumu.

Analizējot šo gadījumu, es balstījos uz Aleidas Ašmanes (*Aleida Assmann*) atziņām par kolektīvo atmiņu un Alesandro Portelli (*Alessandro Portelli*) pētījumiem mutvārdu vēsturē. Analizējot individuālās un kolektīvās atmiņas dinamiku vēstījumā par traumatisku pagātni, A. Ašmane secinājusi, ka personiskā pieredze ir pārnēsama kolektīvajā atmiņā ar īpašu mēs-grupu (domubiedru) starpniecību, kad personiskā pieredze pieņem akceptējamu formu. Gadījumos, ja atmiņas savā starpā konfliktē, indivīdi identificējas ar to sociālo grupu, ar kuru ir kopīgs vēstures modelis.

Strādājot pie Prūdenas manuskripta, LM kundze balstījās uz pieņēmumu, ka katrs stāsts par došanaso trimdā ir svēts un neaizskarams – ja kaut kas tika svītrots, viņa to interpretēja kā citas vēstures versijas uzspiešanu.

Traumatiskie stāsti par došanaso trimdā tiek atspoguļoti vai kā varoņstāsti, vai arī tiek noklusēti. Rakstīto atmiņu autoriem ir priekšrocība tās vairākkārtīgi pārbaudīt, kā arī noklusēt atsevišķus notikumus vai epizodes. Savukārt mutvārdu vēstures intervija var apiet sāpīgus tematus vai pieskarties tiem garāmejojot; vai arī – tieši intervija var ierosināt sāpīgā materiāla atklāšanu, kas parasti ir ilgstošs un empātisks process. Jauna vēstures dimensija drīzāk tiek radīta nevis, atsedzot īpašas detaļas, bet izdzīvojot un interpretējot vēsturiskos notikumus kolektīvā atmiņā.

VĒSTURES ATVEIDES DINAMIKA: STĀSTĪTĀJI, ARHĪVI UN PĒTNIEKI

JĀGO, Tiia

Tartu Universitāte, Igaunija

Mans mērķis ir analizēt abpusējās sinhronās un diahroniskās saiknes starp dažādiem vēstures attēlojumiem. Priekšlasījumā tiks skatīts, kā ārējie faktori ietekmē notikuma atcerēšanos: no vienas puses, stāstījuma ierakstīšanas situācija un laika atstarpe starp notikumu un tā atcerēšanos, savukārt no otras puses – vēsturiskās izpētes un politiskā konteksta ietekme uz pagātnes interpretāciju. Referātā šis jautājumu loks tiks vērtēts 1905. gada revolūcijas kontekstā, skatot mutvārdu vēstures stāstus jeb tautas stāstīto vēsturi.

1920.-1930. gados Igaunijas Kultūras un Vēstures arhīva vāktās atmiņas par 1905. gadu padomju periodā tika ievietotas īpašā kolekcijā un bija pieejamas tikai ar speciālam atļaujām. Cik lielā mērā šo materiālu lietošanas aizliegums bija 1905. gada notikumu interpretācijas rezultāts un cik lielā mērā tās bija sekas citiem faktoriem, piemēram, 1905. gada notikumu salīdzināšanai ar notikumiem 1918. gadā? Kādi vēl metodoloģiskie aspekti pētniekiem jāņem vērā, mūsdienās analizējot 1920.-1930. gados savāktās atmiņas?

Tautā izplatītā vēstures interpretācija nav iekšēji unificēta. Piemēram, ja ciema stāsti koncentrējas uz notikumiem, ģimenes folklorā atspoguļo arī to, kādas ir sekas notikumam attiecībā uz ģimenes locekļiem. Autobiogrāfiskie stāstījumi atklāj stāstītāja pašpozicionēšanos notikumu gaitā, kamēr ciema stāstos priekšplānā ir *cilvēki* un cilvēku pieredze. Tomēr tautā izplatīto vēsturiskās pagātnes interpretāciju raksturo tas pats pamats: 1905. gadā konflikts ir starp tautu, no vienas puses, un muižas kungiem un cariskās Krievijas autoritātēm, no otras puses. Salīdzinot ar tautā izplatīto stāstījumu, vēsturiskā izpēte liek daudz lielāku uzsvāri uz tiem aspektiem, kas saistīti ar sabiedrības modernizēšanos (tas novērojams arī tā laika igauņu daļlīteratūrā), un uz Igaunijas notikumu salīdzināšanu ar to, kas tajā pašā laikā notika Latvijā un Somijā (piemēram, Toivo Rauna pētījumi).

DIALOGI SOCIĀLOS KONTEKSTOS: PIEDERĪBA VAI ATSVEŠINĀTĪBA VIŅPUS SOMIJAS-KRIEVIJAS ROBEŽAI

JERMANA, Helēna

Helsinki Universitāte, Somija

Etnogrāfiskā izpēte var sniegt dziļāku izpratni par sociālo un kultūras dinamiku, kas publiskai telpai parasti slēpta, bet kurā sabiedrība ir radījusi ticamus priekšstatus par kultūru atšķirībām un integrāciju. Ilgstošā lauka pētījumā Somijas krievu vidū esmu analizējis piederību un/vai atšķirību, kas radusies, šķērsojot valstu robežas. Viens no izpētes aspektiem saistīts ar informantu attiecībām ar autoritātēm, medijiem un dažādām organizācijām. Mūsu diskusiju kontekstualizēšana rosināja pētīt, kā, piemēram, dokumentālās televīzijas filmas pēdējo desmit gadu laikā atspoguļojušas Somijas krievus. Vai ir iespējams runāt par dialogu un/vai sadursmēm starp Somijas krieviem un medijiem? Kopumā priekšlasījums piedāvā etnogrāfisku ieskatu, kā personas sadzīvo ar sarežģīto piederības izjūtu šodienas strīdīgajos diskursos, mēģinot parādīt arī sociālās un kultūras dinamikas trauslumu.

ZAUDĒTĀS SAIKNES AR MĀJĀM: ARGENTĪNAS IGAUŅU ATMIŅAS PAR BĒGŠANU UZ RIETUMIEM UN DZĪVI BĒGĻU NOMETNĒS

JIRGENSONS, Aivars

Tallinas Universitāte, Igaunija

Referātā, balstoties Argentīnā dzīvojošo igauņu pieredzē, tiks analizētas atmiņas un interpretācijas par 1944. gada masveida bēgšanu un dzīvi bēgļu nometnēs. Pirmkārt un galvenokārt, referāta mērķis ir analizēt to, kā cilvēki atceras pieredzētos notikumus un kādu iespaidu uz šo atmiņu interpretāciju varētu būt atstājis vēsturiskais, sociālais un psiholoģiskais konteksts. Cits mērķis ir atklāt bēgšanas stāsta funkcijas: iemeslus, kāpēc cilvēki runāja par bēgšanu, un tāpat

arī to, kāpēc viņi nereti izvēlējās to noklusēt. Uzmanība pievērsta arī dziļi personiskiem procesiem, emocijām, ko radīja traumatiskie notikumi, un iespaidam, kādu tās varēja atstāt uz stāstu mijiedarbi Argentīnas imigrantu kopienā.

Masveida bēgšanas laikā desmitiem tūkstošu igauņu pameta Igauniju un devās uz Rietumiem. Lai arī izbraukšana notika arī iepriekš, masveida bēgšana parasti tiek saistīta ar 1944. gada rudenī, kad padomju armija atkārtoti okupēja Igauniju. Viens bēgšanas ceļš veda uz Zviedriju, uz kuriem 1945. gada pavasarī jau bija devušies 27 000 igauņu. Otrs virziens bija uz Vāciju, tāpat arī Austriju un Dāniju, kurp devās liela daļa to cilvēku, kas nevarēja nokļūt Zviedrijā, un tie, kas, vācu armijai atkāpjoties, tika uz Vāciju evakuēti. Pēc pašu bēgļu vērtējuma, Vācijā nokļuva vairāk kā 35 000 igauņu. Vēlāk daudzi no tiem devās uz Argentīnu.

Igaunī Argentīnā dzīvoja jau pirms Otrā pasaules kara. Tie galvenokārt bija brīvprātīgie emigranti, kas ekonomisku iemeslu dēļ bija emigrējuši 1920. gados. Liels skaits igauņu (800 līdz 900 cilvēku) Argentīnā ieceļoja pēc Otrā pasaules kara. Vēlāk – 1950. un 1960. gados daļa igauņu, kas tobrīd dzīvoja Argentīnā, emigrēja uz ASV un Kanādu. Šobrīd Argentīnā dzīvo ap 50 igauņiski runājošu cilvēku, no tiem lielākā daļa ir kara bēgļi un to pēcnācēji. 2007. un 2011. gadā esmu intervējis 37 Argentīnas igauņus, galveno uzmanību pievēršot kara notikumiem, bēgšanai no Igaunijas, nometņu dzīvei un tam, kā viņi iedzīvojas jaunajā mītnes zemē. Referātā kā papildus materiāli izmantotas arī rakstītās un publicētās atmiņas.

METODOLOĢISKĀS KOMFORTA ZONAS: KĀPĒC BRAZĪLIJA IR TĀDS KLUPŠANAS AKMENS?

KĀRPENTERE, Inta Gāle

Indiānas Universitāte, ASV

Brazīlijā atspoguļojas pilns Latvijas migrācijas vēstures spektrs – sākot no 19. gadsimta pēdējās desmitgades līdz pat 20. gadsimta vidum. Ekonomiskie, reliģiskie un politiskie imigranti Brazīlijā izveidojuši gandrīz 20 latviešu kolonijas – dažādos laikos uz Brazīliju izeļojuši ap 5000 latviešu, un, iespējams, ka šodien tur dzīvo vairāk nekā 10 000 latviešu izcelsmes iedzīvotāju.

Priekšlasījuma ievadā tiks demonstrētas fotogrāfijas, vienlaikus daloties ar savu pieredzi, kuru esmu guvusi, pētot dažādās Brazīlijas vietās dzīvojošos latviešus. Pēc tam es pievērsīšos tiem metodoloģiskajiem jautājumiem, kas, iespējams, ietekmēja manu šķietamo nespēju pieredzēto vērst zinātniskā publikācijā. Nobeigumā pievērsīšos hipotētiskiem pieņēmumiem par stāstījumiem, kas atspoguļo divas atšķirīgas latviešu migrācijas uz Brazīliju – reliģisko un valstisko (nācījas) – un kā katras radītā kolektīvā identitāte varēja ietekmēt izceļotāju attieksmi pret tēvzemi. Šajos pieņēmumos es balstīšos uz sociologa Ērvinga Gofmana konceptu par *izpostīto identitāti*, mutvārdu vēsturnieka Jana Vansina idejām par *vēsturisko tenkošanu*, tāpat arī folkloristu pieņemto terminu *lietojamā pagātne* un kultūrģeogrāfa Ji-Fu Tuana uzskatiem par *kosmosu* un *centru*.

IZSTĀSTĪTĀS PERSONISKĀS VĒSTURES UN TO ATVEIDOJUMS

KORBA, Anu

Igaunijas Folkloras arhīvs, Igaunija

No 2003. līdz 2009. gadam veicot lauka pētījumus Sibīrijā, esmu savākusi uz Sibīriju emigrējošo igauņu pēcnācēju ģimeņu vēstures un ciemu stāstus. Intervētie teicēji ir dzimuši Sibīrijā, taču pēc Otrā pasaules kara repatriējušies uz Igauniju. 15 no šiem stāstiem ir publicēti igauņu valodā grāmatā *Sibīrijas igauņu dzīves un stāsti* (Tartu, 2010).

Ar šo grāmatu, izmantojot emocionālos stāstus, vēlējos dalīties informācijā par igauņiem Sibīrijā. Mans nolūks bija arī mazināt Igaunijas igauņu vidū izplatīto stereotipu par Sibīrijā dzimušajiem igauņiem kā padomju autoritāšu līdzskrējējiem.

Izstāstītos stāstus var uzlūkot par mutvārdu stāstījumu vēstures daļu. Saīdzinājumā ar autobiogrāfiskajiem stāstījumiem tie ielūkojas senākā pagātnē, ietverot sevī vairāku paaudžu dzīves

ciklus. Starp tiem sastopami dažādiem folkloras žanriem piederīgi stāstījumi – vietu teikas, ciema nostāsti, ticējumstāsti, etnogrāfiskie un mikrovēstures stāstījumi u.c. Viena no biežāk klātesošajām tēmām šajos stāstos ir migrācija – tēma, kas pārsniedz ģeogrāfiskās un kultūru robežas.

Referātā analizēšu jautājumus, ar kuriem saskāros, sastādot minēto grāmatu – ar grāmatā ievietoto stāstu atlases kritējiem, sadarbībai ar stāstījumu autoriem un mutvārdu stāstījumu transkriptu kā lasāmas publikācijas rediģēšanai. Tāpat aplūkošu u.c. kā grāmatu uzņēma dažādas auditorijas (stāstījumu autori, igauņu kopienas Sibīrijā, igauņu lasītāji Igaunijā un Toronto, Kanādā).

LATVIJAS IEDZĪVOTĀJU BĒĢĻU GAITAS 1944.-1945. GADĀ: BĒĢĻU UN PALICĒJU PIEREDZE DZĪVESSTĀSTOS

*KRŪMIŅA, Maija
Latvijas Universitāte*

Otrā pasaules kara laikā, baidoties no padomju varas atgriešanās un jauna terora, no Latvijas izceļoja apmēram 250 tūkstoši cilvēku. Iedzīvotāju masveida bēgšana sākās 1944. gada vidū, kad padomju armija no jauna tuvojās Latvijai. Liela nozīme izceļošanā bija vācu okupācijas varas pieņemtajam lēmumam evakuēt lielāko daļu Igaunijas un Latvijas iedzīvotāju, kā rezultātā daļa šajās valstīs dzīvojošo nokļuva bēgļu gaitās Vācijā. Historiogrāfijā līdz šim padziļināti pētīta Sarkanās armijas virzība Latvijas teritorijā un tai sekojošā Latvijas evakuācijas plānu realizācija, taču mazāk uzmanības pievērsts detalizētai bēgšanas procesa izpētei un cilvēku individuālajai pieredzei kara apstākļos. Tas arī saprotams, jo par bēgļu laiku saglabājies maz dokumentāru liecību. Tieši tāpēc pētniekiem jāmeklē un jāizmanto jaunas metodes un avoti, ar kuru palīdzību būtu iespējams rekonstruēt bēgšanas norisi visās tās detaļās, un par vienu no šādām avotu grupām var uzskatīt dzīvesstāstu intervijas, kas uzkrātas Nacionālajā mutvārdu vēstures krājumā.

Šī referāta ietvaros dzīvesstāstu intervijas izmantotas, lai aplūkotu, kā Otrā pasaules kara notikumi (pirmā padomju okupācija, nacistiskā okupācija un Sarkanās armijas atnākšana Latvijā teritorijā) ietekmēja indivīdu dzīves un bieži vien lika pieņemt lēmumu par migrāciju: dzīvesvietas pamešanu un došanos īsākās vai tālākās bēgļu gaitās. Referātā izmantotas gan intervijas ar trimdas latviešiem, gan tiem, kuri palika Latvijas teritorijā (savā dzīvesvietā vai citur Latvijā), tādējādi aplūkojot Latvijas iedzīvotāju dažādās izdzīvošanas stratēģijas kara apstākļos. Referāta ietvaros tiks runāts arī par pētījuma materiāla atlases un reprezentativitātes problēmām, kas rodas, pētniekam strādājot ar tik plašu avotu materiālu (vairāk kā 3000 intervijas), kāds glabājas Nacionālajā mutvārdu vēstures krājumā.

AIZMIRSTIE POĻI. MŪSDIENU KAZAHSTĀNAS REPATRIANTU STĀSTĪJUMI PAR POLISKUMU PAGĀTNĒ UN TAGADNĒ

*KUDELA-ŠVJATEKA, Viktorija
Jagelonas Universitāte, Polija*

Mana pētījuma objekts ir tās poļu kopienas kolektīvā un individuālā atmiņa, kas pirms Otrā pasaules kara dzīvoja padomju Ukrainas pierobežā un kļuva par masu deportāciju upuriem. Daži no viņiem nesen atgriezušies savā vēsturiskajā dzimtenē Polijā, citi joprojām dzīvo nometinājuma vietā – Ziemeļkazahstānā. Savā doktora pētījumā esmu izmantojusi 60 stāstus, kas ierakstīti lauka pētījumos no 2006. līdz 2010. gadam kā Polijā, tā Kazahstānā.

Kazahstānas poļi ir īpašs piespiedu diasporas piemērs. Tās kā sociālās grupas veidošanās lielā mērā ir saistīta ar Polijas un Krievijas Impērijas, pēc tam Padomju Savienības sarežģīto attiecību vēsturi.¹ Viņu mēģinājumi saglabāt savu identitāti ir dramatiski un pelnījuši uzmanību.

Šīs grupas kolektīvā atmiņa ir fenomenāla un balstīta uz specifisku vēsturisko pieredzi un grupas

---

¹ Kazahstānas poļu diasporu galvenokārt veido Staļina 1930. gados Padomju Ukrainas pierobežā realizēto masu deportāciju upuru pēcnācēji. 1990. gadu vidū Polijas valdība pieņēma lēmumu par poļu izcelsmes pilsoņu repatriāciju no bijušajām padomju valstīm.

vieta mūsdienu Polijas sabiedrībā. Ievērojamā pētnieku interese par viņiem, izmantojot mutvārdu vēstures pieeju, ir izraisījusi aktīvu grupas locekļu personisko atmiņu vienādošanu. Zinātnieku pieņēmumi spieda stāstītājus atkārtoti „konstruēt” savas atmiņas par pagātnes pieredzēm un koncentrēties uz savas poļu izcelsmes pierādīšanu. Citiem vārdiem, savos stāstījumos viņi vēlas aizstāvēt savas tiesības atgriezties Polijā, mainīt pilsonību, iekārtoties uz dzīvi, kā arī pretendēt uz Polijas valdības paredzētajām privilēģijām. Tātad, viņi pārskata savu pagātni un atspoguļo to kā neveiksmju un pret sevi kā PSRS etniskās minoritātes pārstāvjiem vērstu represiju virkni. Viņi nerunā par savas dzīves laimīgajiem brīžiem, tāpat arī nepiemin savu darba pieredzi kolhozos.

Mans pētījums parāda, ka poļu pētnieki pieņem šādu pagātnes versiju, jo tā atbilst sabiedrības stereotipam par poļu diasporu PSRS. Tomēr mitoloģizētais priekšstats par deportētajiem poļiem, kas tiek popularizēts poļu sabiedrībā, neiztur konfrontāciju ar krieviski runājošo repatriantu stāstīto.

JŪTĪGIE JAUTĀJUMI, KONFLIKTĒJOŠIE DISKURSI: MUTVĀRDU VĒSTURE UN SITUATĪVĀ ANALĪZE

KURKOVSKA-BUDZANA, Marta
Jaģelonas Universitāte, Polija

Priekšlasījumā mans nolūks ir pārbaudīt, cik pievilcīga un veiksmīga vēsturnieku (arī mutvārdu vēsturnieku) ikdienas darbā var būt sociālajās zinātnēs lietotā „pamatojuma” teorija (*grounded theory*). Izmantojot tās postmoderno versiju – situatīvo analīzi – un kombinējot to ar kritiskā diskursa analīzi, esmu trīs gadus veikusi lauka pētījumus Austrumpolijas lauku pilsētās un ciemos.

Pētījuma objekts ir antikomunistu, galvenokārt, nacionālistu bruņotās pagrīdes darbība Austrumpolijā no 1944. līdz 1956. gadam. Kā projekta moto man kalpoja filozofa Džordža H. Mīda (*George H. Mead*) atziņa, ka pagātne „ikreiz, to tagadnē rekonstruējot, kļūst par citu pagātni”. Saskaņā ar šo atziņu esmu izvirzījusi sekojošos izpētes jautājumus:

- 1) kādā veidā šīs „rekonstrukcijas” laikā notiek atsevišķu vēsturisko detaļu simbolizācija?
- 2) kāda ir simbolu un simbolizācijas procesa iespējamā ietekme uz indivīdu un grupas veiktajām darbībām, kas rada izmaiņas noteiktā sociālā situācijā?

Vēlējies atklāt, kā radikālas pārmaiņas – īpaši komunistiskās sistēmas sabrukums Polijā pēc 1989. gada – ir ietekmējušas publisko un privāto diskursu par nacionālajiem partizāniem. Savā referātā runāšu par diviem ar antikomunistu pagrīdi saistītiem ilglaicīgiem, lokāliem atmiņu konfliktiem, analizējot šajā vidē radušos mutvārdu stāstījumu, kas veido un pauž noteiktu lokālo diskursu, valodu. Fokusējoties uz konkurējošu diskursu kategorijām un simboliem, kā arī uz konfliktējošiem pagātnes redzējumiem, analizēšu arī to, kā publiskais diskursrs ietekmējis personiskos stāstījumus. Nobeigumā pievērsīšos tiem simboliem un nozīmēm, kas liek cilvēkiem piedalīties „atmiņu spēles” publiskajā telpā.

BALTKRIEVIJA: DIASPORAS LATVIEŠU UN VIETĒJO BALTKRIEVIU STĀSTI PAR OTRO PASAULES KARU

KURSĪTE, Janīna
Latvijas Universitāte

Kopš 2006. gada Latvijas Universitātes pētnieki kopā ar folkloras studentiem un doktorantiem pabijuši 6 lielākās ekspedīcijās Baltkrievijā. Kaut arī pētīti galvenokārt baltu tradicionālās kultūras relikti (Mičerevskis, 2006; Mičerevskis, 2007; Kursīte, 2006; Kursīte, 2008), folkloras liecības latviešu 19. gs. izceļotāju pēcteču dzīvesstāstos (Mežs, 2007; Mičerevskis, 2006a), tomēr uzklaušīti un pierakstīti arī latviešu kolonistu un vietējo baltkrievu Otrā pasaules kara laika traģiskie dzīvesstāsti. Referātā uzmanība pievērsta Zaļesjes (Gomeļas apgabalā) latviešu dzīvesstāstiem, Rosicas un Potašņas (abi ciemi Vitebskas apgabalā) latviešu un baltkrievu dzīvesstāstiem par vācu okupācijas laiku.

Rosicas katoļu Svētās Trīsvienības baznīcu, kas celta 20. gadsimta sākumā, tās skaistums nav

pasargājis, drīzāk izprovocējis dažādu varu agresivitāti. 1930. gadā komunisti nojauc baznīcas tornus. Savukārt 1943. gadā vācieši izmantoja Trīsvienības baznīcu par vietējo apcietināto sadales punktu. Apcietinātajiem labprātīgi pievienojās divi katoļu mācītāji – marijāņi Antonijs Ļaševičs un Jurijs Kaširo, arī septiņas mūķenes. Viņi tika sadedzināti līdz ar citiem vairāk nekā tūksts iedzīvotājiem, kuri bija kļuvuši par ķīlniekiem starp vācu karaspēku un no Maskavas iesūtītajiem partizāniem. Nevarēdami tikt galā ar sarkanajiem partizāniem, vācu soda bataljoni nežēlīgi atriebās mierīgajiem iedzīvotājiem. Dedzinātāju vidū, pēc aculiecinieku stāstītā, diemžēl bija arī latvieši formastērpos. Savukārt Zaļesjes tuvumā 1942. gadā tika sadedzināti divu latviešu kolonistu ciemu – Perekales un Kolbinkas – iedzīvotāji. Referātā mēģināts izsekot latviešu dzīvesstāstu liecībām: kā rīkojās un kāpēc rīkojās tā vai citādi Baltkrievijas latvieši, no vienas puses, un latvieši (ne visi, bet daļa), kas bija vācu soda bataljonos, no otras puses. Referātā tiek aplūkotas arī Baltkrievijas latviešu sniegtās liecības par 1930. gadu padomju represijas izdzīvojušo latviešu kolonistu masveida atgriešanos Latvijā vācu okupācijas laikā.

Kursīte, 2006 – J.Kursīte. Poļesjē pie akmens bābām// Kultūras Diena, 2006.17.11, 10. – 11.lpp.

Kursīte, 2008 – J.Kursīte. Sfumato nesfumato. R., 2008

Mežs, 2007 – I.Mežs. Baltkrievijas latvieši// Mājas Viesis, 2008.14.03, 32. – 36.lpp.

Mičerevskis, 2006 – M.Mičerevskis. Uz izzudušo pasauli kaimiņvalstī// Latvijas Avīze, 2006. 21.10, 22.lpp.

Mičerevskis, 2006a – M.Mičerevskis. Lieka nav, bet dzīvo iztikuši// Latvijas Avīze, 2006.8.07, 27.lpp.

Mičerevskis, 2007 – M.Mičerevskis. Pa baltu pēdām Baltkrievijā// Latvijas Avīze, 2007. 12.11, 13.lpp.

VARAS POZICIONĒŠANA: MUTVĀRDU VĒSTURES INTERVIJAS AR PARLAMENTA VETERĀNU LOCEKĻIEM

LATVALA, Paulīna

Helsinki Universitāte, Somija

Referātā īsumā tiks atspoguļots mans jaunākais pētījums politiskajā mutvārdu vēsturē. Lai arī mutvārdu vēsturei piemīt potenciāls izgaismot viena laikposma kā privatās, tā publiskās atmiņas, līdz šim *vēsturei no augšas* kā īpašam mutvārdu vēstures laukam pievērsta salīdzinoši maza uzmanība. *Elītes* mutvārdu vēstures ierakstīšana sasaista informāciju ar institucionālo līmeni un rada jaūtājumu par varas reprezentāciju.

Sākotnējie izpētes dati iegūti no Parlamenta Veterānu bibliotēkas Mutvārdu vēstures kolekcijas, kas tika uzsākta 1988. gadā. Šodien arhīvu veido vairāk kā 330 dzīlās intervijas ar politikas ekspertiem. Līdz šim esmu iepazinies ar 40 no tām, kurās kā galvenos atslēgas vārdus meklēju: *tauta/nācija, reprezentācija* un *vara*. Referāta uzmanības centrā ir tie izaicinājumi, kas rodas, studējot ierakstu korpusu nevis no politikas, bet gan no kultūras studiju un mutvārdu vēstures perspektīvas. Es koncentrējos uz metodoloģiskām problēmām, kas attiecināmas uz lielu teksta materiālu: vai atslēgas vārdu izvēle ir bijusi noderīga, lai pētītu nepārtrauktību un pārmaiņas, pozicionējot tautu/nāciju; gaidāmā Parlamenta locekļu kā cilvēku reprezentu loma un pieredzētā institucionālā vara (vai tās neesamība). Piemēram, vai intervētie parlamenta locekļi pozicionē sevi atšķirīgi, kad runā par cilvēku pilnvarām / nozares viedokli? Cik daudz ir aplūkota vēlētajū vara un viņu viedokļi, aprakstot lēmuma pieņemšanu?

PIESKAROTIES IGAUŅU ATMIŅĀM: IZSTĀDE „AIZGĀJUŠĀS ATMIŅAS”

LAUA, Kendisa

Apvienotā Karaliste

Šajā referātā aplūkota mutvārdu liecību izmantošana muzeja izstādēs un to mijiedarbība ar apmeklētājiem muzeja publiskajā vidē. Izstāde „Aizgājušās atmiņas” tika izveidota, lai pētītu

šos aspektus, kā arī lai meklētu veidus, kā rosināt vēstures apgūšanu, dotu iespēju muzeja apmeklētājiem rast emocionālu saikni ar muzeja saturu un lauztu pierņēmumus par apmeklētāju un muzeja objektu neesošo mijiedarbību.

Izstāde „Aizgājušās atmiņas” 2010. gada oktobrī bija aplūkojama *Kiek in de Kök* muzejā Tallinā, Igaunijā. Tā bija interaktīva instalācija, kas deva apmeklētājiem iespēju iepazīt četru Austrālijā dzīvojošo igauņu personiskās atmiņas. Izstādē instalācijas veidā bija apkopotas atmiņas, stāsti par karadarbības izpostīto Igauniju, kā arī personiskie un unikālie stāstījumi par sirdi plosošo bēgšanu un jaunajām mājām – Austrāliju. Fiziski pieskaroties izstādes priekšmetiem, apmeklētājiem bija iespējams dzirdēt šo stāstu fragmentus, tādējādi izstāde radīja intīmu saikni un piedāvāja dialoga jeb sarunas veida saskarsmi ar stāsta autoru.

Instalācija radās un attīstījās, balstoties mākslinieka personiskajā pieredzē igauņu diasporas kopienas vidū. Katram kopienas loceklim bija savs Otrā pasaules kara izdzīvošanas stāsts, kam cauri vijās kopīgs laika un telpas pavediens. Kopīgais priekšstats par *kolektīvo atmiņu*, kā to nodēvējis sociologs Moriss Halbvakss (*Maurice Halbwachs*), ir šī projekta teorētiskā ietvara pamatā.

Šajā referātā, pirmkārt, tiks aplūkota instalācijas veidošana, mutvārdu liecību iegūšanas un izpratnes process, un tas, kā šo liecību saturs ietekmēja izstādes veidošanu. Otrkārt, padziļināti tiks aplūkots, kā apmeklētāji uztvēra instalāciju, viņu fiziskā mijiedarbība ar izstādes objektiem un *iegremdēšanās* igauņu stāstos. Tiks pētīta arī apmeklētāju emocionālā reakcija un kā tas galu galā ietekmēja viņu vēsturisko „pieredzi” un izpratni.

DZĪVESSTĀSTS, METODE UN PRAKSE – SOCIĀLO ZINĀTŅU DATU ŽANRS STARP ZINĀTNISKĀS DOMAS ATTĪSTĪBU UN PRAKTISKAJĀM IESPĒJĀM UN KĀ OBJEKTĪVĀ HERMENEITIKA VAR KALPOT ABIEM

LOERS, Tomass

Dortmundes Tehniskā Universitāte, Vācija

Dzīvesstāstu vākšana vienmēr bijusi pakļauta divām dažādām interesēm: zinātniskajām un praktiskajām. Šajā priekšlasījumā es skatīšu dilemmu, kas izriet no šīm atšķirīgajām interesēm. Pēc īsa ieskata objektīvās hermeneitikas pamatos analizēšu, kā parasti tiek vākti dzīvesstāsti, kas formē un ietekmē dzīvesstāstu tapšanu un kā iespējams un pat nepieciešams to metodoloģiski kontrolēt.

Lietojot hermeneitikas metodes, pētniekiem jāņem vērā vismaz divi pragmatiskās formēšanas līmeņi: (a) jautājums, uz kuru tiks saņemta atbilde datu ieguves gaitā; un (b) saziņas veids starp intervētāju un intervējamo (ero-episkās sarunas koncepts²). Līdzās sastopami arī (c) stāstītā un interpretācijas modeļu līmenis, kurā ietverti kā (d) senākie, tā (e) tagadējie paraugi. Noslēgumā, analizējot atšķirības starp šiem līmeņiem, tiks sniegti metodoloģiski secinājumi.

Tālāk tiks izdalīti trīs veidi, kā lietoti savāktie dzīvesstāsti: analīze, naratīvā vēsture un pragmatiskā vēsture, un šo veidu atšķirīgie rezultāti: zinātniskās zināšanas, vēsturiskie stāstījumi un „ieinteresētie” atspoguļojumi.

Apskatot pirmo veidu, saskaņā ar objektīvās hermeneitikas metodes balstīšos uz analītiskajiem procesiem, atklājot, kādas zinātniskās zināšanas šādi iegūstamas. Pēc tam tiks nodalīti divi galvenie, ar metodoloģisko analīzi iegūti, zināšanu izmantošanas veidi – zinātniskais un praktiskais. Tāpat mēģināšu parādīt, kā metode ar analīzes palīdzību ne tikai rada ticamas zināšanas, bet kalpo arī praktiskiem mērķiem klīniskajā socioloģijā, kas pati par sevi ir nevis zinātne, bet prakse, kas vienlaikus ir zinātniski pamatota un darbojas autonomā dzīves praksē ar noteikumu, ka nepieciešama palīdzība.

Kopumā referātā tiks parādīts, ka dilemma patiešām ir dilemma – divpusēja parādība – abas puses, ja tiek uzmanīgi šķirtas, var viena otrai netraucēt, bet ar kurām, ievērojot katras pašas loģiku, var strādāt, un – vēl jo vairāk – kuras viena no otras var tikai iegūt.

---

2 „Die Fragen in einem »ero-epischen Gespräch« ergeben sich aus dem Gespräch und der jeweiligen Situation, sie werden nicht von vornherein festgelegt“ (Girtler, Roland (3., unveränd. Aufl. 1992): Methoden der qualitativen Sozialforschung. Anleitung zur Feldarbeit. Wien, Köln, Weimar: Böhlau: 149).

MUTVĀRDU VĒSTURE KĀ AVOTI UN METODOLOĢIJA: DAUDZVIRZIENU KOMUNIKĀCIJAS ASPEKTI

MERIVO-PARO, Mārja

Tallinas Universitāte, Igaunija

Referātā tiks analizēti dažādie aspekti, kā un kādā veidā mutvārdu vēsturi (gan kā vēsturiskās izpētes avotu, gan kā metodoloģiju) raksturo vienmēr klātesošas pretrunas, kuras var attiecināt uz komunikācijas jomu kopumā.

Ikvienam pētniekam, kurš uzsācis pētījumus mutvārdu vēsturē jebkurā tās formā, priekšplānā izvirzās ētikas jautājumi, kas bieži vien nosaka jebkuras ar pētījumu saistītas publikācijas iedabu un saturu. Tādējādi var teikt, ka būtībā mutvārdu vēsturei ir liela ietekme uz rakstīto vārdu. Referātā tiks aplūkotas dažādas ar mutvārdu vēstures ētiku saistītas teorijas un intelektuālās skolas, kā arī jautājums par informantu daļējas vai pilnīgas anonimitātes nodrošināšanu.

Lai izvērtētu teorētiskās atziņas, tiks sniegti gadījumu piemēri, balstoties igauņu diasporas pētnieku darbos un lietotajās praksēs. Līdzās publicētajiem pētījumiem tiks aplūkota arī pētnieku lietoto pieeju metodoloģiskā dažādība.

Referāta centrā ir vidusceļa meklējumi starp: a) pietiekami plašas informācijas atklāšanu, lai ieinteresētu auditoriju, un b) ierobežota apjoma informāciju, kas neapdraudētu informantus vai kopieni, ko tie pārstāv. Šie meklējumi ir būtiski un klātesoši visos mutvārdu vēstures līmeņos. Citiem vārdiem, mutvārdu vēsturei gan kā avotam, gan kā metodoloģijai ir jārisina jautājums: kas tiek runāts, kam un kāpēc. Referātā nav iespējams sniegt pārliecinošu atbildi ne uz vienu no izvirzītajiem jautājumiem, taču tas varētu būt kā motivācija pārdomām par šo tēmu nākotnē.

PIEEJAS EVOLŪCIJA DIALOGĀ AR RESPONDENTIEM UN APKĀRTĒJO VIDI: ĢIMENES VĒSTURES IZMANTOŠANA PĒTĪJUMOS PAR NABADZĪBU JAUNATTĪSTĪBAS VALSTĪ

MILLERS, Roberts

Kvinsas Universitāte, Īrija

Priekšlasījumā tiks analizēta biogrāfiskās pieejas „eirocentriskā” modeļa adaptācija un evolūcija jaunattīstības valstīs – Kenijas – politiskajā kontekstā. Kaut arī līdz šim jaunattīstības valstu sociālajā izpētē dominējusi kvantitatīva lietišķās ekonomikas perspektīva, aizvien izplatītākas kļūst Q2 izpētes nostādnes, kurās papildus kvantitatīvajām tiek lietotas arī kvalitatīvas metodes. Precizējot izpētes objektu, priekšlasījumā skatīta kvantitatīvas mājsaimniecību panelizpētes apvienošana ar kvalitatīvo ģimeņu vēstures vākšanu. Q2 pieejas pievienotā vērtība bija cerība, ka ģimenes, kas longitūdinālo panelstudiju pētījumā tika identificētas kā izkļuvušas no nabadzības, ar kvalitatīvajām metodēm ir pētāmas dziļāk, lai noskaidrotu, kā šī nokļūšana relatīvajā drošībā realizēta.

Pēc sākotnējās metodes adaptēšanas, tā tika attīstīta divos virzienos. Pirmkārt, kļuva skaidrs, ka izpratnē par ģimeņu vēsturem izšķiroša nozīme ir lokālajam, sociālajam un vēsturiskajam kontekstam, kā rezultātā uzmanības lokā nokļuva arī apkārtējās vides izpēte. Otrkārt, ņemot vērā pirmo interviju pieredzi, sapratām, ka daudz vairāk atklāj brīvi ierosināts un nepiespiests dialogs.

Runājot par rezultātiem, lai iegūtu holistisku skatījumu par ģimenēm un to cīņām par lielāku drošību, vairākpaaudžu pieeja bijusi sekmīga. Ilgstošs pētījums – paplašinātas intervijas ar vairākiem lielas ģimenes locekļiem – sniedz plašāku ieskatu un atklājumus nekā viena unikāla intervija, īpaši attiecībā uz ģimenes stratēģijām un kapitāla nodošanu un pārņemšanu starp paaudzēm. Vēl nav zināms, vai pētījuma rezultāti ietekmēs politiku. Uz ģimeni centrētā pieeja *no apakšas* var piešķirt balsi vienkāršajiem cilvēkiem. Kā tika sagaidīts, šī balss sniedza kontrastējošu skatījumu uz *no augšas* iniciētajiem ekonomiskās attīstības modeļiem. Tomēr netika gaidīts, ka tā ieblīst pret no rietumiem pārņemtās *apgaismības* politikas aizbildniecību. Tā vietā, viņi vairāk sliecās pēc konservatīvu, tradicionālu paražu un prakšu pielāgošanas mūsdienām, kā arī apgādes un resursu nodrošināšanas, kas ļautu tiem dzīvot saskaņā ar saviem ideāliem. Vēl nav zināms, kā šie pētījuma rezultāti tiks vērtēti.

PAZUDINĀTĀS PAAUDZES STĀSTI

OZOLA, *Agrita*
Tukuma muzejs

Tukuma muzejs glabā dažas no 19 Sibīrijā rakstītajām vēstulēm uz bērza tāss, kas tapušas laikā no 1941. līdz 1956. gadam. Katra no vēstulēm ir īpaša, jo to radījis, saņēmis vai saglabājis kāds cilvēks ar attiecīgajam laikam diezgan tipisku dzīvesstāstu. Vēstules ir personīgi dokumenti, kas atspoguļo ne tikai kāda cilvēka dzīves notikumus, uzskatus un attiecības ar vēstules adresātu, bet raksturo arī staļinisma laika īpatnības. Vēstules glabājas 7 Latvijas muzejos un 2009. gadā iekļautas UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā.

2011. gadā Tukuma muzejs organizēja tematisku ekspedīciju, lai sameklētu visus Latvijas muzejos nonākušo bērza tāss vēstulju autorus un adresātus vai viņu pēcnācējus un iegūtu informāciju par šo unikālo vēstures avotu tapšanas kontekstu un plašāk izmantotu šos vēstures avotus muzeju ekspozīcijās un programmās.

Četras no vēstulēm rakstītas *VJATLAG* nometnē laikā no 1942. līdz 1944. gadam un sūtītas uz Krasnojarskas apgabala Kemskas rajonu. Šīs vēstules ir ļoti reti sastopams vēstures avots, jo atļaujas sarakstīties ieslodzītajiem izsniegtas tikai atsevišķos gadījumos. Vēstules autors mira 1945. gadā, adresātei izdevās izdzīvot un pat izbraukt uz Austrāliju, vēstules atstājot draugiem Tukumā.

Otra bērza tāss vēstulju grupa arī ir tapusi PSRS nometņu sistēmā, kas pazīstama ar nosaukumu *GULAG*-s. Tās ir vēstules, ko rakstījuši cilvēki, kuri uzdrošinājās pretdarboties padomju sistēmai. Par šo dokumentu grupu un represētajām personām izdevās iegūt vismazāk informācijas, jo minētie cilvēki pēc atgriešanās no ieslodzījuma bija centušies neapgrūtināt savus tuviniekus un pasargāt tos no iespējamām problēmām.

Trešo grupu veido 1941., 1948. un 1949. gadā deportēto Lietuvas un Latvijas iedzīvotāju vēstules, kas tapušas nometinājuma vietās Krasnojarskas, Omskas un Tomskas apgabalos laikā no 1945. līdz 1951. gadam. To autores ir sievietes, kas izsūtītas no Latvijas vai Lietuvas par savu vīru vai tēvu pretošanos padomju sistēmai. Šīs grupas cilvēku intervijās bija iespēja iegūt plašu un detalizētu informāciju.

Ekspedīcijas rezultātā pierakstītas 10, tai skaitā piecu Sibīrijas bērnu intervijas un iegūti 73 priekšmeti – arī bērza tāss vēstules. Neskatoties uz to, ka deportētie un viņu tuvinieki saviem pēcnācējiem maz stāstījuši par izsūtījumu, iegūta jauna informācija, kas maina daudzus pieņēmumus par deportāciju norisi, pretošanās kustības formām, atgriešanās procesu un karjeras iespējām pēc izsūtījuma.

DARBS, INDIVĪDS UN VALSTS: LIBERĀLISMA GRAMATIKA DZĪVESSTĀSTOS

OZOLIŅA, *Liene*
Londonas Ekonomikas un politisko zinātņu skola, Anglija

Liberāla politiskā iekārta ietver noteiktu lomu un atbildību sadalījumu starp pilsoni un valsti. Tā balstās uz ideju, ka indivīda brīvība ir augstākā vērtība un ka indivīdi, balstoties uz racionāliem spriedumiem, realizē šo brīvību ikdienas dzīvē. Lai liberālisms darbotos, šādai idejai jābūt ne tikai pamatā valsts likumdošanai un politikai, bet arī katra cilvēka sevis un savas rīcības spējas izpratnei. Savā doktordarba pētījumā esmu izvēlējusies noteiktu ikdienas dzīves un politikas plānošanas jomu – nodarbinātību, un analizēju, kā šajā jomā tiek veidotas noteiktas subjekta pozīcijas ar valsts nodarbinātības programmu palīdzību, kā arī – kā mainās uzskati par darbu ikdienā. Pētījumā tiek izmantota dokumentu analīze, etnogrāfiskie novērojumi, kā arī dzīvesstāstu intervijas.

Šajā referātā pievērsīšos tieši dzīvesstāstiem un analizēšu, ko mūsdienu Latvijas iedzīvotāju dzīves pieredze liecina par liberalizācijas procesu Latvijā un, precīzāk, par to, kā veidojas liberālisma raksturīga savas rīcības spējas izpratne. Vieda Skultāns (1998) atklāja, kā padomju totalitārisma pieredze atspoguļojās indivīda naratīvā: savas rīcības spējas izjūta vājinājās ikreiz, kad dzīves plānos iejaucās politiskās varas. Kā divdesmit gadus pēc neatkarības atgūšanas cilvēki izjūt

savu rīcībspēju? Kā, no šodienas skatu punkta izvērtējot savu dzīvi un darbu, cilvēki interpretē notikumu cēloņus un jēgu dažādos dzīves posmos un kādus „darbojošos aktierus” redz savā dzīvē? Lai atbildētu uz šiem jautājumiem, referātā tiks izmantotas politiskās teoloģijas, valsts antropoloģijas un neovēberisma teorijas, kā arī Keneta Bērka (*Kenneth Burke*) (1945) dramatiskās *pentādas* pieeja naratīva analīzei.

Nemot vērā konferences tēmu – dialogus ar sabiedrību –, es referāta otrajā daļā pievērsīšos arī jautājumam par etnogrāfisko metožu lomu politikas procesu un jēdzienu analīzē. Kā raksta Komarofs un Komarofa, „makro-vēsturiskiem procesiem – tādiem kā valstu veidošanās, revolūcijas, vai globālā kapitālisma izplatīšanās – saknes ir pie zemes” (*Comaroff & Comaroff* 1992: 33). Dzīvesstāstu metode ļauj runāt indivīdiem, kuri savās ikdienas dzīvēs gan pasīvi pieredz, gan aktīvi veido tādas makro-līmeņa procesus kā liberalizācija. Tādējādi šī pētījuma mērķis ir piedāvāt socioloģisku interpretāciju, kas ir ne tikai niansēta un zinātniski precīza, bet arī patiesi atspoguļo cilvēku pieredzes.

MUTVĀRDU VĒSTURES INTERVIJAS KĀ DIALOGS STARP „MUMS UN VIŅIEM”

POISA, Jirki

Somu literatūras biedrība, Joensu Folkloras arhīvs, Somija

Šis referāts ir iecerēts kā mutvārdu vēstures interviju interpretācijas metodoloģisks eksperiments, izmantojot diskursīvās psiholoģijas teorijas par pozicionālajām identitātēm un sarunām, kā arī rūpīgās lasīšanas (*close reading*) pieeju ierakstīto pētnieka un informanta sarunu analīzē. Referāta pamatā ir intervijas no Krievijas karēju ciemiem, kur kopš 1999. gada esmu veicis lauka pētījumus. Referāta mērķis ir izpētīt tās metodoloģiskās iespējas, kas rodas, pētot mutvārdu vēstures intervijas diskursīvi analītiskā ietvarā, kur ikkatrs runas pavērsiens var tikt interpretēts kā sociāla darbība. Rūpīgās lasīšanas metode ir īpaši vēsta uz sarunām, kurās es kā pētnieks un *viņi* kā informanti ir *pārvarējuši* pētnieka un izpētāmā pozīcijas (salīdzinājumā, piemēram, ar viesa un namatēva vai soma un karēja pozīcijām). Interesi izraisa arī veidi, kā tikšanās laikā tiek apspriests un leģitimizēts gan visas intervijas notikums, gan kopīgi radīto kultūras un dzīves vēsturisko *faktu* iekļaušana arhīvā.

BIOGRĀFISKAIS LŪZUMS UN TĀ KOMUNIKĀCIJA PADOMJU PUBLISKAJĀ TELPĀ

PRANKA, Maruta

Latvijas Universitāte

Referāta mērķis ir analizēt personiskās un publiskās telpas nošķirumu gan kā kultūras traumas sekas, gan arī šīs traumas izpausmi un realitāti padomju okupācijas apstākļos.

Personiskās telpas un privātās informācijas nošķirums no publiskās, sabiedriskās telpas padomju okupācijas periodā apskatīts gan kā identitātes saglabāšana, gan, pastāvot represīvai sistēmai, kā fiziskās pašsaglabāšanās veids.

Personiskās un publiskās telpas nošķirums referātā apskatīts 3 aspektos:

1) **pagātnes** noliegums, savas un tuvinieku pieredzes noliegums;
2) **tagadnes** personisko notikumu, savu tuvinieku pilnīga ieslēgšana tikai savā privātajā telpā, jo patiesās pieredzes un savas identitātes izpausme ved pie stigmatizācijas. Stāstījumos atspoguļots, kā personiskā un publiskā telpa ir nodalītas ar „dzelzs priekškaru”. Personiskās atmiņas tiek komunicētas publiskajā sfērā tikai pēc neatkarības atjaunošanas.

3) **komunālais dzīvoklis** kā privātuma noliegums, kur komunālo dzīvokļu veidošana būtībā ir valdošās varas un politiskās dzīves ielaušanās privātās dzīves teritorijā. Komunālo dzīvokļu simboliskā nozīme slēpjas tajā, ka aiz ģeogrāfiskās telpas spasiestības un agregācijas slēpjas individuālās telpas agregācija un ierobežošana, individualitātes un kultūras identitātes ierobežošana.

Referāts analizē situāciju, kā radikāla lūzuma notikumi politiskajā sfērā rada sociāli kulturālo traumu, situāciju, kurā rodas nepieciešamība savas identitātes saglabāšanai, dzīvības glābšanai

veidot nepārejamu robežu starp privāto un sabiedrisko telpu, ierobežojot, pat izslēdzot personiskās pieredzes komunikāciju publiskajā telpā.

Referātā izmantots Nacionālā mutvārdu vēstures projekta biogrāfisko interviju materiāli.

ATJAUNOJOT SAIKNI STARP ĢIMENĒM: DZĪVESSTĀSTA INTERVIJAS AR NACIONĀLAJEM PARTIZĀNIEM UN VIŅU ĢIMENES LOCEKĻIEM

REINSONE, Sanita

Latviešu folkloras krātuve

Lauka pētījuma „Mežs kā mājas” ietvaros veicu intervijas ar cilvēkiem, kuri pēc Otrā pasaules kara pārcēlās uz dzīvi mežā, lai aktīvi vai pasīvi pretotos padomju okupācijas režīmam, un viņu ģimenes locekļiem, kas atbalstījuši mežā aizgājušos radniekus. Priekšlasījums būs veltīts divām ģimenēm – Supēm un Sprukuļiem –, kas 20. gs. 20.–30. gados dzīvojušas salīdzinoši netālu viena no otras – toreizējā Abrenes apriņķa Meirovā (tagad – Viļakas novads) un Purvmalā (tagad – Pīlāvas raj., Krievijas Federācijas teritorija). Tās bija kuplas, sabiedriski aktīvas ģimenes ar plaukstošām saimniecībām. Vairāki abu ģimeņu locekļi dažādos laikos bijuši savstarpēji saistīti – dziedājuši vienā baznīcas koriņ, bijuši klasesbiedri, darba kolēģi, un vairāki abu ģimeņu locekļi pēc Otrā pasaules kara devās mežā, kur satikās atkal, bet jau citā sabiedriskajā statusā – kā nacionālie partizāni jeb mežabrāļi. Abas lielās ģimenes pēckara laikā tika gandrīz pilnībā izpostītas: daļa nošauti mežā, citi notiesāti labošanas darba nometnēs vai deportēti 1949. gadā. Iznīkstot ģimenēm, pārtrūka arī to savstarpējie kontakti. Šobrīd no tās paaudzes, kas pēc Otrā pasaules kara bija padsmiņnieki, divdesmit- un trīsdesmitgadnieki, dzīvas ir vien divas sievietes – Mihalina Supe (dz. 1923) un Margarita Krastiņa (dz. Sprukule, 1932). Kaut arī savā starpā nekad nav bijušas pazīstamas, tomēr vienai otras ģimenes liktenis viņām bijis zināms.

Priekšlasījumā analizēšu to, kā abas sievietes savu dzīvesstāstu veido kā ģimenes-stāstu, vēstījumu, koncentrējot nevis ap savas dzīves notikumiem, kā tas būtu sagaidāms no dzīvesstāsta, bet gan uzmanības centrā izvirza savas ģimenes likteni, šādi kompensējot savu vecāku, brāļu un māsu „neizstāstītos” stāstus, un kā, veicot atkārtotas intervijas un uzturot ciešus sakarus ar viņām, lauka pētījums radīja iespēju atjaunot saikni starp abām ģimenēm.

VECVECĀKU UN MAZBĒRNU ATTIECĪBU ASPEKTI DZĪVESSTĀSTOS

RUBINA, Kristīne

Latvijas Mutvārdu vēstures pētnieku asociācija „Dzīvesstāsts”

Dzīvesstāstu pētījumā par mazbērnu un vecvecāku saskarsmi un attiecībām izmantotas intervijas no Nacionālā mutvārdu vēstures (NMV) krājuma. Tās ierakstītas dažādos Latvijas novados, stāstījami pārstāv 20. gadsimta 40.-50.gados dzimušo paaudzi. Izvēlētajās intervijās pēģināts šīs paaudzes vecvecāku un mazbērnu savstarpējās attiecības mūsdienās. Referāta ietvaros analizēta paaudžu savstarpējā sazināšanās un konfliktus veidojošie momenti, kā arī noskaidrotas dzimtas tradīcijas. Dzīvesstāstu pētījums liecina, ka paaudžu savstarpējās attiecības ir individuāla rakstura un nav būtiska atšķirība starp dažādiem Latvijas reģioniem.

Intervju situācijās, lauka pētījumos un personīgi novērots, ka dzīves laikā vecvecāku uzkrātās zināšanas un *prasmju skolu* netieši pārmanto mazbērni. Referātā meklētas atbildes uz jautājumiem, kas vienas dzimtas ietvaros, pirmkārt, vieno un, otrkārt, atsvešina mazbērnus un vecvecākus, atsaucoties uz 20. gs. sociālā biologa Viļjama D. Hamiltona (*William D. Hamilton*) teoriju par dzimtas (radu) altruismu.

Nemot vērā, ka vecvecāku un mazbērnu savstarpējās attiecības nereti ir ierobežotas laikā (mūža gadi) un telpā (attālums), tēmas izpētei par pamatu ņemti kā atmiņu stāstījumi, tā konkrēti situāciju apraksti (atvaļinājumu laiks, dzimtu saieti, kapusvētki).

Tēma aktualitāte saistīta ar mūsdienu tendenci, kurā savstarpējās attiecības veido ar moderno sakaru starpniecību. Tā rezultātā mazinās saskarsmes kultūra ar vecākajiem dzimtas pārstāvjiem un

veidojas objektīvi šķēršļi dzimtas tradīciju un vecvecāku uzkrāto zināšanu un prasmju pārmantošanai. Vienlaikus modernie sakaru līdzekļi piedāvā unikālu iespēju no baznīcu grāmatām, kas ievietotas internetā, noskaidrot pirms vairākiem gadsimtiem dzīvojošos senčus vairākās paaudzēs.

PRIVĀTĪPAŠUMU NACIONALIZĀCIJA PADOMJU LATVIJĀ

RUNCE, Maija

Stokholmas Universitāte, Zviedrija

1940. gada oktobrī Latvijas padomju valdība izsludināja likumu par lielu dzīvojamo ēku un uzņēmumu nacionalizāciju. Īrniekiem un namu īpašniekiem savi privātie dzīvokļi un īpašumi bija jāatstāj un jānodod valstij un/vai komunistiskajai partijai. Padomju sabiedrības struktūras pamatā bija nevis īpašumtiesības, bet gan vara, turklāt spēkā bija arī stingri ierobežojumi attiecībā uz to, ko drīkstēja vai nedrīkstēja pirkt, tā, piemēram, nepastāvēja mājokļu tirgus un veikalos varēja iegādāties tikai atsevišķas preces. Mana pētniecība galvenokārt koncentrējas uz dažādajiem veidiem, kā jaunā padomju *sociālās labklājības* sistēma tika izveidota un realizēta, sevišķi attiecībā uz mājokļiem, kā arī privāto māju un dzīvokļu nacionalizācijas jomā.

Izmantojot arhīva dokumentus, dzīvesstāstus un privāto saraksti, es aplūkoju īpašu vēsturisko periodu, proti, padomju režīmu Latvijā. Pētot avotus, es meklēju atbildes uz sekojošiem jautājumiem: kā noteikumi, kas attiecās uz mājokļiem, dzīves telpas piešķiršanu utt., tika realizēti dzīvē? Kuras instances bija atbildīgas par dzīvesvietas piešķiršanu tiem, kuriem tā bija nepieciešama? Kā būvniecības standarti ietekmēja ģimeņu privāto sfēru un līdzāspastāvēšanu?

Krieviski runājošo padomju pilsoņu masveida pārcelšanās uz Latviju 1950.-1960. gados radīja ievērojamas problēmas vairākās jomās. Viena no tām – latviešu ģimenes bija spiestas dalīt savus dzīvokļus ar krievu iebraucējiem, kā dēļ par ierastu parādību kļuva kultūru sadursmes. Mājokļu trūkuma dēļ ģimeņu dzīves apstākļi un privātums bija stipri ierobežots. Privātā līmenī tas radīja konfliktus starp ģimenes *nacionālo dzīvesveidu* un ģimenes privātuma un privātīpašumu *nacionalizāciju*. Savstarpējā līdzatkarība individuālā līmenī kļuva arvien stiprāka un noveda pie tā, ka abpusējas palīdzības, komforta un parastu pienākumu dēļ izveidojās tradicionālāks un ģimeniskāks privātums, ko raksturoja savstarpēja atkarība ģimenes locekļu un draugu starpā. Pastāvošais režīms nerespektēja indivīda tiesības uz privātumu, un pietiekama privātā telpa lielā mērā tika nodrošināta tikai nomenklatūras darbiniekiem.

MUTVĀRDU VĒSTURES DIALOGISKĀ DABA: DAŽI ASPEKTI

SALENIECE, Irēna

Daugavpils Universitāte

RUSIŅA, Zigrīda

Daugavpils Universitāte

Tagadne nav iedomājama bez pagātnes, bet cilvēki var tai pieskarties tikai pastarpināti, caur dažādu liecību – vēstures avotu – prizmu. Mutvārdu vēsturi arī var uzlūkot kā vēstures avotu un tādējādi kā nepieciešamu starpnieku tagadnes dialogā ar pagātni. Turklāt mutvārdu vēsturei (pēc Alessandro Portelli apzīmējuma – *dialoga mākslai*) pašai par sevi ir dialogiska daba, kura izpaužas vairākos aspektos. Pirmkārt, mutvārdu vēstures avoti top intervētāja un teicēja dialogā. Otrkārt, dialogu ar mutvārdu vēstures avotu uztur pētnieks – atkarībā no pētniecības virziena tas var būt vēsturnieks, antropologs, sociologs, valodnieks, psihologs vai citas nozares speciālists, kurš atklāj un interpretē avota informāciju. Visbeidzot, pastāv dialoga iespēja starp mutvārdu vēsturi un plašāku sabiedrību. Par to liecina gan zinātniskās un citas publikācijas mutvārdu vēstures jomā, gan pievēršanās mutvārdu vēsturei skolas mācību procesā, plašsaziņas līdzekļos, teātra izrādēs u.c.

Referāta mērķis – balstoties uz Daugavpils Universitātes Mutvārdu vēstures centra pieredzi, apkopot un pamatot metodoloģiskās un metodiskās nostādnes darbā ar mutvārdu vēstures

avotiem dažādās sfērās. Tas ir nepieciešams, lai pilnīgāk atklātu un atbildīgāk izmantotu dialoga, kas reprezentēts mutvārdu vēsturē, potenciālu.

CEĻOJUMS, MĀJAS UN PROMBŪTNE – EVAKUĒTO KARĒĻU STĀSTI

SAVOLAINENA, Ulla

Helsinki Universitāte, Somija

Referātā pērti dažādie stāstīšanas, māju, piederības, identitātes un prombūtnes pieredzes veidi, skatot rakstītos evakuēto karēļu, tobrīd bērnu, pārvietošanas ceļojuma stāstus.

Otrā pasaules kara laikā Somija un Padomju Savienība izkaroja divus karus, kā rezultātā daļa Somijas Karēlijas tika atdota Padomju Savienībai. Somu iedzīvotāji no šīs teritorijas tika evakuēti aiz Somijas jaunās robežas, kļūstot par, tā dēvētajiem, evakuētajiem karēļiem. Referātā tiks skatīts, kā pārvietoto, tobrīd bērnu, evakuācijas ceļojumu stāstos tiek pausta zudušo māju sajūta. Uz šo gadījumu nav attiecināma koncepcija, ka grupa un piederības izjūta tai balstās uz kopīgas teritorijas apdzīvošanu. Tā vietā galvenā saikne, kas vieno pārvietotos karēļus, ir evakuācijas un māju zaudēšanas pieredze.

Evakuācijas ceļojuma stāsti rakstīti vairākas desmitgadēs pēc kara. Diahroniskā laika perspektīva atklāj, ka stāstījumu norise ir dialogs starp individuālo un kolektīvo pagātni, kā arī starp izvēlētajām identitātēm un stāstiem. Referātā skatīts, kā atmiņas par evakuācijas ceļojumu un māju zaudēšanu saskaņojas ar kultūras stāstu formām un daudzējādām identitātēm, uzsverot katra evakuētā iespējamās pozīcijas daudzveidību un to pretunīgumu grupas iekšienē. Mans mērķis ir skatīt kā kopienu, tā individuālo izceļotāju pašdefinēšanās procesa perspektīvas, kas kļūst izšķirošas, kad līdzās vēsturiski kopīgās teritorijas zaudējumam tiek apšaubīta kopienas eksistence un tās pagātnes legitimitācija.

KĀDA NOZĪME VĒSTURES UN DZĪVES VĒSTURES RADĪŠANĀ IR „BŪT TAJĀ”?

SKULTĀNE, Vieda

Bristoles Universitāte, Anglija

Šķiet neparasti, ka teorētiskās problēmas, kuras pēdējās desmitgadēs risinājuši filozofi, sociālie zinātnieki un feminisma epistemologi, nav skārušas tos vēstures un dzīves vēstures pētniekus, kas izmanto mutvārdu vēstures metodes. Šīs problēmas ietver jautājumus, kas skar objektivitāti un subjektivitāti, personiskās klātbūtnes neievērošanu un attiecības starp varu un tās atspoguļojumu. Objektivitātes un subjektivitātes problemātiku visskaidrāk izteikusi feminisma filozofe Linda Kouda (*Linda Code*). Viņa rakstījusi, ka „skatpunkta teorijā (pretstatā objektivīstiem) novērotāji nav aizstājamas vienības – empīriskās tradīcijas „attālinātie un bezpersoniskie kognitīvie aģenti” (1993: 26). Empīriskā tradīcija tās sākotnējās izpausmes formā ir sakņojusies biheivioristu stimulu-atbildes teorijā. Intervētajiem tiek instruēti uzdot precīzi vienus un tos pašus jautājumus, lai iegūtu salīdzināmas un uzticamas atbildes. Šāda veida darbam ir savas priekšrocības, kaut vai tā vērā ņemamais apjoms. Taču iztrūkst pētnieka personiskie vērojumi, kā arī attiecības starp pētnieku un pētījuma rezultātiem. Tam vajadzētu būt detalizēti aprakstītam un visiem pieejamam, kas gan ir grūti izdarāms, ja pētījumā iesaistīts liels skaits, lai arī prasmīgu, intervētajiem.

Objektīva pieeja subjektivitātei ir nepiemērota un tās meklējumi var izrādīties maldinoši. Kā apgalvojis filozofs Tomass Naidžels (*Thomas Nagel*), būt objektīvam par subjektīviem jautājumiem ir neiespējami. Lai cik daudz mēs zinātu par sīkspārņu smadzeņu uzbūvi, mēs nevaram atbildēt uz jautājumu *ko nozīmē būt sīkspārnim?* Drīzāk citu subjektivitātes atpazīšana un atbilde uz to pētījumā ietver katra paša subjektīvās perspektīvas un emocionālā pieredzes atzīšanu.

Antropologi jau izsenis ir atzinuši, ka pats pētnieks ir pētījuma instruments. Pētnieka sociālā izcelsme, dzīves trajektorijas, personiskās kvalitātes un emocionālā iesaiste ietekmē stāstītos stāstus. Diviem pētniekiem, intervējot vienu un to pašu indivīdu, nav iespējams ierakstīt identus stāstus. Stāsta radīšanā nozīmīga ietekme ir arī pētnieka emocionālajai piesaistei. Vienas personas *mmm*

var ļoti atšķirties no citas personas *mmm*. Sociālie zinātnieki jau sen ir bijuši piesardzīgi pret pārāk lielām emocijām un iesaistīšanos. Tomēr arī emociju iztrūkums var būt nevēlams. Tā dēvētā neitralitāte, pat atsvešinātība, var aizsegēt tādas emocijas kā bailes un dusmas. Jautājums, kas būtu jāuzdod, ir nevis, cik liels vai mazs emociju daudzums ir piemērots, bet gan, kā šīs emocijas izmantojamas (Kleinman and Copp, 1993: 45). Ir vēlams zināms daudzums pašapziņas, kas literatūrā dēvēta par pašrefleksiju, bet kam nav pievērsta pietiekami liela uzmanība. Pretēji dažu kritiķu uzskatiem pašapziņa nebūt nav narcisma izpausme. Narcisa traģēdija nebija viņa tīksmināšanās par savu atspulgu, bet gan nespēja atpazīt un izvērtēt šo attēlu, tas ir, sevi pašu. Kļūme slēpās nevis tajā, ka viņš skatījās uz sevi, bet gan tajā, ka nedarīja to pietiekami ilgi un vērgi.

LIELIE VĒSTURES NARATĪVI UN ATMIŅAS DECENTRALIZĀCIJA MUTVĀRDU VĒSTURĒ

ŠŪPULIS, Edmunds
Latvijas Universitāte

Jaunas valstis, iegūstot nacionālo neatkarību un pārkārtojot sabiedrību, rada arī jaunus vēsturiskus naratīvus un atbilstošu atmiņu politiku. Latvijā ir izveidojies savs specifisks oficiālais diskurss par pagātnes nozīmi un tautas vietu tajā. Ar tā palīdzību tiek akcentēta gan tautas cīņa par savu pastāvēšanu, gan lielās ciešanas un pārestība no citu nāciju puses (mīts par 700 verdzības gadiem un padomju okupācijas traumatiskais diskurss). Pašreizējā atmiņu politika arvien saasina pretrunas, kas pastāv starp atšķirīgām lingvistiskām (ar etniskumu saistītām) un mnemoniskām (ar piemiņu saistītām) praksēm Latvijas sabiedrībā. Pētniekiem un ekspertiem aktuālākais jautājums šajā jomā ir par to, kā atšķirīgo vēsturisko skatījumu priekšā tomēr satuvināt dažādās atmiņu kopienas, kas politizējoties noved pie etniskām nesaskaņām. Atmiņu centralizācija ap nācijas *lielajā naratīvā* reprezentētiem tēliem un pašu traumatisko pieredzi vieno grupas, bet kopumā sašķeļ Latvijas sabiedrību. Tā ir sabiedriska problēma. Tomēr – kādi resursi ir mutvārdu vēsturei kā pētniecības nozarei, lai veicinātu tādu domāšanas izplatību, kas novērstu asās pretrunas, vēsturiskiem priekšstatiem polarizējoties publiskajā telpā?

Analizējot gan publiskos ar vēsturiskiem tematiem saistītos diskursus, gan izmantojot biogrāfiskās intervijas mutvārdu vēstures kolekcijās, pētnieki šajos tekstos var fiksēt lielā naratīva pazīmes, kolektīvās atmiņas izpausmes, dažādas diskursa radītās subjektīvās pozīcijas. Bet, runājot tieši par *dialogu ar sabiedrību*, ir vērts palūkoties uz mutvārdu vēsturi kā pētniecisku praksi, kuras rezultāts ir nevis (tikai) jauna informācija, dati, koncepcijas un tml., bet gan process, kura laikā sabiedrība sakārto attiecības ar sevi pašu. Pārdomājot šos jautājumus, es akcentēšu to, ka mutvārdu vēstures pētnieki savā metodoloģijā tieši vai netieši balstās uz noteiktu paradīgu (vērtībām un uzskatu kopumu). Un tai ir zināmas paralēles ar postmoderno domu, kura savā būtībā ir dažādu tradicionālo nozīmju hierarhiju problematizēšana. Referātā apskatītas tādas centrālās dihotomijas, kuras skar arī dzīvesstāstu pētniecību, un tās ir – vēsture/atmiņa, eksperti/neprecīzisti-pētnieki, patība/citāda. Izmantojot mutvārdu vēstures pieeju un mērķtiecīgi apvēršot šīs dihotomijas, var panākt arī efektu sabiedrībā – novēršot viena unificējoša vēstures diskursa dominēšanu pār cilvēku daudzveidīgo atmiņu.

STĀSTI PAR EBREJU MINORITĀTI ZVIEDRIJĀ VAI STĀSTS PAR ZVIEDRIJU?

TUREBIJA, Malina Tūra
Malmes Universitāte, Zviedrija

Zviedrijas Zinātnes padomes atbalstītā pētniecības projekta „Zviedrijas ebreju bēgļu uzņemšana: stāsti un negācijas par ebreju identitātēm un kopienām Zviedrijā no 1945. līdz 2010. gadam” ietvaros es strādāju ar stāstiem par ebrejiem un pašu Zviedrijas ebreju stāstīto. Dažādu Zviedrijas nacionālo identitāšu veidošanās procesā jēdziens *ebrejs* ir bijusi izšķiroša kategorija, pat stereotips. Pretstatā vairumam pētniecības projektu, kas fokusējas uz stāstu materiālu, es analizēju, kā tāda

marginalizēta grupa kā Zviedrijas ebreji definē savas identitātes un kopienas, laika gaitā izslēdzot, marginalizējot vai iekļaujot citas ebreju grupas savās kopienās. Lai to izpētītu, es analizēju, kā dažādos materiālos un kontekstos tiek stāstīts par Zviedrijas ebreju bēgļu aktivitātēm laikā no 1945. līdz 2010. gadam.

Mana darba pamatā ir krājuma *Ebreju atmiņas* materiāli, kas glabājas Nacionālajā Kultūras vēstures muzejā (*Nordiska museet*). No 1994. līdz 1998. gadam Nacionālais Kultūras vēstures muzejs ir uzkrājis autobiogrāfiskos materiālus (intervijas un rakstītos dzīvesstāstus) par trim ebreju izcelsmes cilvēku grupām: ebrejiem, kas dzimuši Zviedrijā; ebrejiem, kas Otrā pasaules kara laikā un pirms tā atbēga uz Zviedriju; un ebrejiem, kas ieradās Zviedrijā no koncentrācijas nometnēm.

Referātā tiks skatīti epistemoloģiski un metodoloģiski jautājumi, kas rodas, strādājot ar Nacionālā Kultūras vēstures muzeja radītajiem/savāktajiem materiāliem (stāstiem, intervijām un dzīvesstāstiem):

- Kāpēc Nacionālais Kultūras vēstures muzejs sāka veidot krājumu *Ebreju atmiņas*? Kādi plašāki pieņēmumi un specifiski jautājumi iedvesmoja šī krājuma izveidi?
- Kādi intelektuālie, sociālie, nacionālie un starptautiskie konteksti un ietekmes iespaidoja šo stāstu krājumu?
- Kas un kāpēc tika intervēts, un kas to darīja?

DZĪVESSTĀSTU INTERVIJU UN EKSPEDĪCIJU PIEREDZE NACIONĀLĀS MUTVĀRDU VĒSTURES PĒTĪJUMA 20 GADOS

ZIRNĪTE, Māra

Latvijas Universitāte

Dzīvesstāstu intervijas nav uzlūkojamas par jautājumu un atbildžu apmaiņu, tās var salīdzināt ar attiecībām, kas veidojas starp cilvēkiem kopīgā piedzīvojumā. Šajā referātā aplūkošu, kā Nacionālā mutvārdu vēstures (NMV) pētījuma 20 gadu gaitā veidojusies izpratne par intervijām – intervēšanu – dzīvesstāstu ekspedīcijām, kas tajās iegūts un kā gūtais kļūst par avotu pētījumiem ar atpakaļejošu sāiti sabiedrībā.

Intervijā personiskais nav atdalāms no sabiedriskā – katra personīgā dzīve gan tieši, gan kontekstuāli ierakstās sociālajā vidē un pastāv dialogā ar kultūras pieredzi. Iespēja iepazīt kontekstu ne tikai ar ausīm un acīm, bet visiem maņu orgāniem rodas ekspedīcijās. Intensīvs ekspedīciju darbs deviņdesmitajos gados un šī gadsimta sākumā lika pamatu NMV krājuma saturam. Ekspedīcijās attīstījusies daudzpusīga sadarbība ar dažādām sabiedrības grupām: ar latviešiem ārzemēs; ar studentiem un Latvijas augstskolām; ar sabiedrību Latvijas novados un skolēniem etnisko minoritāšu skolās; gan arī ar citzemju pētniekiem un latviešu vēsturiskās pieredzes lieciniekiem citās tautās.

Ekspedīcijās piedzīvoto aizvien no jauna atmodina avoti NMV krājumā. No dzīves iegūtie stāsti veido MV pētniecisko pieeju, kas tiek izstrādāta dialogā ar citām radniecīgām metodikām un starptautisko zinātnisko vidi. Ekspedīciju vākums ir ņemts par pamatu pētījumiem, tai skaitā, doktora disertācijām, iekļauts publikācijās un grāmatās. Jo tuvāk pētnieks piekļūst dzīves tiešamībai, jo spēcīgāka ir atgriezeniskā saite, kas stiprina pārmantojamās vēstures apziņu sabiedrībā. Ar pētnieka līdzdalību intervijas kā spoguļis atgriežas dzīvē, no kurienes tās ņemtas, tādējādi pildot savu nacionālo uzdevumu.

ABSTRACTS

THE SPACE OF MEMORY

ADJAM, Maryam

Södertörn University College, Sweden

Focusing on the life narratives of Estonian refugees moving to Sweden in 1944-45, I try to analyse the concept of memory and history within the framework of exile. During the last years of World War II a large number of Baltic refugees fled to other countries, including Sweden. Here the Estonian Diaspora grew strong. Meanwhile, Sweden's ambivalent neutrality during the war and the country's relations with the USSR created a state of emergency among the refugees.

Using history, space and time as analytical tools, I want to examine the forms of expression in the memories of Estonian exiles. What kind of space and history are the memories shaping? Or rather, how should these memories and their space be approached?

The analysis of memories in exile, especially those preceded by traumatic events in the homeland, tends to emphasise different representations of memories. They are then examined in their relation to actual events or the subsequent historical process, their dialogue with different discourses and their role as true or false witnesses. Through a phenomenological analysis I want to change the focus and show how embodied memories shape their own definition of history and space. Memories are rather entangled. Their space is not always framed by master narratives and identity positions; rather, it is a searching space that is constantly changing, yet still with a specific continuity and its own features.

To be able to approach this changeable concept of memory, I have used sensory ethnography as a method. The focus for this methodology is the informants' perception of the events, rather than the event in itself. The senses and how they shape a story are of importance. Instead of searching for a certain event in the memories, one can let the memories lead into an event. Sensory ethnography includes different participatory research techniques for interviewing and methods of collecting material. Among others, I have used walk-around-interviews; visiting places in Sweden and Estonia that are important for the life narrator, letting the narrator retell the stories during a walk. While walking around and searching for traces, a memory space confronts the place, its time and history and maps its own geography. It becomes a spatial and temporal flow that intertwines the place and its practices and erases the past and the future as homogeneous categories. Here the method allows us to take part in a memory processing its own history.

A PORTRAIT OF MY FELLOW STUDENTS AS MEMBERS OF POST-WAR GENERATIONS

AARELAID-TART, Aili

University of Tallinn, Estonia

1. Description of biographical interviews with 22 of my fellow students:
  - a. as children of parents living during 1945-1950 (fathers as soldiers in opposite armies, mothers as housewives, domestic conditions, etc.);
  - b. their memories of post-war mentalities imprinting their world view: the formation of double mental standards.
2. How my fellow students described the common university years differently and how trustworthy are these descriptions.
3. The working careers of university leavers from 1972 through the late Soviet period and after the restoration of the Republic of Estonia in 1991. Why did the respondents describe themselves as very successful career-makers?
4. Life course estimates 40 years later, in pre-retirement age: were the post-war generations winners or losers in the whirlpool of history?

DIALOGUE, LIFE STORY, AND THE “THIRD VOICE”

BEITNERE-LE GALLA, Dāgmarā

University of Latvia, Latvia

The current economic climate and globalisation have brought the issues of values and identity to the fore. According to Deirdre N. McCloskey approach, culture consists of the telling of stories. Stories remind a society of its understanding of itself; but stories may also be a means of suppression and a way to show changes in society.

What does a life story offer? Is a life story only a humanities resource that a society collects to serve as an archive about itself? In what aspects is a life story important to society?

Niklas Luhmann discussed the role of communication in society. He believed communication helps society reach a vision of itself in order to create a self-characterisation and also provides the opportunity for society to develop its self-reference, which in turn promotes the self-renewal of the society.

According to Luhmann's approach, society is what it is, but it is also that which it has not yet noticed about itself. Society's view of itself is formed by history, cultural stories (including literature), and also the views of the average people about society.

Academic history views a society's history through an interpretation of facts. Literature reflects the way writers view society, which, under the influence of post-modernism, does not always provide the correct reference points for society to understand itself. Therefore, over the past decade, interest in the biographical genre, including life stories, has grown. The rise of the authority of the documentary genre indicates that society wishes to delve into the experience of as many different groups and strata of society in order to search for that which textual society has not yet discovered about itself.

Communication is a dialogue between the interviewer and the author of the life story. When telling his/her life story, the author does not represent only him/herself. In an indirect way, the life story is also the author's dialogue with his/her own society and the time in which he/she is living. The humanities and social sciences sum up this many-voiced dialogue and interpret the representations. How best to obtain this shared voice, which Barbara Myerhoff has called the “third voice”, or, the voice of society? By studying the society and culture to which we the researchers belong, we will obtain the point of view that Luhmann describes as “second level observer”.

The task of this report is to study the approach used by the life story researcher and his/her responsibility in this dialogue.

MEMORY AND IDENTITY IN LIFE STORY RESEARCH STUDIES IN LATVIA

BELA, Baiba

University of Latvia, Latvia

This paper is dedicated to the 20th anniversary of the National Oral History project of the Institute of Philosophy and Sociology at the University of Latvia. The paper first examines studies of memory and identity and the most significant results of these studies. Next, the paper analyses the researcher's dialogue with the life stories and the researcher's changes in identity during the study, based on personal experience from an auto-ethnographical standpoint.

The study of oral history in Latvia began as a response to society's dialogue with itself. The early 1990s in Latvia have been characterised as a time of telling life stories; life stories were told on the radio, they were published in the press and in books, and people felt the need to share in experiences they had been forced to keep silent about during the Soviet era. The National Oral History project was created to record vanishing memories and stories that show 20th century Latvian history from the perspective of a person's everyday life. In addition, due to the fact that stories do not only reflect a certain truth but actually create it, the narration of stories is also considered an essential instrument of identity formation. It was precisely stories that helped people search for answers to questions such as “Who am I now?” – and collectively, “Who are we now?” – during

the period of intense changes in the 1990s. The National Oral History project recorded and studied life stories both as testimonies of memory and as signs of identity. The paper looks at the most significant results from studies of memory and identity carried out by the author and her colleagues.

A frequent topic in the field of oral history is what influence does the interaction between the researcher and the participants of the study during data collection have on the results of that study. Various issues of dialogue have been examined: the dialogue between researcher and participants during the study, the researcher's dialogue with the text, the text's dialogue with the reader, and oral history's dialogue with the community. But the way in which and the extent to which a study affects the researcher himself or herself is studied less often. This issue is more likely to be raised in social and cultural anthropological studies, in which the researcher's long-term self-reflexiveness has been an essential part of the study. For example, the American anthropologist Barbara Myerhoff used her study about the elderly Jewish community as a part of her personal search for self-identity; at the same time, she addressed the issue of how listening to stories changes the researcher as well as the question of whether it is worthwhile to listen to stories if nothing within the listener changes. It seemed important to me to study and share in my experiences of how exactly listening to stories has changed me, my view of myself, and my view of my sense of belonging to the Latvian nation and the cultural space of Latvia.

LIFE STORY AS LANGUAGE OF ART OF LIFE

BORMANE, Dace K.

University of Latvia, Latvia

Taking into account affinity between the life-story and art of life or admitting the relative likeness of these qualities I stress one of the viewpoints in order to speak about manifestations of being on the basis of structural data and features of the art of life. Thus, the knowledge of the particular community and formation of its communicative environment/atmosphere. Especially pragmatic this point of view becomes in the society where the human being as such has no value, the distinction is of no importance, and when the society is monological (without listening and discussion). In this context the life story as a resource is interesting not only in relation to its author but also to its academic and non-academic vision in the public sphere respecting the potential communicative role of experience harmonization or balancing. *To be oneself and to be in communication is the same* (K. Jaspers).

The narrative element in culture is the power of subject. The life story is oral: from experience in living up to mastery of disclosure, when the space of thinking is being created where it is possible to ask questions about life thus ensuring the ethical reflection. The ethical appears as the form of self-comprehension and thematization – *how is it possible to manage one's life?* as the disclosure the *personal form, existential style* of human being, the self-staging. Hence – also the art of life. This is the view not only of the factual character of life-story, but also of its *metaphysics* influencing the reductionism in comprehension of sociality, facilitating complexity and opening up the sources for thinking, providing the dynamic vision and interpretability of history based on the principle: *memories see everything*.

The structural parameters of the life-story *can determine the particular time and possible experiences* (W. Schmidt). Both the life-story and the life-story as discourse of the art of life can hardly change anything in the society but it can be means for understanding: *how is it to be human*, how to think about relations with others and oneself, when not only messages but also thoughts are of importance. Only the self can *be*.

ACCESSING AND INTERPRETING SENSITIVE AND STIGMATISING LIFE STORIES

BRUNOVSKIS, Anette

Fafo Institute for applied international studies, Norway

In this paper I discuss challenges tied to research on sensitive and stigmatising topics, based on my experience in research with victims of trafficking for sexual exploitation in the Balkans.

One of the questions that often underlies our research is: “what ‘really’ happened?” While we may recognise that what we in everyday language refer to as “reality” is a complex construction that changes over time and depending on perspective, the battle over “what happened” or “what is the most valid description” is present in many fields, including human trafficking: while some people have dubbed it modern slavery and one of the world’s greatest human rights challenges, others contest its very existence.

Given the seriousness of human trafficking, but also that anti-trafficking policies often entail restrictions, including migration control, research has an important role in examining and challenging perceptions of “reality”. At the same time, there are considerable difficulties tied to research when almost all actors involved may have a vested interest in projecting a certain image. At an individual level, victims may downplay any freedom they had or knowledge that they would be involved in the sex industry for fear of being stigmatised or even losing rights to assistance and protection. Organisations that work with victims are often the gatekeepers for access to informants but, based on their ideological foundation or wish to project high success rates in order to secure funding, they may also have a strong interest in what kind of data or interpretations the researcher comes away with. At the state level there may be substantial interest in presenting low rates of trafficking and successful policy interventions as a means of image control as well as the result of international politics.

These concerns are not unique to trafficking research. In this paper I therefore discuss challenges in researching stigmatising topics and provide examples from interview data with victims of trafficking as well as respondents working in the anti-trafficking sector. One important issue is the retrospective interview and challenges in its interpretation with topics that can be difficult for people to reconcile with their self-image or life-project; another important issue is the social context of other actors and institutions involved in the research process who have their own interest in presenting a certain image.

METHODOLOGICAL COMFORT ZONES: WHY IS BRAZIL SUCH A STUMBLING BLOCK?

CARPENTER, Inta Gale

Indiana University, USA

Brazil presents a full spectrum of the history of migration from Latvia – from the last decade of the 19th century to the middle of the 20th. Almost 20 Latvian colonies have been established by economic, religious, and political immigrants. About 5000 Latvians migrated to Brazil at different times, and it is possible that 10,000 or more people with Latvian ancestry live in Brazil today.

In this presentation, I begin by sharing photos and research experiences with Latvians living in widely dispersed places in Brazil. I then puzzle over methodological issues that subsequently perhaps affected my seeming inability to write up this research for publication. I conclude with hypothetical speculation about narrative representations associated with two different migrations of Latvians to Brazil -- one of faith and another of nation -- and how the collective identity each projects might impact attitudes toward the ancestral home. In these speculations, I draw upon sociologist Erving Goffman’s concept of *spoiled identities*, oral historian Jan Vansina’s ideas about *historical gossip*, the term *usable pasts* as adapted by folklorists, and cultural geographer Yi-Fu Tuan’s notions of *cosmos and hearth*.

NEW IN INNER SCANDINAVIA

DJUPEDAL, Knut

Norwegian Emigrant Museum, Norway

LINDE, Kirsten

Akershusmuseet, Norway

NILSSON, Mathias

Sverige Amerika Centret, Sweden

Today, the inhabitants of Scandinavia include immigrants from all corners of the world. At the same time, the area called “Inner Scandinavia” – that is, the two bordering counties of Hedmark in Norway and Värmland in Sweden – is experiencing a population deficit as well as a “brain drain” to more urban regions. It is important to turn this trend around, particularly with regards to the highly educated.

The Swedish American Centre in Karlstad, Sweden, and the Norwegian Emigrant Museum in Ottestad, Norway, have initiated the Interreg project “New in Inner Scandinavia” as one means to this end. The project is designed to help make the area an attractive one for settlement. The project has two goals in supporting this design. The first is to collect material related to migration into the area in order to build a research database. The second is to use the collected material to build two exhibits, one in Sweden and one in Norway. The exhibits will pass on information about the variety of immigrants living in this region, not only to the general population, but also to the immigrants themselves.

We wish to present this project in Riga in a session with lectures held in the following manner:

- One lecture describing the project, its background, goals, financing, and other matters related to the application for and implementation of an Interreg project funded in part by the European Union.

- Three shorter lectures on the following topics:

1. Interviewing Swedes in Norway

2. Turning oral interviews into museum exhibits

3. Cooperative efforts with other institutions (the “Korta Veg” program, the Norwegian Labour Office, etc.).

ORAL HISTORY OF EMPIRES BY ELDERS IN THE ARCTIC (ORHELIA): A COMMON HISTORY, A COMMON ECONOMY, COMMON LANGUAGE ROOTS, AND DIFFERENT PRACTICES AMONG FOUR ARCTIC INDIGENOUS PEOPLES

DUDECK, Stephan

University of Lapland, Finland

In this paper we present the results of the first stage of a comparative project of oral history in the North. The project is funded by the Research Council for Society and Culture at the Academy of Finland and includes research by several anthropologists based at the Arctic Centre of the University of Lapland in Rovaniemi in collaboration with native communities in four different regions of the North.

The ORHELIA project develops a comparative history of relations between remote people and states in the eyes of Arctic indigenous elders by using the method of life history analysis and oral history fieldwork combined with anthropological participant observation. In doing so, the project also contributes to the preservation of intangible cultural heritage among Uralic speaking northern minorities of Europe and the study of the transmission of this heritage between different generations.

The 20th century brought life-changing events to the remotest corners of our planet, especially generated by the quest for industrial development, as well as the rise and fall of empires and colonial states, for example, the Soviet Union (SU hereafter). In the early 21st century we are in the position to analyse such life-changing events for northern residents not as snapshots, but as a longer processes with a beginning and an end, for example, both the coming and going of an empire or the displacement and emplacement of people. The lifetime of the SU of about 70+

years corresponds roughly to one human lifetime. This research proposes the human lifespan as a methodological time-window to analyse globally relevant processes literally “from the North”, through the eyes of Arctic elders. The way in which individuals who have spent their whole lives in the North experienced and influenced these processes reveals significant new insights into the nature of the relationship between states and their remote subjects.

The paper focuses on certain topics that are important for us at the first stage of the research project:

First, we will develop a common framework of thematic fields of comparison as far as all four communities involved in the research – Skolt Sámi, Kola Sámi, European Nenets, and Yamal Nenets – experienced similar interference by the state regarding, for instance, political and economic restructuring, education, or relocation.

Second, an important aim of the project is to develop collaboration not only between indigenous communities and research institutions but also between the indigenous communities themselves. Therefore, the issue of intergenerational and interregional transmission of experiences and knowledge by the performance of oral history and the dissemination of oral history research results is an important research topic.

Third, in accordance with research ethics we try to find ways to solve the dilemma that some information about historical events, the story tellers, and their personal evaluation of events is important to share with the wider public while some is not and should remain private or anonymous.

Fourth, we will also discuss the relationship between the form and context of oral recollections and how important the performativity, the social context of storytelling, and the audience as a co-producer of the story are for an understanding of oral history.

DIALOGUE WITH OUR PAINFUL PAST: PERSONAL NARRATIVES OF KOSOVAR-ALBANIAN ELDERS

DUSHI, Arbnora

Institute of Albanology, Prishtina, Kosovo

My presentation will be related to a form of narrative which is present in our daily cultural life: the oral personal narrative. To document this genre of oral narrative, I have done a project on collecting the personal narratives of mature people (80+ years old), in which they recall their memories of childhood. A topic related to these narratives is a historical fact that affected their personal lives, namely, the border between Yugoslavia and Albania that divided the Albanian population for forty years, resulting in one nation living in two states. This division was political and painful for many individuals and families and disordered their lives.

In my paper I will present the methodology that I used for this research project, the sensitive topic and its connection with historical fact and the reaction of audiences after its publication in a printed form.

LIFE STORY AND DIALECTICS OF THE FOLKLORE GENRE

GARDA-ROZENBERGA, Ieva

University of Latvia, Latvia

The biographical method, in which the researcher listens to an individual's narrative about himself/herself and his/her life (in other words, his/her life story), is being used more and more often as one of the forms of reference in humanities and social sciences research regarding collective memory, the Latvian way of life, cultural history, and identity self-references. A narrative of a person's life and what he/she has experienced is a complicated, intriguing, and exciting process for both the narrator as well as the listener because the narrator has most likely never before told such a narrative of his/her experiences in life story form to anyone before the researcher's arrival.

The social contact between the narrator and listener is an important aspect of the creation of

the story because the questions asked during the interview and the reaction to these questions influence both the content of the life story as well as the way in which it is told (Harring 1972; Clements 1980; Briggs 1986). But the life story is something more than just a conversation between two people. A biographical interview is a communicative event that is in large part structured by the belonging of the listener and narrator to specific cultural traditions, the presence of which determine the pace and sequence of the narrative event as well as influence the language of the narrative and the choice of events included in the narrative (Bela 2004). That is to say, when creating a new, personal story, a narrator often uses already recognised models, texts, strategies, and even genres from his/her culture. As a result, the study of the intertextual nature of an oral history narrative becomes increasingly significant.

The presentation introduces listeners to Anna Eciņa (born 1914), a narrator included in one of the collections within the National Oral History archive. The presentation focuses on how Eciņa makes use of narrative models recognised in the culture when transforming her experiences into a story. Eciņa's story includes personal experience narratives and memorates as well as legends. In addition, Eciņa uses a narrative strategy that is directed towards textualisation when genre boundaries are clearly understood, but she also employs a strategy that is directed towards contextualisation (Bula 2011, 261). In other words, Eciņa incorporates recognised units of folklore both by informing the listeners beforehand that she is about to tell a personal experience narrative or legend, but also by allowing the listeners themselves to recognise and interpret certain events as belonging to folklore. In these cases it is important that the narrator and listener both belong to a shared cultural tradition because the listener recognises in the story both the "personal reference frames that allow the listener to understand the content of the narrative" and the "genre agreement, themes, and folkloristic allusions" (Dolby 2008, xvii). In short, in creating a story about what she has experienced within her lifetime, Anna Eciņa uses stories of events she has personally experienced as well as narrative genres recognised in folklore.

REFLECTIONS ON SOVIET REALITIES IN BIOGRAPHICAL NARRATIVES OF RUSSIAN-SPEAKING YOUTH INTELLECTUALS

HATŠATURJAN, Aida

University of Tallinn, Estonia

This paper is constructed on a basis of biographical interviews among leaders and members of Russian-speaking voluntary youth associations in Estonia: various creative associations of musicians, poets and writers; organizations of independent 'social entrepreneurs', whose activity is aimed at mitigating or resolving social problems in order to increase the social impact and positive influence on the whole of society.

The basic tool of the current research is a semi-structured biographical interview as a presentation of life events in a historical, time-logical sequence based on the alteration of the respondent's viewpoint during the telling of his or her life history (Miller 2000). The empirical part is comprised of 26 biographical interviews of respondents (born in 1975-1989) from a number of cities in Estonia and whose cultural backgrounds are associated with the Russian language. Interviews were done in the period 2007-2010.

The biographical narratives of the interviewees reflect to a certain extent a specificity of their adaptation to changing sociocultural conditions, a certain coping strategy and patterns in the process of constructing their personal biographies. At the same time, the life stories reflect a different attitude to the (material and symbolic) attributes and meaningful socio-political events of the recent past. The focus of the current paper is the question of what (and how and if) do the interviewees remember and tell about the Soviet era. In certain cases, the realities of the Soviet period are represented in the narratives not only by the personal recollections of the respondents, but often also in the light of their parents' memories (told stories), which could be interpreted as a *succession or continuity of (family, kin, generation) memories*, in some cases without the personal experience of the youth storytellers.

ONLINE MEMORIES OF MIGRATION

HEIMO, Anne

Academy of Finland, University of Turku, Finland

Since the 1990s genealogy and the publishing and production of local, village and family histories in print or online has blossomed in Finland like it has all over the Western world. This unprecedented interest in family heritage has been explained in several ways. Never before has it been so easy to access historical records in archives both material and digital, to build (virtual) family trees on social networking genealogy websites or to discuss one's mutual heritage with people around the world, many of whom have only been met virtually over the Internet. More and more oral histories and autobiographies are also being published on the Internet, e.g. www.memoro.org or www.vuosikerta.fi. In addition to the development and popularity of information and social networking technology, this interest in one's own roots has been seen to spring from the need to personalize history.

Oral historian Alistair Thomson stated already in 2007 that we are currently in the middle of a fourth paradigm of oral history, which he calls the "digital revolution". The family heritage industry is an essential part of this new phase. Numerous associations, museums, archives, memorials, the media and online projects are actively participating in the collection of family history and memory to preserve this heritage for future generations. Many of these are particularly aimed at migrants, e.g. "The Welcome Wall" of the Australian National Maritime Museum, the Nordiska Museet's "Att minnas migrationen" project in Sweden or the "Terveisä maailmalta" service of Finland's largest newspaper *Helsingin Sanomat*.

In my paper I will examine online memories of migration by Finnish-Australians and the ways their private and public memories intertwine and are shared despite where they live. Like all narrated memories, the memories of Finnish-Australians are shaped according to folklore, popular stories and public history mediated in numerous forms. The paper is related to my ongoing project on transnational family heritage online and offline funded by the Academy of Finland (2011-2014).

RETURNING AN EMIGRE NARRATIVE TO ITS COUNTRY OF ORIGIN THROUGH ORAL HISTORY

HINKLE, Maija

American Latvian Oral History Project and „Latvians Abroad” museum

In this paper I will describe and evaluate the efforts of the Latvian-American emigre community 1) to formulate a collective narrative of their history and experiences by using oral history techniques and 2) to integrate their history and experiences into the history and societal memory of their home country Latvia, primarily by using museum exhibits, and to a lesser extent, publications in research journals and for the general public. I will outline the history and evaluate the prerequisites and approaches for a largely volunteer, community-based and community-financed oral history project – what has worked, what has not and how we have coped with the challenges. I will also discuss how we have tried to „return” the results of the oral history interviews to the public in Latvia, mainly by founding a diaspora museum organization in 2007, collecting material culture together with the oral history interviews, mounting exhibits and serving as a resource to educational institutions in Latvia.

Most Latvian-American in the project entered the US as refugees after World War II from Displaced Person's camps in Germany, created still active transnational, national and local communities, based on shared history, traditions, culture and language, rather than on a geographical space, and on a common goal of reminding the world of Latvia's occupation and keeping alive pre-war Latvian traditions and language. The break-up of the Soviet Union and reestablishment of Latvian independence in 1991 not only caused great euphoria in the emigre Latvian communities in the West, but also elicited a crisis of ethnic identity among many members of the community. After helping Latvia in the first years after it regained its independence, the members of the community

were ready for a serious documentation of their own history and experiences and especially eager to share it with people in Latvia.

The American Latvian Association (ALA) supported the development of a volunteer oral history project in 1996. To date a total of about 320 life story narratives and 67 hours of group interviews over seven years with about 200 participants, have been recorded, processed, copied in digital format and deposited at the Latvian National Oral History Collection and will be deposited at the Immigration History Research Centre at the University of Minnesota in the USA.

To facilitate the availability of the diaspora stories and history in Latvia, a group of enthusiasts from the USA, Canada and Latvia founded a diaspora museum organization in 2007 with the goal of developing a museum, which would serve to collect, research, interpret and disseminate information about the diaspora community and add the Latvian story to the larger story on migration. The museum, funded by international, diaspora Latvian and Latvian grants and private donations, has a small office with several paid staff members in Riga, and an active board of directors in the USA and Latvia. At present the staff and board members concentrate on obtaining a collection, mounting exhibitions, formulating a long-term exhibition and collection policy and finding funding and a permanent home. For further information on it please see its web site: www.diasporamuseum.lv and its most recent virtual exhibit at www.pedas.lapamuzejs.lv.

TRAUMA AND SILENCE

HINRIKUS, Rutt

Estonian Literary Museum, Estonia

This presentation examines problems that accompany the collection of oral history and written memoirs. Estonians in Sweden are the diaspora community geographically closest to Estonia, which explains the relatively large amount of fieldwork conducted there over the years. This idea was brought into focus by an event that happened in summer 2010. While visiting London, Mrs. LM, an exile Estonian whose home is in Sweden, found the archive of exile pedagogue Salme Pruuden and made a copy of Pruuden's brief manuscript account of her flight from Estonia in autumn 1944. The manuscript was in a "memory picture" of the events of September 1944. Mrs. LM released this text for publication, but after it was edited she accused the editor of applying "Soviet censorship". All that had been cut from manuscript in the process of editing were a few incomplete sentences. Pruuden's memoirs evidently awakened LM's own memories of the flight into exile, opening an overgrown well of trauma.

In my analysis of the above case, I draw upon Aleida Assmann's account of collective memory and the writings of Alessandro Portelli on oral history. When examining the dynamics of individual and collective memory in the aftermath of a traumatic past, Assmann concludes that personal experience allows itself to be translated into collective memory through the mediation of specific we-groups, whereby personal experiences assume an acceptable form. In cases where memories conflict, individuals align themselves with the social group with whom they share a model of history.

In LM's handling of Pruuden's manuscript, she took her departure from the assumption that every account of the flight into exile is holy and untouchable – if anything was left out, she interpreted it as the operation of a contradictory version of history.

Traumatic stories of flight into exile are either presented as heroic or silenced altogether. Written memoirs have the advantage of the author checking them over multiple times and remaining silent about certain episodes or events. An oral life history interview might bypass painful topics or touch upon them superficially; alternatively, an interview can approach the threshold of broaching this painful material. Working through trauma is usually a long process that calls for empathy. A new dimension to history is provided not so much by the occasional specific detail, but by the reliving and interpretation of historical events in collective memory.

DYNAMICS IN THE IMAGES OF HISTORY: NARRATORS, ARCHIVES, AND RESEARCHERS

JAAGO, Tiit

University of Tartu, Estonia

My aim is to analyse the mutual synchronic and diachronic relations between images of history. In my presentation I focus on the problem of how external factors influence the reminiscing of an event: on the one hand, the situation of the recording of narratives, the temporal distance between the event and its reminiscing; on the other hand, the influence of historical research and the political context on the interpretation of the past.

I observe this issue as it relates to the 1905 Revolution. My starting point is oral history narrative (or popular narrated history). During the Soviet period the memories of the year 1905 collected in the 1920-30s for the Estonian Cultural-Historical Archives were placed in a special collection (i.e. they were accessible only with a special permit). To what extent was the prohibition of using these materials a result of the interpretation of the 1905 events and to what extent was it due to other factors (e.g. associating the 1905 events with what happened in 1918)? Also, what kind of methodological aspects must researchers today consider when using memories collected in the 1920-30s?

The popular interpretation of history is not internally uniform. For example, while village stories concentrate on events, family lore also reflects the after-effects of the event on family members. Autobiographical narratives reveal the narrator's self-positioning in the course of the events, while in village stories the "people" and people's experience are in the foreground. Nevertheless, the popular historical interpretation of the past is characterised by the same basis: in the 1905 events the conflict is between the people as one party and the manor lords and the Czarist authorities as the other party. Compared to popular narrative, historical research puts considerably more emphasis on aspects related to the modernisation of society (which can also be noticed in Estonian fiction of that time) and on the observation of events in Estonia in comparison with those taking place in Latvia and Finland (e.g. in the works by Toivo Ü. Raun).

DIALOGUES IN SOCIAL CONTEXTS: BELONGING OR OTHERNESS BEYOND THE FINNISH-RUSSIAN BORDER

JERMAN, Helena

University of Helsinki, Finland

Ethnographic studies can provide deeper understanding of social and cultural dynamics often hidden from the public arena, where the public has produced reified notions of cultural differences and integration. During my long-standing fieldwork among Russians in Finland I have explored belonging and/or otherness in crossing national borders. One topic has concerned informants' relations with the authorities, the media, and various organizations. Contextualizing our discussions has led me to examine how, for example, television documentaries present Russians in Finland during a time span of more than ten years. Is it possible to talk about a dialogue and/or clashing considerations here between Russians in Finland and the media? I make an attempt to show some of the subtleties of social and cultural dynamics in this context. All in all my presentation provides ethnographic insights into the ways in which persons deal with complex belonging within various contesting discourses in their present existence.

BROKEN CONNECTIONS TO THE HOME: ESCAPE TO THE WEST AND REFUGEE CAMP MEMOIRS OF ESTONIANS IN ARGENTINA

JÜRGENSON, Aivar

University of Tallinn, Estonia

In this paper, memories and interpretations of the mass escape in 1944 and also of the period spent in refugee camps are studied based on the experiences of Estonians in Argentina. The aim is, first and foremost, to analyse how people remember the events they experienced and what influence historical, social and psychological contexts could have had in interpreting these memories. A further aim is to open the functions of the escape story: the reasons why people talked about the escape and also the reasons why they might remain silent about it. Attention is also paid to intrapersonal processes, emotions that triggered traumatic events and the influence these could have had on narrative interaction in the Argentinian immigrant community.

Mass escape is an event in Estonian history in which tens of thousands of Estonians left for the West. Although people were already leaving earlier, the mass escape is usually dated as autumn 1944, when Soviet troops reoccupied Estonia. One escape route was to Sweden, where 27,000 people had already arrived from Estonia by the spring of 1945. The second route was to Germany, Austria and Denmark, where a large number of those who did not manage to escape to Sweden went and those who were evacuated to Germany with retreating German troops. According to the refugees themselves, over 35,000 Estonians escaped to Germany. Many of them subsequently went to Argentina. Estonians were already living in Argentina before World War II. These were mostly voluntary emigrants who had emigrated in the 1920s for economic reasons. A large number of Estonians arrived in Argentina after World War II. The number of Estonians in Argentina after World War II was estimated to be 800-900. During the late 1950s and the 1960s, a large number of Estonians living in Argentina migrated further to the USA and Canada. Today there are about 50 people speaking Estonian in Argentina, most of them war refugees and their descendants. I conducted 37 interviews among these people in 2007 and 2011. The interviews dealt with emigration from Estonia, life in the camps, arrival in Argentina and adjustment to life in the new homeland. In the present paper, I concentrate specifically on the events of the war and the escape from Estonia and also the refugee camps in the memories of Estonians living in Argentina. In addition, these materials are supported by some written and published memories.

NARRATED PERSONAL HISTORIES AND THEIR RENDITION

KORB, Anu

Estonian Folklore Archives, Estonia

During my fieldwork in Siberia between 2003 and 2009 I collected family histories and village narratives by interviewing the descendants of Estonians who had migrated to Siberia. My interviewees had been born in Siberia but had repatriated to Estonia after World War II and in later periods. A selection of the narratives (altogether fifteen stories) was published in Estonian in my book *Siberi eestlaste elud ja lood* (The Lives and Stories of Estonians in Siberia, Tartu, 2010).

My aim throughout this book has been to share information about Estonians in Siberia through these emotional tales. My intention is also to diminish the stereotyping of Siberian-born Estonians as henchmen of the Soviet authorities by Estonians in the homeland.

The narrated tales can be viewed as part of the oral narrative history. Compared to autobiographical narratives, they deal with events further in the past, incorporating the successive life cycles of several generations. The genre boundaries of these narratives vary considerably: there are legends of place, village tales, belief reports, ethnographical and micro-historical accounts, etc. The theme of migration – transcending both geographical and cultural boundaries – is strongly represented in these stories.

My paper analyses the issues encountered while compiling the book, focusing on the selection criteria for narratives suitable for publication, cooperation with the authors of the narratives, and

the editing of transcriptions of oral narratives into publishable text. I also touch upon the reception of the book by different audiences (authors of the narratives, Estonian communities in Siberia, Estonian readers in the homeland and in Toronto, Canada).

REFUGEES FROM LATVIA IN 1944-1945: THE EXPERIENCES OF EXILES AND THOSE WHO STAYED BEHIND AS REFLECTED IN LIFE STORIES

KRUMINA, Maija

University of Latvia, Latvia

Fearing the return of Soviet forces and a new wave of terror, approximately 250,000 people fled from Latvia during World War II. This mass flight of refugees began in mid 1944, when the Soviet army began to approach Latvia again. An important factor in this emigration was the decision made by the German occupying forces to evacuate the majority of the Estonian and Latvian populations, and as a result many people living in those countries had the opportunity to flee as refugees to Germany. Historiography has studied the advance of the Red Army into Latvian territory and the resulting implementation of the evacuation plan of Latvia in considerable depth. However, less attention has been paid to a detailed study of the actual flight process and the individual experience of people during wartime conditions. This is understandable, because few documentary sources pertaining to the refugee period exist. It is precisely for this reason researchers need to look for and make use of new methods and sources with which it might be possible to reconstruct the flight process in full detail. One of these groups of sources are the life stories in the collection of the National Oral History archive.

Life story interviews have been used for this study in order to examine how the events of World War II (the first Soviet occupation, the Nazi occupation, and the second occupation of Latvia by the Red Army) influenced individual lives and contributed to decisions being made regarding emigration, that is, leaving behind one's home and fleeing into exile either nearer to home or further away. For this paper I have relied upon interviews with Latvians living in exile as well as those who did not leave their homes or did leave them but remained on Latvian soil, thereby gaining insight into different kinds of survival strategies used by the Latvian population during wartime. I also address the issue of interview selection, which confronts a researcher working with such a large corpus of material (over 3000 interviews) as the National Oral History archive collection and which is essential to do a representative study.

FORGOTTEN POLES. NARRATIVES OF MODERN REPATRIATES FROM KAZAKHSTAN ABOUT THEIR PAST AND PRESENT POLISHNESS

KUDELA-ŚWIAŹEK, Wiktoria

Jagiellonian University, Poland

The subject of my research is the collective and individual memory of a community of victims of the mass deportations of Poles who lived in the border regions of Soviet Ukraine before World War II. Some of them recently returned to Poland (their historic homeland), other still live in their place of deportation – northern Kazakhstan. In my Ph.D. dissertation I use the results of my own field research in Poland and Kazakhstan in 2006-2010 (60 narratives).

The Poles of Kazakhstan represent a special case of a constraint diaspora. Its formation as a social group is largely connected with the painful history of the relationship between Poland and the Russian Empire and, later, the Soviet Union³. Their attempts to preserve their identity are dramatically interesting to point out.

The collective memory of this group is a phenomenon based on the specific historical

---

³ The Polish diaspora in Kazakhstan consists mainly of the descendants of the victims of Stalin's mass deportations in the 1930s from the border districts of Soviet Ukraine. In the mid 1990s the Polish government passed an act concerning the repatriation of citizens of Polish origin from the countries of the former USSR.

experience and position of a group in a modern Polish society. The real popularity of this group among researchers, using the oral history methods, resulted in an active process of unification of their personal memories. The expectations of scientists repeatedly forced narrators to “construct” their memories about past experiences and concentrate on proving their origin to a closed Polish society. In other words, in their narrations they want to defend their right of arrival in Poland, changing their citizenship, taking up residence and many privileges foreseen for them by the Polish government. So, they rethink their past and present it as a series of misfortunes and repressions against them as representatives of an ethnic minority in the USSR. They do not talk about happy moments in their lives and do not mention the life or work on collective farms during Soviet times.

My research shows that the Polish researchers accept this version of their past, because it fits with the public stereotype of the Polish diaspora in the USSR. However, the mythologised picture of the deported Poles, popularized by Polish public discussions, does not survive the confrontation with the real living and breathing Russian-speaking repatriates.

SENSITIVE ISSUES, CONFLICTING DISCOURSES: ORAL HISTORY AND “SITUATIONAL ANALYSIS” AT WORK

KURKOWSKA-BUDZAN, Marta
Jagiellonian University, Poland

I have taken up my recent research with the purpose of testing how attractive and efficient the social science theory called “grounded” might be in a historian’s daily practice. Equipped with its post-modern version (“situational analysis”) and combined with critical discourse analysis, I have spent altogether three years doing fieldwork in eastern provincial towns and villages of Poland. In my presentation I would like to share my experience of doing history (and oral history) research within the frames of a grounded theory.

The subject of my research project is the anti-communist, particularly nationalist, armed underground operating in eastern Poland from 1944 to 1956. The words of George H. Mead, who argued that the past “each time becomes a different past in each of the presents in which we reconstruct it” (Mead G.H., *The Philosophy of Act*, 1938), serve as the project’s motto, and thus I raise the following research questions:

1) In what way does a symbolization of some historical content occur during this “reconstruction”, and 2) what is the impact or potential impact of symbols and the symbolization process on actions taken by individuals and groups leading to a change in a particular social situation? I was interested in discovering how radical change – particularly the collapse of the communist political system in Poland since 1989 – has influenced public and private discourses regarding the nationalist partisans.

In my paper I map out two long-lasting, local memory conflicts about the anti-communist underground, analysing the language of oral narratives that has grown from that soil and creating and expressing particular local discourses. While focusing on categories and symbols of the rival discourses and conflicting visions of the past, I also examine how public discourses influence private narrations. Finally, I am interested in symbols and meanings that make people act in a public space in these “memory games”.

BELARUS: STORIES OF THE LATVIAN DIASPORA AND LOCAL BELARUSIANS ABOUT WORLD WAR II

KURSITE, Janina
University of Latvia, Latvia

Since 2006 researchers from the University of Latvia have headed to Belarus together with folkloristics students and doctoral students to participate in six large field work expeditions. Even though the main focus of this field work has been to study relics of Baltic traditional culture

(Mičerevskis, 2006; Mičerevskis, 2007; Kursīte, 2006; Kursīte, 2008) and aspects of folklore in the life stories of the descendants of 19th century Latvian emigrants (Mežs, 2007; Mičerevskis, 2006a), the researchers also listened to and recorded tragic life stories from the World War II era as told by Latvian colonists and local Belarusians.

This paper focuses on the life stories of the Latvian inhabitants of Zalesye (Gomel province) and life stories about the German occupation as told by Latvians and Belarusians living in Rositsa and Potashnya (both in Vitebsk province). The beauty of the Holy Trinity Catholic Church in Rositsa, built in the early 20th century, has provoked the aggression of various regimes. The Communists demolished the church's towers in 1930, and the Germans used the church to hold local prisoners in 1943. Two Catholic Marian priests, Antony L'ashchevich and Yuri Kashiro, voluntarily joined the prisoners as did seven nuns. They were burned along with the more than 1000 inhabitants who had become hostages between the partisans that had been imported from Moscow and the German army they were attacking. Unable to defeat the Red partisans, the German penal battalions took merciless revenge on the peaceful villagers. Unfortunately, according to witnesses there were also uniformed Latvians among those who set fire to the prisoners. Near Zalesye, the inhabitants of two villages of Latvian colonists (Perekale and Kolbinka) were burned to death in 1942. In the paper I try to trace the accounts of Latvian life stories: how and why did the Belarusian Latvians, on the one hand, and the Latvians in the German penal battalions (not all, but some), on the other hand, act the way they did and not in some other way.

The paper also examines the accounts told by Belarusian Latvians about those Latvian colonists who survived the Soviet repressions in the 1930s and returned en masse to Latvia during the German occupation.

Kursīte, 2006 – J. Kursīte. Poļesjē pie akmens bābām [The stone babas in Polesye]// Kultūras Diena, 2006.17.11, pp. 10–11.

Kursīte, 2008 – J. Kursīte. Sfumato nesfumato. R., 2008

Mežs, 2007 – I. Mežs. Baltkrievijas latvieši [Belarusian Latvians]// Mājas Viesis, 2008.14.03, pp. 32–36.

Mičerevskis, 2006 – M. Mičerevskis. Uz izzudušo pasauli kairiņvalstī [To the disappearing world in the neighbouring country]// Latvijas Avīze, 2006. 21.10, p. 22.

Mičerevskis, 2006a – M. Mičerevskis. Lieka nav, bet dzīvo iztikuši [They have little, but they are prosperous]// Latvijas Avīze, 2006.8.07, p. 27.

Mičerevskis, 2007 – M. Mičerevskis. Pa baltu pēdām Baltkrievijā [In the footsteps of the Balts in Belarus]// Latvijas Avīze, 2007.12.11, p. 13.

POSITIONING POWER: ORAL HISTORY INTERVIEWS OF VETERAN MEMBERS OF PARLIAMENT

LATVALA, Pauliina

University of Helsinki, Finland

My paper presents shortly my new research on political oral history. Relatively little attention has been paid to *history from above* as a particular area of oral history, though it has the potential to illuminate private and public memory at the same time. Recording the oral history of 'the elite' links the data to the institutional level and raises questions about the representation of power.

The primary research data is drawn from the Library of Parliament's Veteran MP Oral History collections that started in 1988. Today, the archive comprises over 330 in-depth interviews conducted by political experts. So far, I have acquainted myself with some 40 interviews. The key words that I have searched for in the long interviews – or, as a matter of fact, transcriptions on CD-ROMs – are *folk/nation*, *representation* and *power*. My presentation focuses on the main challenges that arise when studying the corpus from the perspective of cultural studies and oral history rather than the perspective of political studies. I concentrate on the methodological issues pertaining to large narrative materials: does the choosing of these themes serve the purpose in

investigating the continuum and change on positioning folk/nation, the expected role of MPs as representatives of the people and the experienced institutional power (or lack of it). For example, do the interviewed members of parliament position themselves very differently when speaking about the *people's mandate / opinion of the field*? How much power is actually attached to the voters and their opinions when describing the decision-making?

ACCESSING ESTONIAN MEMORIES: THE 'MEMORIES PASSED' EXHIBITION

LAU, Candice
United Kingdom

This paper explores the use of oral testimonies as part of exhibitions and our interaction with this form of content in the public space of the museum. The exhibition 'Memories Passed' was especially created as a platform to examine these facets, and also to find ways to encourage historical learning, enable museum audiences to create an emotional connection with the content, and break the conventional boundaries of non interaction with objects in the museum.

'Memories Passed' was exhibited in October 2010 at Kiek in de Kok Museum in Tallinn, Estonia. It was an interactive installation that enabled audiences to access the personal memories of four Estonian diasporans from Australia. The installation was a container of their oral recollections, stories of war torn Estonia, and personal and unique accounts of harrowing escapes to the eventual home of Australia. It allowed audiences, through physical interaction with a single object in the exhibition to elicit fragments of their stories, to engender intimate interactions, and to proffer a sense of dialogue and conversation with the storyteller.

The installation grew and evolved out of the artist's personal experiences with the Estonian diasporal community. Each member of the community had a story of survival through World War II in Estonia which shared a common thread of time and space. This shared notion of the 'collective memory', as termed by sociologist Maurice Halbwachs, underpins the theoretical framework of this project. This paper will firstly outline the production of the installation, the process of capturing and understanding the oral testimonies, and how this content shaped the making of the exhibition. Secondly, it will look closely at the audiences' reception of the installation, their physical interaction with the object, and their immersion into the stories of the Estonians. It will examine their emotional responses and how these ultimately influenced their understanding and 'experience' of history.

DŽĪVESSTĀSTS, METHOD AND PRAXIS – A GENRE OF SOCIAL SCIENCE DATA BETWEEN ADVANCES OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE AND PRACTICAL EMPOWERMENT, AND HOW OBJECTIVE HERMENEUTICS CAN SERVE BOTH

LOER, Thomas
Technische Universität Dortmund, Germany

The collection of *džīvesstāsti* has always been driven by at least two interests: One of them scientific, one of them practical. In the paper to be presented at the conference I will address the dilemma that derives from this multifold interest in the following way.

After a short outline of the *basics of the method of objective hermeneutics* I will analyze how *džīvesstāsti* are normally collected, what kind of frames and influences enter into the production of *džīvesstāsti*, and how this can and must be controlled methodically.

At least there are *two levels of pragmatic framing*: A) the type of question that shall be answered by the collection of data, B) the type of conversation the interviewer and interviewee are involved in (here the concept of *ero-epic conversation*⁴ will be introduced). I will make clear how method must deal with these framings. Then I will explain the difference between the levels C) of the *told* and of

---

4 „Die Fragen in einem »ero-epischen Gespräch« ergeben sich aus dem Gespräch und der jeweiligen Situation, sie werden nicht von vornherein festgelegt“ (Girtler, Roland (3., unveränd. Aufl. 1992): Methoden der qualitativen Sozialforschung. Anleitung zur Feldarbeit. Wien, Köln, Weimar: Böhlau: 149).

the *interpretation patterns* that enter into the production of *dzīvesstāsti* – D) the ancient and E) the actual one – and will draw methodical conclusions from this difference.

Next I will distinguish between three ways of using the collected *dzīvesstāsti*: *analysis*, *narrative history*, and *pragmatic history*, and the three different ends of these ways: *scientific knowledge*, *historical narrations*, and *interested presentations*.

Focusing on the first way, I will extend on the *analytical process according to the method of objective hermeneutics* and make clear what kind of scientific knowledge we get. In the next step I will distinguish two main *different uses of the knowledge* yielded by the methodical analysis – the *scientific* one and the *practical* one – and try to make clear how method can not only make sure to produce reliable knowledge by analysis but can also serve practical purposes in the way of *clinical sociology*, which in itself is not science but praxis, nevertheless being scientifically informed and acting in ordinary of the autonomous praxis (*dzīves prakse*), provided that it asks for help.

So I will show that the dilemma literally is a dilemma: a thing with two sides – and that if they are told apart neatly these two sides do not necessarily interfere with each other but can each be worked out individually according to its own logic and – furthermore – can mutually benefit from each other.

ORAL HISTORY AS SOURCE AND METHODOLOGY: ASPECTS OF MULTI-DIRECTIONAL COMMUNICATION

MERIVOO-PARRO, Maarja
University of Tallinn, Estonia

The presentation focuses on examining different aspects of how oral history (as both a source for historical analysis and a methodology of obtaining information for creating said sources) is intrinsically loaded with a set of unique controversies that can be generalized as problems pertaining to the realm of communication.

For every researcher who has ever embarked on a study that involves oral history in any form, the question of ethical conduct quickly prevails and quite often determines the nature and content of any publication connected with the research. Thus it can be said that oral history by nature has a large impact on the written word. The presentation will observe various theories and schools of thought regarding the ethics of oral history and the privilege or obligation to provide informants with a certain level of or complete anonymity.

In order to elaborate and balance the theoretical reasoning, case-references will be made to the works and practices of Estonian diaspora researchers. In affiliation with these writings, the palette of methodological diversity regarding approaches they attest to will also be examined.

At the core of the presentation lies the quest to find a golden mean between a) just enough communication to get the message through to interested audiences and b) less than would compromise the integrity of informants or the community they have been chosen to represent. This quest is essentially an issue that permeates all layers and the entire realm of oral history. In other words, oral history as source and oral history as methodology both need to deal with the question of what gets communicated to whom and why. This presentation can by no means give a solid and eternal answer to either one of the aforementioned questions. It will however address and contextualize an informed view on the subject matter and hopefully create a motivational space for further thought.

THE EVOLUTION OF AN APPROACH THROUGH 'DIALOGUE' WITH RESPONDENTS AND LOCALITY: USING FAMILY HISTORIES TO STUDY EXITS FROM AND DESCENTS INTO POVERTY IN A DEVELOPING COUNTRY

MILLER, Robert

Queens University, United Kingdom

This talk will be an account of the adaptation and the subsequent evolution of what was originally a 'euro-centric' mode of biographical research in the policy context of a developing country – Kenya. While social research in developing nations has been dominated by a quantitative, applied economic perspective, 'Q2' research designs in which qualitative and quantitative methods are employed on a complementary basis are gaining currency. In specific terms, the talk reports linking a quantitative household panel study with the collection of qualitative family histories. The 'value-added' in the 'Q2' design was the hope that families that had been identified by the longitudinal panel study as having moved out of poverty could be followed up qualitatively with the intention of establishing *how* the moves towards relative security were realized.

What began as an adaptation of method developed into an evolution in two respects. First, it became apparent that the local social-historical context was crucial for understanding the histories of the families. Consequently, locality was incorporated into the design of the research. Second, based upon the experience of the first interviews, we learnt that an open-ended engaged dialogue revealed much more than was new.

In terms of results, a multi-generational approach proved effective in gaining holistic views of families and their struggles to move toward security. Taking a 'long view' – extended interviews with multiple members of a single extended family network -- generates richer findings and insights than single 'one-off' interviews, particularly with regard to family strategies and the transmission and conversion of capital across generations. Whether the research results will translate into policy remains to be seen. The 'bottom up' family-centred approach can provide ordinary people with 'a voice'. As might be anticipated, this 'voice' provides a contrasting view to the 'top down' of economic development models. However, less anticipated is that this voice also can contradict western-derived 'enlightened' policy advocacy. Instead, the implications for policy lean more towards the adapting of conservative, traditional mores and practices to the present-day and the provision of support and resources to enable them to live up to their ideals. The reception these findings will receive remains to be seen.

THE STORIES OF A LOST GENERATION

Ozola, Agrita

Tukums Museum, Latvia

The collection of the Tukums Museum contains some of the 19 known letters which were written in Siberia on birch bark between 1941 and 1956. Each of these letters is special in that it was written, received or preserved by someone with a life story quite typical of that era. The letters are personal documents which reflect the lives and views of the sender, as well as the sender's relationship to the recipient, but they also reflect the specifics of the age of Stalinism. These letters are in the collections of seven museums in Latvia, and in 2009, they were included on the Latvian national register of the UNESCO World Memory programme.

Over the course of 2011, the Tukums Museum organised a thematic expedition to find the authors or addresses of all of the birch bark letters that are stored in Latvia's museums, or their descendants, so as to obtain information about the context in which these unique sources of history were created and to make sure that they could be used in museum exhibitions and programmes to a greater extent.

Four of the letters were written in a Vyatlag camp between 1942 and 1944 and sent to Kemsik in the Krasnoyarsk District. These letters are a true treasure of historical information, because prisoners were allowed to correspond with others only in very few cases. The author of the letters

died in 1945. Their recipient survived, emigrated to Australia, and left the letters behind with friends in Tukums.

The second group of birch bark letters comes from the vast system of camps in the Soviet Union which was collectively known as the *GULAG*. These letters were written by people who were courageous enough to oppose the Soviet system. It is in this area that we received the least information about the people who wrote the letters, because when they returned from imprisonment, they tried not to encumber the lives of their loved ones or simply to protect them against possible problems.

In the third group are letters that were written by Lithuanian and Latvian deportees in 1941, 1948 and 1949. These were people who were settled in the Krasnoyarsk, Omsk and Tomsk districts between 1945 and 1951. They are all women who were deported from Latvia or Lithuania because their fathers or husbands resisted the Soviet system. Interviews with these women or their relatives offered a wealth of detailed information.

The organisers of the expedition interviewed ten people, including five of the so-called children of Siberia, and they received 73 objects, including birch bark letters. Deportees and their loved ones told little about deportation to their descendants, but despite this, the Tukums Museum now has new information which will change many assumptions about deportations, the various types of resistance against the Soviet system, the process of returning home after deportation, and career opportunities after doing so.

WORK, SELF, AND THE STATE: THE GRAMMAR OF LIBERALISM IN LIFE-STORIES OF CONTEMPORARY LATVIANS

OZOLINA, Liene

London School of Economics and Political Science, England

Liberalism implies a particular division of roles and responsibilities between the state and the citizen. It is based on the idea that the individual freedom is the most precious value and that individuals fulfil this freedom in their everyday lives by means of rational decision-making. In order for a liberal political system to function, such an idea needs to underlie not only legislation and policies but also every individual's sense of the self. For my PhD research, I have selected a specific area of everyday life and governance – that of work. My goal is to analyse how certain subject positions are being constructed in this particular area by means of state employment policies, as well as how meanings of work and labour are being re-configured in the everyday life. I employ such methods as document analysis, participant observations, and collecting of life stories.

In this paper, I will focus specifically on life stories in order to analyse what they reveal about the liberalisation process in Latvia and, particularly, about the re-configuration of the sense of the self and individual agency as part of this process. Vieda Skultans (1998) poignantly revealed the imprints of the Soviet totalitarianism on individual narratives: the sense of agency weakened every time the political powers interfered with one's plans in life. How do people interpret their own agency twenty years after regaining independence? How do they assign causes and meanings to events, when reflecting on their life and work in different times? What are the *dramatis personae* in these narratives and what do they reveal about the political subjectivity shifts? In seeking answers to these questions, I will invoke theories of political theology, anthropology of the state and neo-Weberianism, as well as Kenneth Burke's dramatis pentad approach to narrative analysis (1945).

In line with the theme of the conference – dialogue with society – I will reflect also on the role that ethnographic research methods can play in studying processes and concepts that are usually approached from a positivist political science perspective. As Comaroff and Comaroff put it, "macro-historical processes – the building of states, the making of revolutions, the extension of global capitalism – have their feet on the ground" (1992: 33). Collection of life stories allows giving voice; both literally and metaphorically, to individuals who experience and constitute the macro-level phenomena that are at the centre of my research. Thus, the social scientific account resulting from this research aspires to be not only scientifically sound but also just to human experience.

ORAL HISTORY INTERVIEW AS A DIALOGUE BETWEEN «US AND THEM»

PÖYSÄ, Jyrki

The Finnish Literature Society, Folklore Archives in Joensuu, Finland

This paper is intended to be a methodological experiment in the interpretation of oral history interviews with the help of discursive psychological theories of positional identities and conversation and analytical close reading of taped encounters between the researcher and the informant in the field. The context of the interviews are Russian Karelian villages, where I have been doing fieldwork since 1999. The idea of the paper is to study the methodological possibilities in studying oral history interview materials within a discourse analytical framework, where every turn of the speech can be interpreted as a social act. The method of close reading is directed specially to encounters in which I as a researcher and they as informants are «negotiating» positions of researcher and researched (compared to positions of guest and host, or Finn and Karelian, for example). I'm also interested in the ways the whole act of the interview and the archiving of the jointly produced cultural and life-historical «facts» is negotiated and legitimized during the encounter.

BIOGRAPHICAL BREAK AND ITS COMMUNICATION IN THE SOVIET SPACE

PRANKA, Maruta

University of Latvia, Latvia

The paper aims to analyse the isolation of private space from public space as consequences of cultural trauma and as reality in the period of the Soviet occupation.

The isolation of private space from public space in the period of the Soviet occupation is discussed in the paper as the only way of preserving an identity and also maintaining one's physical existence while living under the circumstances of the repressive system.

The isolation of private space is discussed in three aspects as:

- 1) the denial of past events, the denial of personal experience and that of one's relatives;
- 2) the inclusion of the experience of present events and the experience of one's relatives only into private space, because the expression of personal experience and identity is stigmatised. The segregation of the private and public spheres by the "iron curtain" is disclosed in the narratives. Private memories are communicated into the public space only after the regaining of independence.
- 3) the communal flat as the denial of private space. The development of communal flats is the breaking in of the ruling power into private territory. The symbolic meaning of communal flats is that aggregation of individual space and aggregation of individuality and cultural identity are hidden behind the geographical and territorial aggregation.

The paper analyses the situation of how radical political breaks cause social and cultural trauma and the necessity for building an impassable border between private and public space in order to save one's identity and even one's life and consequently excluding the communication of private experience into the public space.

Biographical interview material from the Latvian Oral History Project archive has been used in the paper.

REBUILDING THE BRIDGE BETWEEN FAMILIES: LIFE STORY INTERVIEWS WITH LATVIAN NATIONAL PARTISANS AND THEIR FAMILY MEMBERS

REINSONE, Sanita

Archives of Latvian Folklore, Latvia

Toward the end of World War II many Latvians escaped to hide in the forests. During the fieldwork "Forest as Home" I carried out life story interviews with those people who lived in the forests and actively or passively resisted the Soviet occupation; I also interviewed relatives who supported their family members in the forests by helping to provide food and clothes. The paper

is devoted to the Supe and Sprukulis families, who lived relatively close to each other in the former Abrene district in the villages of Purvmala (now in Pitalovo district, Russian Federation) and Meirova (now in Viļaka district) in the 1920-1930s. The Supe and Sprukulis families were large, socially active and had progressive and prosperous households. A few members of both families were mutually connected in various periods – they sang in the same church choir and were classmates and colleagues – and a few members of both families escaped into the forest towards the end of World War II, where they met each other once again but this time as national partisans or, as they are called in Latvia, “forest brothers”. During the post-war period both families were almost completely destroyed: some were shot dead in the forest, others sentenced to imprisonment in forced labour camps or deported to Siberia in 1949. Communication between the two families was interrupted by these events. Today only two women remain of the generation who were in their teens or 20-30s in the years after World War II: Mihalina Supe (1923) and Margarita Krastiņa (born Sprukule, 1932). They have never met in person, but they are well informed about the destiny of each other’s family.

In the paper I analyse (1) how both Mihalina and Margarita use the interview above all to tell about the destiny of their families, that is, as a family-story, and relegate their own life experiences to a secondary level of discourse within the interview, thus redeeming the untold stories of their parents, brothers and sisters, and (2) how repeated interviews and regular communication with the women has provided an opportunity to rebuild the link between the two families.

ASPECTS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN GRANDPARENTS AND GRANDCHILDREN AS REVEALED IN LIFE STORIES

RUBINA, Kristine

Latvian Oral History researchers association „Life Story”

Interviews from the NMV (National Oral History) collection have been used in this life story study about contact and relationships between grandchildren and grandparents. The interviews were recorded in various regions of Latvia, and the interviewees are of the generation born in the 1940s and 1950s. The relationship between those of this generation who are now grandparents and their grandchildren has been studied in the selected interviews. For this paper I have focused on communication between the generations and conflict-forming situations as well as family traditions.

The study reveals that inter-generational relationships are quite individual and difficult to generalise and that no significant differences in the relationships exist between the various regions of Latvia.

Interviews, field work, and personal observation all show that the knowledge and “life lessons” acquired by grandparents during their lifetimes are indirectly inherited by their grandchildren. In response to 20th century social biologist Dr. W. Hamilton’s theory of familial (kin) altruism, the paper searches for answers as to why certain issues unite or alienate the generations within the context of one family.

Considering that the relationship between a grandparent and grandchild is often constrained by time (difference in age) and space (distance from one another), research was based on the study of memoir narratives as well as descriptions of specific situations (vacations, family reunions, cemetery festivals).

The topicality of this research is seen in the current trend of using modern communication technologies to help form relationships. Interaction with the older generation thereby decreases and objective obstacles are formed in regards to the passing on of family traditions and the knowledge and skills accumulated by grandparents. At the same time, however, modern communication technologies provide unique opportunities, such as access to old church records on the Internet, in which the names of ancestors living centuries ago may be found.

THE NATIONALIZATION OF PRIVATE HOUSING IN SOVIET LATVIA

RUNCIS, Maija

Stockholm University, Sweden

In October 1940 the Soviet Latvian government published an edict about the nationalization of large buildings and plants. Tenants and house owners had to leave their private apartments and properties to the state and/or the Communist party. Soviet society was structured around power rather than possession, and there were also severe restrictions on what could be bought, for example, there was no market in housing and only few goods for sale in the shops. My research primarily focuses on the various ways of creating and implementing a new Soviet “welfare” system, especially in the field of housing and the “nationalization” of private houses and apartments.

Through archival documents, life stories and private letters I elucidate a specific historical period, namely, the Soviet regime in Latvia. I posed the following questions to the sources: How were building regulations, living space allocations, etc., formulated in practice? Who and what instances were responsible for the allocation of dwellings to those in need? How did building standards influence a family’s private sphere and coexistence?

The large-scale postwar settlement by Russian-speaking Soviet citizens in the 1950s and 1960s caused huge problems in many ways. One of these problems was that Latvian families were forced to share flats with Russian foreigners and cultural clashes therefore became more common. Living conditions and family privacy were highly constricted because of the housing shortage, which created conflicts on a private level between the “national way of life” within the family and the “nationalization” of family privacy and private properties. Dependence on each other on an individual level grew stronger and led to the development of a more traditional, familial privacy characterized by mutual dependency on family members and friends for aid and comfort along with a net of customary obligations. The official regime did not respect individual rights for privacy and the reliable securing of «private space» was to a large extent confined to the nomenclature.

ASPECTS OF ORAL HISTORY AS A DIALOGUE

Saleniece, Irena

University of Daugavpils, Latvia

RUSINA, Zigrida

University of Daugavpils, Latvia

The present does not exist without the past. The two are connected very closely, but for people to become acquainted with the past, they need mediators: evidence of the past and historical sources. Oral history can be considered a source of historical information and thereby an unavoidable mediator in the dialogue between the present and the past. Moreover, oral history (“the art of dialogue”, A. Portelli) itself has a dialogical nature that is represented in various aspects. First, oral history sources are “born” as the result of a dialogue between a narrator and an interviewer. Second, representatives of many different fields of study (historians, anthropologists, sociologists, linguists, psychologists, etc.) are involved in a dialogue with oral history sources. According to their particular interests, researchers disclose and interpret the diverse information contained in these sources. It is at least possible to start a dialogue between oral history and society. This has been proven by publications of scholarly books and fiction based on oral history, the use of oral history in the teaching of history in schools, in the mass media, in theatres, etc.

The aim of the present paper is to summarize and substantiate the research and methodological approaches of using oral history sources in various different fields on the basis of the experience of the Oral History Centre of Daugavpils University. This is necessary in order to better reveal and use with greater responsibility the potential of the dialogue represented in oral history.

JOURNEY, HOME, AND ABSENCE – THE NARRATIVES OF MIGRANT KARELIANS

SAVOLAINEN, Ulla

University of Helsinki, Finland

My paper investigates the diverse ways of narrating and experiencing home, belonging, identity, and absence in the case of migrant Karelians' evacuation journey narratives written by former child evacuees.

Finland and the Soviet Union fought two wars during World War II, which resulted in the cession of a part of Finnish Karelia to the Soviet Union. As a result, the Finnish population living in the territory was evacuated to behind the new Finnish border and a group of people called 'Karelian evacuees' was born. In this paper I discuss how the loss of home and the feeling of home and homelessness are expressed in evacuation journey narratives written by former child evacuees. I suggest that the conception of physically shared place as a basis for the group and belonging does not apply in this case. Instead, the experiences of the evacuation and the loss of home seem to be a more central bond for the migrant Karelians.

Evacuation journey narratives are written decades after the war. The diachronical time perspective reveals that the narrative process is a negotiation between individual and collective pasts and between alternative identities and stories. I address how the memories of the evacuation journey and the loss of home resonate with cultural story patterns and multiple identities and emphasize the multiplicity of potential positions of one individual evacuee and also the variance of evacuee positions inside the group. My aim is to elaborate on perspectives toward the self-definition processes of migrant communities and individual migrants, which become topical when the existence of the community and the past legitimizing it come into question along with the loss of a historically shared place of dwelling. The paper is part of my ongoing Ph.D. research.

WHAT DIFFERENCE DOES “BEING THERE” MAKE TO THE PRODUCTION OF HISTORY AND LIFE HISTORIES?

SKULTANS, Vieda

University of Bristol, England

It seems curious that theoretical problems which have engaged philosophers, social scientists and feminist epistemologists for the past few decades seem to have by-passed historians and life history researchers using oral history methods. The arguments revolve around issues to do with objectivity versus subjectivity, the erasure of personal fingerprints and the relationship between power and representation. The problems with objectivity versus subjectivity are posed in their starkest form by the feminist philosopher Linda Code. She writes, “For standpoint theorists [in contrast to objectivists] observers are not interchangeable units – “detached and faceless cognitive agents” of the empiricist tradition” (1993: 26). In its most pared-down form the empiricist tradition has its roots in the behaviourist stimulus-response theory. Interviewers are instructed to give precisely the same questions, the same probes in order to produce replicable, reliable answers. There are pluses to this kind of work, not least the huge grasp of their work. And yet what are left out are the personal fingerprints and the relationship between the researcher and the research results. These should be open to public scrutiny, in a way that is difficult when large numbers of interviewers, however skilled, are employed.

Objective approaches to subjectivity are inappropriate and their quest may prove to be a mirage. As the philosopher Thomas Nagel has argued, being objective about subjectivity is logically impossible. No amount of knowledge of the bat's cerebral anatomy will answer the question “What does it feel like to be a bat”? Rather recognizing and responding to the subjectivity of the other involves acknowledging one's own subjective perspective and emotional contribution to the research process.

As anthropologists have been arguing for some time researchers are themselves embodied

research instruments. The social background, life trajectories, personal qualities and indeed the emotional involvement of the researchers will all affect the stories that are told. No two researchers will obtain precisely identical stories. The emotional commitment of the researcher to the story of those being interviewed also plays a formative role. The “mm” of one person may be quite different from the “mm” of another person. Social scientists have long been wary of too much emotion and too much involvement. But lack of emotion may also be inappropriate. So-called neutrality, even coldness, can be a disguise for emotions such as fear and anger. The question that should be asked is not how much or how little is the appropriate amount of emotion, but what one does with that emotion (Kleinman and Copp, 1993: 45). A degree of self-awareness is necessary here – what is referred to as self-reflexivity in a literature which has received its fair share of disparagement. But contrary to some critics self-awareness is not a form of narcissism. The tragedy of Narcissus was not his absorption in his own image but his inability to recognize the image for what it was, namely his own, and to examine it. The fault lay not in looking at himself, but in not looking long and hard enough.

GRAND HISTORICAL NARRATIVE AND THE DECENTRALIZATION OF MEMORY IN ORAL HISTORY PRACTICE

SUPULIS, Edmunds

University of Latvia, Latvia

After the gaining of national independence and during the transformation of society, new state formations have created new historical narratives and corresponding politics of memory. Official discourse about the meaning of the past and the place for people in it have also been established in Latvia. New identities have thereby been constructed and specific relations among groups and nations moulded. Present integration policy and the politics of memory are escalating contradictions among the distinct practices within different linguistic (connected with ethnicity) and mnemonic (related to commemoration) communities in Latvian society. The current issue for researchers and experts in the field of integration is a question of how to draw together distinctive communities of memory in spite of conflicting historical representations. Although the centralization of memory around the official “grand narrative” and traumatic experiences unites particular groups, it also simultaneously splits society at large. This creates a social problem. Does oral history as a research practice have any particular resources to stimulate the dissemination of attitudes and modes of thinking that might prevent conflict-raising relations caused by the polarization of historical views in the public space? The answer is linked to some notions of post-modern thought concerning traditional conceptual dichotomies.

There is potential to study the features of grand narrative, manifestations of collective memory, and various discursively created subject positions using both analysis of public discussions on historical topics and individual biographical interviews from oral history collections. However, the focus of this paper is on “dialogue with society” and accenting the role of the oral history approach in creating an effect within society. This effect comes from dealing with the subversion of such dichotomies as history/memory, experts/volunteers, and self/other. In my opinion, this is a way in which oral history helps to avoid the over-centralization of historical images surrounding dominant discourses, which lead to confrontation between communities of memory.

NARRATIVES ABOUT THE JEWISH MINORITY IN SWEDEN OR A NARRATIVE ABOUT SWEDEN?

TUREBY, Malin Thor

Malmö University, Sweden

In the research project “Swedish-Jewish refugee receptions: Narratives and negotiations of “Jewish” identities and communities in Sweden circa 1945–2010” (funded by the Swedish

Research Council) I work with narratives about and from "Jews" in Sweden. The "Jew" has been a crucial category and even a stereotype in the formation of different Swedish national identities in different social contexts over time. In contrast to most other research projects with a focus on narrative material, I analyse how a marginalized group like the Swedish Jews are negotiating their own identities and communities by othering and marginalizing or including other Jewish groups over time. I do this by examining how Swedish-Jewish refugee activities have been narrated in different materials and contexts over the period 1945–2010.

I work with material from the archive "Jewish memories" at the National Museum of Cultural History (*Nordiska museet*). During the years 1994–1998 the National Museum of Cultural History collected autobiographical material (interviews and written life stories) from three categories of people of Jewish origin: Jews who were born in Sweden, Jews who fled to Sweden before and during World War II, and Jews who came to Sweden from the concentration camps.

The paper will address epistemological and methodological questions about working with material (narratives, interviews, and life stories) created/collected by an institution such as the National Museum of Cultural History.

- Why was the collection of "Jewish memories" initiated at/by the National Museum of Cultural History? What broad assumptions and specific issues inspired and initiated the collection of "Jewish memories"?
- What intellectual, social, national, and international contexts and influences shaped the collection of narratives?
- Who is interviewed and why and by whom?

TWENTY YEARS OF LIFE STORY INTERVIEW AND FIELD WORK EXPERIENCE FOR THE NATIONAL ORAL HISTORY RESEARCH STUDY

ZIRNITE, Mara

University of Latvia, Latvia

Life story interviews should not be considered just an exchange of questions and answers; instead, they can be compared to a type of relationship that has formed between people who have shared an experience together. In this paper I will examine what the National Oral History (NOH) research study has learned over the past 20 years regarding interviews, the interview process, life story field work, what has been gained from field work, and how this trove of information becomes a source for research that resonates and forms a link with the community.

During an interview it is impossible to separate the personal from the public – each person's life is a part of the surrounding social and cultural environment both directly and contextually. Field work provides an excellent opportunity for a researcher to become familiar with the context not only visually and aurally, but with all his or her senses.

Intensive field work performed in the 1990s and early 21st century serves as the foundation of the NOH archive. The field work has resulted in extensive cooperation with various social groups: Latvians living abroad, college students and universities in Latvia, rural populations in Latvia, students at minority language schools, as well as researchers from other countries and members of other ethnic groups who have witnessed episodes in Latvian history.

Sources from the NOH archive continue to keep alive the experiences gained during field work. Stories from people's lives form the NOH research method, which is further developed through a dialogue with related methodologies and the international research environment. Materials gathered during field work have served as a foundation for several researches, including doctoral dissertations, as well as various publications and books.

The closer a researcher comes into contact with the reality of life, the stronger the feedback, which in turn strengthens the community's awareness of heritable history. The interviews can be considered a part of life due to its close involvement with reality. With the participation of the researcher, interviews act like a mirror and return to the place they were recorded, thereby fulfilling the national task of the research.

AUTHORS

ADJAM, Maryam

Södertörn University College, Sweden
maryam.adjam@sh.se

AARELAID-TART, Aili

University of Tallinn, Estonia
rotnipsi@yahoo.com

BEITNERE-LE GALLA, Dagmāra

University of Latvia, Latvia
dbeitnere@gmail.com

BELA, Baiba

University of Latvia, Latvia
baiba.bela-krumina@lu.lv

BORMANE, Dace K.

University of Latvia, Latvia
dacebormane465@hotmail.com

BRUNOVSKIS, Anette

Fafo Institute for applied international studies,
Norway
Anette.Brunovskis@fafo.no

CARPENTER, Inta Gale

Indiana University, USA
carpente@indiana.edu

DJUPEDAL, Knut

Norwegian Emigrant Museum, Norway
director@emigrant.museum.no

DUDECK, Stephan

University of Lapland, Finland
stephan.dudeck@ulapland.fi

DUSHI, Arbnora

Institute of Albanology, Prishtina, Kosovo
arbnoradushi@hotmail.com

GARDA-ROZENBERGA, Ieva

University of Latvia, Latvia
ieva.garda@gmail.com

HATŠATURJAN, Aida

University of Tallinn, Estonia
aida.hatsaturjan@tlu.ee

HEIMO, Anne

Academy of Finland, University of Turku, Finland
anheimo@utu.fi

HINKLE, Maija

American Latvian Oral History Project and
„Latvians Abroad” museum
majjahinkle@verizon.net

HINRIKUS, Rutt

Estonian Literary Museum, Estonia
rutt@kirmus.ee

JAAGO, Tiit

University of Tartu, Estonia
tiit.jaago@ut.ee

JERMAN, Helena

University of Helsinki, Finland
helena.jerman@helsinki.fi

JÜRGENSON, Aivar

University of Tallinn, Estonia
aivarj@tlu.ee

KORB, Anu

Estonian Folklore Archives, Estonia
korb@folklore.ee

KRUMINA, Maija

University of Latvia, Latvia
m_krumina@inbox.lv

KUDELA-ŚWIĄTEK, Wiktoria

Jagiellonian University, Poland
sth_2004@o2.pl

KURKOWSKA-BUDZAN, Marta

Jagiellonian University, Poland
mart_ka@yahoo.com

KURSITE, Janina

University of Latvia, Latvia
kursite@hotmail.com

LATVALA, Pauliina

University of Helsinki, Finland
platvala@mappi.helsinki.fi

LAU, Candice

United Kingdom
candice.hl.lau@gmail.com

LINDE, Kirsten

Akershusmuseet, Norway
kirsten.linde@akershusmuseet.no

LOER, Thomas

Technische Universität Dortmund, Germany
thomas.loer@udo.edu

MERIVOO-PARRO, Maarja

University of Tallinn, Estonia
maarjamerivooarro@gmail.com

MILLER, Robert

Queens University, United Kingdom
r.miller@qub.ac.uk

NILSSON, Mathias

Sverige Amerika Centret, Sweden
mathias.nilsson@swedenamerica.se

OZOLA, Agrita

Tukums Museum, Latvia
agritaozola@inbox.lv

OZOLINA, Liene

London School of Economics and Political
Science, England
l.ozolina@lse.ac.uk

PÖYSÄ, Jyrki

The Finnish Literature Society, Folklore Archives
in Joensuu, Finland
jyrki.poysa@finlit.fi

PRANKA, Maruta

University of Latvia, Latvia
pranka@latnet.lv

REINSONE, Sanita

Archives of Latvian Folklore, Latvia
berzina@gmail.com

RUBINA, Kristine

Latvian Oral History researchers association „Life
Story”
kristine.rubina@gmail.com

RUNCIS, Maija

Stockholm University, Sweden
maija.runcis@historia.su.se

RUSINA, Zigrida

University of Daugavpils, Latvia
zigridar@inbox.lv

SALENIECE, Irena

University of Daugavpils, Latvia
irena.saleniece@du.lv

SAVOLAINEN, Ulla

University of Helsinki, Finland
ulla.savolainen@helsinki.fi

SKULTANS, Vieda

University of Bristol, England
V.Skultans@bristol.ac.uk

SUPULIS, Edmunds

University of Latvia, Latvia
edmunds@iza.lv

TUREBY, Malin Thor

Malmö University, Sweden
malin.thor@mah.se

ZIRNITE, Mara

University of Latvia, Latvia
mara.zirnite@gmail.com

CONFERENCE VENUE

Main building of the University of Latvia
Rīga, Raina blvd. 19

Registration

Lielā Aula / *Big Aula* (second floor)

Sessions

Lielā Aula / *Big Aula* (second floor)

Mazā Aula / *Small Aula* (second floor)

Auditorium 1 (first floor)

Auditorium 2 (basement floor)

Auditorium 42 (fourth floor)

Auditorium 43 (fourth floor)

Reception

Café “Science”

Main building of the University of Latvia

Rīga, Raina blvd. 19

CONFERENCE MEALS

There are many restaurants, pubs and cafes in the town centre. Conference participants are encouraged to discover them on their own.

We recommend:

Student's café

Main Building of University of Latvia

Raina bulvaris 19 (basement)

Café Vermanitis (Latvian traditional food)

Elizabetes street 65

Café Cili pica

Raina bulvaris 15

Café Alus Ordenis (Latvian traditional food)

Raina bulvaris 15 (basement)

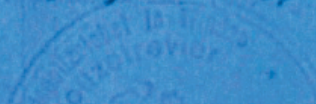

6295. 4 23 okt

32 lappuses

2 ss. *apertum*
6295. 4 23 okt.

Sint pasè
32 lappuses

Belovodskii